

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στη
«Δημόσια Διοίκηση»

Διπλωματική Εργασία

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: «Μέτρα Στήριξης, μέσω του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης της Ελλάδος 2014-2022, σε επίπεδο Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας, με στόχο τον εκσυγχρονισμό, την ανταγωνιστικότητα και την βιωσιμότητα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων (Σχέδια Βελτίωσης)»

Της Φοιτήτριας: **Νασιοπούλου Αφροδίτης**

Επιβλέπων Καθηγητής: **Μονοβασίλης Θεόδωρος/Καθηγητής Τμήματος
Οικονομικών Επιστημών**

Φεβρουάριος 2024

Copyright © 2024 – Νασιοπούλου Αφροδίτη

Απαγορεύεται αυστηρώς η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, είτε σε σύνολό της είτε εν μέρει, για εμπορικούς σκοπούς. Επιτρέπεται μόνο η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για μη κερδοσκοπικούς, εκπαιδευτικούς ή ερευνητικούς σκοπούς, υπό την προϋπόθεση ότι αναφέρεται η πηγή προέλευσης και διατηρείται το παρόν μήνυμα.

Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο αποτελούν αποκλειστικά προσωπική άποψη του συγγραφέα και δεν αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας. Δηλώνω ότι η παρούσα εργασία δεν προέρχεται από λογοκλοπή και δεν περιλαμβάνει υλικό από μη αναφερόμενες πηγές.

Ευχαριστίες

Η παρούσα ερευνητική εργασία υλοποιήθηκε στα πλαίσια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών "Δημόσια Διοίκηση" του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας.

Θα ήθελα να εκφράσω τις ειλικρινείς μου ευχαριστίες προς όλους εκείνους που συνέβαλαν στην επιτυχή ολοκλήρωση της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

Ειδικότερα, ο επιβλέπων καθηγητής, κ. Θεόδωρος Μονοβασίλης, αξίζει ιδιαίτερες ευχαριστίες για την επιλογή του θέματος και το αμείωτο ενδιαφέρον που έδειξε κατά τη διάρκεια της εκπόνησης. Οι χρήσιμες υποδείξεις του, συνέβαλαν στο βέλτιστο αποτέλεσμα, και οποίες του είμαι ευγνώμων.

Επίσης, ευχαριστώ τη συντονιστική επιτροπή για την ευκαιρία που μου δόθηκε να συμμετέχω στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα, καθώς και όλους τους καθηγητές που συνέβαλαν στην απόκτηση νέων γνώσεων στο αντικείμενο μελέτης.

Πίνακας Περιεχομένων

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	12
SUMMARY.....	13
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	14
2. Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ.....	15
1.1. Τα κύρια χαρακτηριστικά του πρωτογενή τομέα.....	19
1.2. Αγροδιατροφική αλυσίδα.....	20
1.3. Ο αριθμός και το μέγεθος των γεωργικών εκμεταλλεύσεων.....	21
1.4. Τάσεις & Κατευθύνσεις του Πρωτογενούς Τομέα.....	23
1.4.1. Ζωική παραγωγή.....	23
1.4.2. Φυτική Παραγωγή.....	25
1.4.3. Προϊόντα που φέρουν πιστοποίηση:.....	30
1.5. SWOT ANALYSIS ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΧΩΡΟ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ.....	31
3. Η ΕΦΑΡΜΟΖΟΜΕΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ.....	33
2.1. ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ (1986-1989).....	35
2.2. Πρώτη Προγραμματική Περίοδος (Α΄ ΚΠΣ 1989-1993).....	35
2.3. Δεύτερη Προγραμματική Περίοδος (Β΄ ΚΠΣ 1994 – 1999).....	38
2.4. ΤΡΙΤΟ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ (Γ΄ ΚΠΣ 1999-2006).....	41
2.4.1. Ο Πρωτογενής Τομέας στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.....	41
2.4.2. Εκσυγχρονισμός Αγροτικών Εκμεταλλεύσεων.....	41
2.4.3. Αγροτική ανάπτυξη της υπαίθρου.....	43
2.4.4. Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας.....	43
2.5. ΤΕΤΑΡΤΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (ΠΑΑ 2007-2013).....	44
2.5.1. Β.5.1 ΜΕΤΡΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ.....	45
2.5.2. Β.5.2 ΜΕΤΡΑ ΠΟΥ ΣΤΟΧΕΥΟΥΝ ΣΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΠΑΡΑΓΩΜΕΝΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ.....	46
2.5.3. ΜΕΤΡΑ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΗΝ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΩΝ ΜΕΘΟΔΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ.....	46
2.6. Πέμπτη Προγραμματική Περίοδος (ΠΑΑ 2014 – 2020).....	49
2.6.1. Αύξηση του μεγέθους και της παραγωγικότητας των γεωργικών εκμεταλλεύσεων.....	53
2.6.2. Ορθολογική χρήση του νερού στη Γεωργία.....	53
2.6.3. Διάβρωση του εδάφους.....	54

2.6.4.	Προστιθέμενη αξία γεωργικών προϊόντων	55
2.6.5.	Ενσωμάτωση της καινοτομίας στον πρωτογενή τομέα.....	55
2.6.6.	Ηλικιακή ανανέωση του εργατικού δυναμικού που απασχολείται στον πρωτογενή τομέα ..	56
2.6.7.	Διατήρηση βιοποικιλότητας και προστασία οικοσυστημάτων στη γεωργική γη	57
2.6.8.	Κατανομή αιτήσεων και δημόσιας δαπάνης σε επίπεδο περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας .	59
3.	Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	63
4.	ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	64
5.	ΕΛΕΓΧΟΙ	107
6.	ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ: ΣΥΖΗΤΗΣΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	111
7.	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ & ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ	114

Πίνακας Πινάκων

Πίνακας 1 - Επιφάνεια Ελληνικών εδαφών, Πηγή: https://www.statistics.gr/documents/	17
Πίνακας 2 - Εκμεταλλεύσεις και χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση, 2021, Πηγή: https://www.statistics.gr/documents/	19
Πίνακας 3 - Αριθμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων και καλλιεργούμενη έκταση.....	22
Πίνακας 4 - Κατανομή Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων ανά περιφερειακή ενότητα σε επίπεδο Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας, Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ(2009).....	22
Πίνακας 5- Κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις στην Περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας.....	24
Πίνακας 6 - Βιολογική γεωργία (ρυθμός μεταβολής εκμετάλλευσης).....	25
Πίνακας 7 – Μελισσοκομία (ρυθμός μεταβολής εκμετάλλευσης).....	25
Πίνακας 8 - Swot Analysis στον αγροτικό χώρο της Δυτικής Μακεδονίας.....	32
Πίνακας 9 - Ηλικιακή κατανομή των αρχηγών εκμεταλλεύσεων σε περιφερειακό επίπεδο. 2010.....	51
Πίνακας 10 - Φορείς Αποστολής Ερωτηματολογίων.....	63
Πίνακας 11 – Αποτελέσματα με μη παραμετρικό έλεγχο Mann-Whitney test (1).....	107
Πίνακας 12 - Αποτελέσματα με μη παραμετρικό έλεγχο Mann-Whitney test (2).....	108
Πίνακας 13 - Αποτελέσματα με μη παραμετρικό έλεγχο Mann-Whitney test (3).....	108
Πίνακας 14 - Αποτελέσματα με μη παραμετρικό έλεγχο Mann-Whitney test (4).....	109
Πίνακας 15 - Αποτελέσματα με μη παραμετρικό έλεγχο Mann-Whitney test (5).....	110
Πίνακας 16 - Αποτελέσματα με μη παραμετρικό έλεγχο Mann-Whitney test (6).....	110

Πίνακας Εικόνων

Εικόνα 1- Γεωγραφική θέση Δυτ. Μακεδονίας.....	15
--	----

Πίνακας Γραφημάτων

Γράφημα 1 - Κατανομή (%) του Μόνιμου Πληθυσμού κατά Περιφέρεια, Πηγή: https://www.statistics.gr/documents/	16
Γράφημα 2 - Κατανομή Των Αγροτικών Εκμεταλλεύσεων κατά Π.Ε.....	23
Γράφημα 3 - Εγκατάσταση νέων αγροτών.....	42
Γράφημα 4 - Κατανομή επενδυτικών σχεδίων βελτίωσης.....	42

Γράφημα 5 - Κατανομή εκμεταλλεύσεων / τάξη οικονομικού μεγέθους, που αντιπροσωπεύονται στο δείγμα του FADN για την Ελλάδα (2012),	50
Γράφημα 6 - Εξέλιξη απασχόλησης στον αγροτικό τομέα 2000-2012 (σε χιλ),	50
Γράφημα 7 - Αξία ζωικής παραγωγής 2012 σε εκατ. ευρώ,	51
Γράφημα 8 - Αξία φυτικής παραγωγής 2012 σε εκατ. ευρώ ,	52
Γράφημα 9 - Τι θεωρείτε ως σημαντικότερο πρόβλημα στον αγροτικό τομέα,	52
Γράφημα 10 - Αιτήσεις δράσης 4.1.1 του ΠΑΑ 2014-202 ανά Δήμο της Π.Δ.Μ.	59
Γράφημα 11 - Αιτήσεις δράσης 4.1.3 του ΠΑΑ 2014-202 ανά Δήμο της Π.Δ.Μ.	60
Γράφημα 12 - Αιτήσεις δράσης 4.1.1 του ΠΑΑ 2014-202 ανά Δήμο της Π.Δ.Μ (ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ)	60
Γράφημα 13 - Αιτήσεις δράσης 4.1.1 του ΠΑΑ 2014-202 ανά Δήμο της Π.Δ.Μ.	61
Γράφημα 14 - Αιτήσεις δράσης 4.1.3 του ΠΑΑ 2014-202 ανά Δήμο της Π.Δ.Μ.	61
Γράφημα 15 - Αιτήσεις δράσης 4.1.1 του ΠΑΑ 2014-202 ανά Δήμο της Π.Δ.Μ (ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ)	62
Γράφημα 16 - Ερώτηση 1: Θεωρείτε ότι συμμετέχει η Υπηρεσία σας στη διαμόρφωση της αγροτικής πολιτικής για τα έτη 2014-2020.;.....	64
Γράφημα 17 - Ερώτηση 2.1: Αν ναι, με ποιον από τους ακόλουθους τρόπους θεωρείτε ότι γίνεται αυτό;	65
Γράφημα 18 - Ερώτηση 2.2: Αν ναι, με ποιον από τους ακόλουθους τρόπους θεωρείτε ότι γίνεται αυτό;	66
Γράφημα 19 - Ερώτηση 2.3: Αν ναι, με ποιον από τους ακόλουθους τρόπους θεωρείτε ότι γίνεται αυτό;	66
Γράφημα 20 - Ερώτηση 2.4: Αν ναι, με ποιον από τους ακόλουθους τρόπους θεωρείτε ότι γίνεται αυτό;	67
Γράφημα 21 - Ερώτηση 2.5: Αν ναι, με ποιον από τους ακόλουθους τρόπους θεωρείτε ότι γίνεται αυτό;	67
Γράφημα 22 - Ερώτηση 3: Θεωρείται ότι το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο σας παρέχει επαρκείς δυνατότητες συμμετοχής στη διαμόρφωση της αγροτικής πολιτικής;.....	68
Γράφημα 23 - Ερώτηση 5.1: Ποιες πιστεύετε ότι θα πρέπει να είναι οι προτεραιότητες της Υπηρεσίας σας στον τομέα της Πολιτικής για την Αγροτική Ανάπτυξη;	70
Γράφημα 24 - Ερώτηση 5.2: Ποιες πιστεύετε ότι θα πρέπει να είναι οι προτεραιότητες της Υπηρεσίας σας στον τομέα της Πολιτικής για την Αγροτική Ανάπτυξη;	70
Γράφημα 25 - Ερώτηση 5.3: Ποιες πιστεύετε ότι θα πρέπει να είναι οι προτεραιότητες της Υπηρεσίας	

σας στον τομέα της Πολιτικής για την Αγροτική Ανάπτυξη;	71
Γράφημα 26 - Ερώτηση 5.4: Ποιες πιστεύετε ότι θα πρέπει να είναι οι προτεραιότητες της Υπηρεσίας σας στον τομέα της Πολιτικής για την Αγροτική Ανάπτυξη;	71
Γράφημα 27 - Ερώτηση 5.5: Ποιες πιστεύετε ότι θα πρέπει να είναι οι προτεραιότητες της Υπηρεσίας σας στον τομέα της Πολιτικής για την Αγροτική Ανάπτυξη;	72
Γράφημα 28 - Ερώτηση 5.6: Ποιες πιστεύετε ότι θα πρέπει να είναι οι προτεραιότητες της Υπηρεσίας σας στον τομέα της Πολιτικής για την Αγροτική Ανάπτυξη;	72
Γράφημα 29 - Ερώτηση 5.7: Ποιες πιστεύετε ότι θα πρέπει να είναι οι προτεραιότητες της Υπηρεσίας σας στον τομέα της Πολιτικής για την Αγροτική Ανάπτυξη;	73
Γράφημα 30 - Ερώτηση 5.8: Ποιες πιστεύετε ότι θα πρέπει να είναι οι προτεραιότητες της Υπηρεσίας σας στον τομέα της Πολιτικής για την Αγροτική Ανάπτυξη;	73
Γράφημα 31 - Ερώτηση 5.9: Ποιες πιστεύετε ότι θα πρέπει να είναι οι προτεραιότητες της Υπηρεσίας σας στον τομέα της Πολιτικής για την Αγροτική Ανάπτυξη;	74
Γράφημα 32 - Ερώτηση 5.10: Ποιες πιστεύετε ότι θα πρέπει να είναι οι προτεραιότητες της Υπηρεσίας σας στον τομέα της Πολιτικής για την Αγροτική Ανάπτυξη;	74
Γράφημα 33 - Ερώτηση 6.1: Πώς κρίνετε το θεσμικό πλαίσιο του ΠΑΑ 2014-2020 σε σύγκριση με τα προηγούμενα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης;	75
Γράφημα 34 - Ερώτηση 6.2: Πώς κρίνετε το θεσμικό πλαίσιο του ΠΑΑ 2014-2020 σε σύγκριση με τα προηγούμενα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης;	76
Γράφημα 35 - Ερώτηση 6.3: Πώς κρίνετε το θεσμικό πλαίσιο του ΠΑΑ 2014-2020 σε σύγκριση με τα προηγούμενα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης;	76
Γράφημα 36 - Ερώτηση 6.4: Πώς κρίνετε το θεσμικό πλαίσιο του ΠΑΑ 2014-2020 σε σύγκριση με τα προηγούμενα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης;	77
Γράφημα 37 - Ερώτηση 6.5: Πώς κρίνετε το θεσμικό πλαίσιο του ΠΑΑ 2014-2020 σε σύγκριση με τα προηγούμενα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης;	77
Γράφημα 38 - Ερώτηση 7.1: Με ποιο τρόπο συμμετέχει η Υπηρεσία σας στην εφαρμογή της Αγροτικής Πολιτικής;	78
Γράφημα 39 - Ερώτηση 7.2: Με ποιο τρόπο συμμετέχει η Υπηρεσία σας στην εφαρμογή της Αγροτικής Πολιτικής;	79
Γράφημα 40 - Ερώτηση 7.3: Με ποιο τρόπο συμμετέχει η Υπηρεσία σας στην εφαρμογή της Αγροτικής Πολιτικής;	79
Γράφημα 41 - Ερώτηση 7.4: Με ποιο τρόπο συμμετέχει η Υπηρεσία σας στην εφαρμογή της Αγροτικής Πολιτικής;	80
Γράφημα 42 - Ερώτηση 8.1: Πόσο σαφείς κρίνονται οι αρμοδιότητες και τα καθήκοντα των	

εμπλεκόμενων φορέων στις προβλεπόμενες διαδικασίες;	81
Γράφημα 43 - Ερώτηση 8.2: Πόσο σαφείς κρίνονται οι αρμοδιότητες και τα καθήκοντα των εμπλεκόμενων φορέων στις προβλεπόμενες διαδικασίες;	81
Γράφημα 44 - Ερώτηση 8.3: Πόσο σαφείς κρίνονται οι αρμοδιότητες και τα καθήκοντα των εμπλεκόμενων φορέων στις προβλεπόμενες διαδικασίες;	82
Γράφημα 45 - Ερώτηση 8.4: Πόσο σαφείς κρίνονται οι αρμοδιότητες και τα καθήκοντα των εμπλεκόμενων φορέων στις προβλεπόμενες διαδικασίες;	82
Γράφημα 46 - Ερώτηση 9: Θεωρείτε ότι το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο σας παρέχει επαρκείς δυνατότητες για την εφαρμογή της αγροτικής πολιτικής μέσω του ΠΑΑ 2014-2020;.....	83
Γράφημα 47 - Ερώτηση 10.1: Πώς θα χαρακτηρίζατε τη διαδικασία αξιολόγησης / έγκρισης των προτάσεων που υποβάλλονται στο πλαίσιο των Σχεδίων Βελτίωσης (Δράσεις 4.1.1, 4.1.3 & 4.1.5 του ΠΑΑ 2014-2020);	84
Γράφημα 48 - Ερώτηση 10.2: Πώς θα χαρακτηρίζατε τη διαδικασία αξιολόγησης / έγκρισης των προτάσεων που υποβάλλονται στο πλαίσιο των Σχεδίων Βελτίωσης (Δράσεις 4.1.1, 4.1.3 & 4.1.5 του ΠΑΑ 2014-2020);	84
Γράφημα 49 - Ερώτηση 10.3: Πώς θα χαρακτηρίζατε τη διαδικασία αξιολόγησης / έγκρισης των προτάσεων που υποβάλλονται στο πλαίσιο των Σχεδίων Βελτίωσης (Δράσεις 4.1.1, 4.1.3 & 4.1.5 του ΠΑΑ 2014-2020);	85
Γράφημα 50 - Ερώτηση 11.1: Πως θα χαρακτηρίζατε τη διαδικασία αξιολόγησης / έγκρισης των προτάσεων των Σχεδίων Βελτίωσης στα πλαίσια του ΠΑΑ 2014-2020 σε σύγκριση με το Β΄ & Γ΄ κοινοτικό πλαίσιο στήριξης;.....	86
Γράφημα 51 - Ερώτηση 11.2: Πως θα χαρακτηρίζατε τη διαδικασία αξιολόγησης / έγκρισης των προτάσεων των Σχεδίων Βελτίωσης στα πλαίσια του ΠΑΑ 2014-2020 σε σύγκριση με το Β΄ & Γ΄ κοινοτικό πλαίσιο στήριξης;.....	86
Γράφημα 52 - Ερώτηση 11.3: Πως θα χαρακτηρίζατε τη διαδικασία αξιολόγησης / έγκρισης των προτάσεων των Σχεδίων Βελτίωσης στα πλαίσια του ΠΑΑ 2014-2020 σε σύγκριση με το Β΄ & Γ΄ κοινοτικό πλαίσιο στήριξης;.....	87
Γράφημα 53 - Ερώτηση 11.4: Πως θα χαρακτηρίζατε τη διαδικασία αξιολόγησης / έγκρισης των προτάσεων των Σχεδίων Βελτίωσης στα πλαίσια του ΠΑΑ 2014-2020 σε σύγκριση με το Β΄ & Γ΄ κοινοτικό πλαίσιο στήριξης;.....	87
Γράφημα 54 - Ερώτηση 12: Η υπηρεσία σας διαθέτει το απαιτούμενο προσωπικό για την κάλυψη των αναγκών που προκύπτουν από την εφαρμογή της πολιτικής αγροτικής ανάπτυξης στα πλαίσια του ΠΑΑ 2014-2020;	88
Γράφημα 55 - Ερώτηση 13: Πώς θα χαρακτηρίζατε το συντονισμό μεταξύ των φορέων όπως ορίζεται από την ΚΥΑ που εκάστοτε ισχύει και συμμετέχουν στην διαδικασία αξιολόγησης και έγκρισης των προτάσεων που υποβάλλονται στα Σχέδια Βελτίωσης;	89

Γράφημα 56 - Ερώτηση 14.1: Αν θεωρείται ότι ο συντονισμός είναι ικανοποιητικός που πιστεύετε ότι οφείλετε αυτό;.....	90
Γράφημα 57 - Ερώτηση 14.2: Αν θεωρείται ότι ο συντονισμός είναι ικανοποιητικός που πιστεύετε ότι οφείλετε αυτό;.....	90
Γράφημα 58 - Ερώτηση 14.3: Αν θεωρείται ότι ο συντονισμός είναι ικανοποιητικός που πιστεύετε ότι οφείλετε αυτό;.....	91
Γράφημα 59 - Ερώτηση 15.1: Αν θεωρείτε ότι ο συντονισμός δεν είναι ικανοποιητικός που πιστεύετε ότι οφείλετε αυτό;.....	92
Γράφημα 60 - Ερώτηση 15.2: Αν θεωρείτε ότι ο συντονισμός δεν είναι ικανοποιητικός που πιστεύετε ότι οφείλετε αυτό;.....	92
Γράφημα 61 - Ερώτηση 15.3: Αν θεωρείτε ότι ο συντονισμός δεν είναι ικανοποιητικός που πιστεύετε ότι οφείλετε αυτό;.....	93
Γράφημα 62 - Ερώτηση 15.4: Αν θεωρείτε ότι ο συντονισμός δεν είναι ικανοποιητικός που πιστεύετε ότι οφείλετε αυτό;.....	93
Γράφημα 63 - Ερώτηση 18: Τα οριζόμενα χρονοδιαγράμματα των διαδικασιών δημοσιοποίησης, υποβολής αιτήσεων, εγκρίσεων, παρακολούθησης και παραλαβής των σχεδίων βελτίωσης τηρήθηκαν όπως προβλεπόταν;	96
Γράφημα 64 - Ερώτηση 19: Με ποιο τρόπο διασφαλίζεται η διαφάνεια του έργου της ομάδας αξιολόγησης και της Γνωμοδοτικής Επιτροπής για τα Σχέδια Βελτίωσης;	97
Γράφημα 65 - Ερώτηση 20: Οι αμοιβές στους συμμετέχοντες στις Ομάδες Αξιολόγησης και τις Γνωμοδοτικές Επιτροπές των Σχεδίων Βελτίωσης κρίνονται ικανοποιητικές;	98
Γράφημα 66 - Ερώτηση 24: Θεωρείται ότι το προσωπικό είναι επαρκές;	99
Γράφημα 67 - Ερώτηση 25: Έχει ενημερωθεί επαρκώς το προσωπικό της Υπηρεσίας σας για το νέο Κανονισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Αγροτική Ανάπτυξη;	100
Γράφημα 68 - Ερώτηση 26: Με βάση το νέο κανονισμό για την αγροτική ανάπτυξη, τα Σχέδια Βελτίωσης όπως εφαρμόζονται σήμερα συνάδουν με τους στόχους που έχει θέσει η Περιφέρεια σε σχέση με την ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα;	101
Γράφημα 69 - Ερώτηση 27: Θεωρείται ότι υπάρχει ενδιαφέρον σε επίπεδο Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας όσον αφορά την υποβολή προτάσεων για τα Σχέδια Βελτίωσης;.....	101
Γράφημα 70 - Ερώτηση 29: Υπάρχει σταθερότητα όσον αφορά το θεσμικό πλαίσιο σε σχέση με τις διαδικασίες υλοποίησής των Σχέδια Βελτίωσης;.....	102
Γράφημα 71 - Ερώτηση 30: Γίνονται διασταυρωτικοί έλεγχοι τόσο σε επίπεδο Περιφέρειας όσο και σε Εθνικό επίπεδο για την αποφυγή επικαλύψεων, υπερτιμολογήσεων καθώς και διπλής χρηματοδότησης;	103
Γράφημα 72 - Ερώτηση 31: Θεωρείται ότι γίνονται επαρκείς έλεγχοι με σκοπό την τήρηση των	

μακροχρονίων υποχρεώσεων των δικαιούχων των Σχεδίων Βελτίωσης;	104
Γράφημα 73 - Ερώτηση 32: Πιστεύεται ότι κατά την διαδικασία αξιολόγησης και γνωμοδότησης των φακέλων υποψηφιότητας, τα κριτήρια μοριοδότησης συμβάλλουν ουσιαστικά στην ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα;	104
Γράφημα 74 - Ερώτηση 33: Θεωρείται ικανοποιητική τη μοριοδότηση των κλάδων που αναδεικνύονται στο πλαίσιο ιδιαιτεροτήτων και αναγκών σε επίπεδο Περιφέρειας;	105
Γράφημα 75 - Ερώτηση 34: Πιστεύεται ότι οι υποψήφιοι επενδυτές είναι πλήρως ενημερωμένοι για τις δυνατότητες επενδύσεων και χρηματοδοτικών εργαλείων που τους παρέχονται μέσα από τα Σχέδια Βελτίωσης;.....	106
Γράφημα 76 - Ερώτηση 35: Πως κρίνεται γενικότερα την συμβολή του προγράμματος των Σχεδίων Βελτίωσης στην ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα στην Περιφέρεια;.....	106

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το Σχέδιο για την Κοινή Αγροτική Πολιτική αποτελεί το βασικό μέσο για την προώθηση της ανάπτυξης του πρωτογενούς τομέα και των αγροτικών περιοχών στη χώρα. Με τις παρεμβάσεις του, στοχεύει στη δημιουργία ενός νέου παραγωγικού μοντέλου για την ελληνική γεωργία, βασιζόμενο στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, εξασφαλίζοντας ικανοποιητικό γεωργικό εισόδημα για τους παραγωγούς και οικονομική βιωσιμότητα για τις αγροτικές εκμεταλλεύσεις.

Αξιοσημείωτο στοιχείο αποτελεί η συμβολή των ευρωπαϊκών ενισχύσεων, μέσω των Σχεδίων Βελτίωσης, στην υποστήριξη των γεωργικών εκμεταλλεύσεων που επικεντρώνονται κυρίως στην παραγωγή ποιοτικών γεωργικών προϊόντων, ενισχύοντας έτσι την ανταγωνιστικότητά τους και διευκολύνοντάς την είσοδο σε νέες αγορές.

Η παρούσα μελέτη έχει ως στόχο:

1. Την αξιολόγηση τόσο του σχεδιασμού όσο και της εφαρμογής της πολιτικής της αγροτικής ανάπτυξης από τα στελέχη των αρμόδιων υπηρεσιών. Η μελέτη περίπτωσης επικεντρώνεται στο μέτρο των Σχεδίων Βελτίωσης στον πρωτογενή τομέα, με περιοχή αναφοράς τη Δυτική Μακεδονία.
2. Τη διαπίστωση του βαθμού ανταπόκρισης των μέτρων Αγροτικής Ανάπτυξης που εφαρμόζονται στην περιοχή, με έμφαση στα Σχέδια Βελτίωσης, κατά την Ε΄ προγραμματική περίοδο.

Μέσα από την έρευνα καταδεικνύεται ότι η εφαρμογή των προγραμμάτων Αγροτικής Ανάπτυξης είναι συγκεντρωτική, με τον σχεδιασμό να πραγματοποιείται σε κεντρικό επίπεδο από τις Υπηρεσίες του Υπουργείου και την υλοποίηση από τις κατά τόπους Διευθύνσεις της Περιφέρειας των οποίων ο ρόλος παραμένει εκτελεστικός.

Επομένως, η εθνική στρατηγική για την περιφερειακή ανάπτυξη πρέπει να επικεντρώνεται στην ορθολογική διαχείριση των Ευρωπαϊκών και Εθνικών κονδυλίων, ενθαρρύνοντας την αποτελεσματική αξιοποίησή τους και δίνοντας έμφαση στην ποιότητα των έργων μέσα σε ένα αποκεντρωμένο μοντέλο.

SUMMARY

The Plan of the Common Agricultural Policy is the main instrument for the development of the primary sector and the rural areas of the Country. Through his interventions, he attempts to signal the shift to a new production model for Greek Agriculture based on improving competitiveness, while ensuring a fair agricultural income for the producer and the economic viability of agricultural holdings.

The contribution of investment aid (Improvement Plans) to the support of agricultural holdings that focus mainly on quality agricultural products in order to strengthen their competitiveness and facilitate their entry into new markets is special.

The aim of this study is:

1) the evaluation of the planning and implementation of the policy for rural development by the officials of the competent services. As a case study we examine the Improvement Plans measure in agriculture. The reference area of our study is the Region of Western Macedonia.

2) The ascertainment of the degree of response of the Rural Development programs implemented in the region of Western Macedonia during the 5th program period with special emphasis on the measure of the Improvement Plans.

Through the on-site research it is established that the implementation of the rural development programs is quite centralized, because they are planned at a central level by the services of the Ministry and are implemented by the local Directorates of the Region whose role remains executive.

Therefore, a national regional development strategy should consider the rational management of European and National funds available for the development of the primary sector, their effective and targeted utilization, prioritizing the quality of projects over the quantity, in the context of a decentralized model.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ελληνική Περιφέρεια αποτελεί σημαντικό τμήμα της Ελληνικής επικράτειας. Εμφανίζει πολιτισμικές, οικονομικές, περιβαλλοντικές και κοινωνικές ιδιαιτερότητες, οι οποίες πρέπει να εκτιμώνται και να λαμβάνονται υπόψη στον σχεδιασμό των προγραμμάτων ανάπτυξης, προκειμένου να ανταπεξέλθει στις προκλήσεις της εποχής.

Συμπαραστάτης σε αυτή την προσπάθεια είναι τα προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης. Με τον επανακαθορισμό της έννοιας της ανάπτυξης και την εφαρμογή ολοκληρωμένων προγραμμάτων για την Περιφερειακή ανάπτυξη στην Ελλάδα, δίνεται η ευκαιρία στις αγροτικές περιοχές να βελτιώσουν την οικονομική τους κατάσταση.

Η συνεισφορά των ευρωπαϊκών προγραμμάτων στην αγροτική ανάπτυξη, είναι ιδιαίτερα σημαντική, και υλοποιείται κυρίως μέσω του μέτρου των Σχεδίων Βελτίωσης. Ενισχύεται ο εκσυγχρονισμός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, υποστηρίζοντας προτάσεις για την αποτελεσματικότερη χρήση των φυσικών πόρων, με σκοπό τη μείωση του κόστους παραγωγής, υιοθετώντας νέες τεχνολογίες και καινοτομίες.

Οι εφαρμοζόμενες πρακτικές συνδυάζονται με μέτρα εργασιακής ασφάλειας, μέτρα προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος και προώθησης της καλλιέργειας φυτών ανθεκτικών στην κλιματική αλλαγή με κύριο στόχο τη βελτίωση των συνολικών επιδόσεων της γεωργικής εκμετάλλευσης. Είναι προφανές το πόσο σημαντική είναι η αξιολόγηση των Προγραμμάτων Αγροτικής Ανάπτυξης που εφαρμόζονται τα τελευταία 25 χρόνια μέσω κονδυλίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Μέσα από την μελέτη γίνεται αξιολόγηση τόσο του σχεδιασμού όσο και της εφαρμοζόμενης πολιτικής για την Αγροτική Ανάπτυξη κυρίως σε επίπεδο Περιφέρειας από τα στελέχη των εμπλεκόμενων υπηρεσιών. Ως μελέτη περίπτωσης εξετάζεται το μέτρο των Επενδυτικών Σχεδίων Βελτίωσης στον πρωτογενή τομέα και η ανταπόκριση των προγραμμάτων που εφαρμόζονται στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας μέσα από τα διάφορα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης με ιδιαίτερη έμφαση στην 5^η Προγραμματική περίοδο 2014-2020.

1. Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

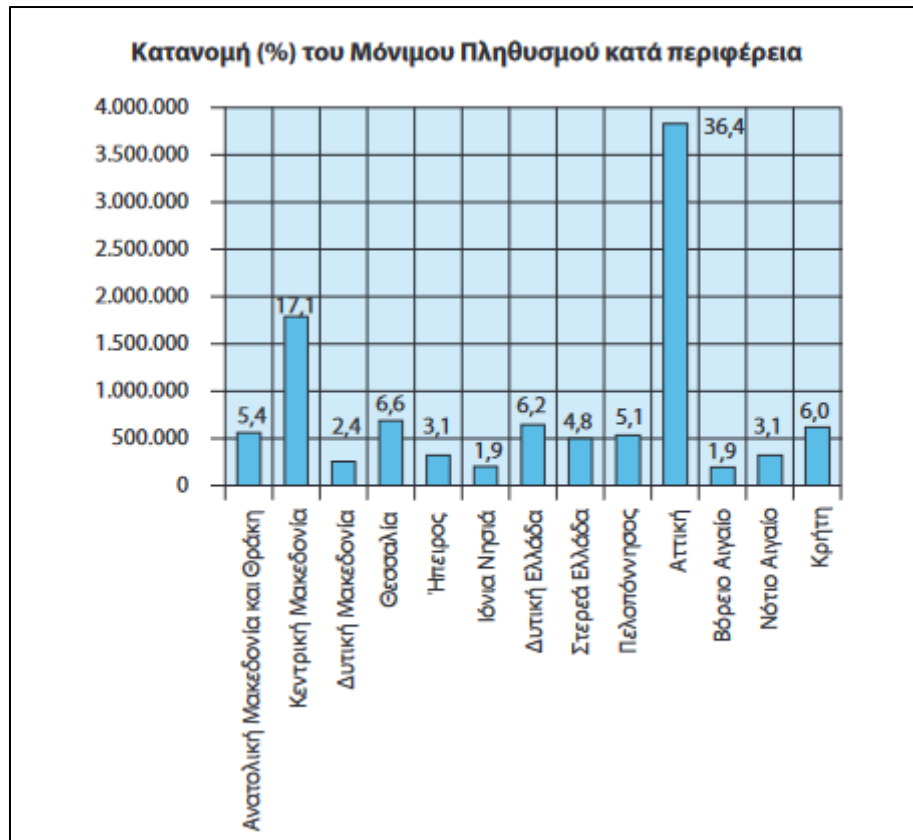

Εικόνα 1- Γεωγραφική θέση Δυτ. Μακεδονίας

Η Περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας βρίσκεται στο βορειοδυτικό τμήμα της χώρας, συνορεύοντας με την Αλβανία και τη Βόρεια Μακεδονία. Επιπλέον, συνορεύει με την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, την Περιφέρεια Θεσσαλίας και Ηπείρου.

Σε επίπεδο διοικητικής διάρθρωσης, χωρίζεται στις Περιφερειακές Ενότητες Γρεβενών, Καστοριάς, Κοζάνης και Φλώρινας. Διαθέτει 12 Δήμους και 44 κοινότητες, σύμφωνα με τον νόμο Ν.2539/4-12-97 «Καποδίστριας».

Η έκτασή της ανέρχεται σε 9.451 τ.χλ., ενώ ο πληθυσμός της σε 254.586 κατοίκους, σύμφωνα με την πιο πρόσφατη απογραφή της ΕΛΣΤΑΤ (2021).

Γράφημα 1 - Κατανομή (%) του Μόνιμου Πληθυσμού κατά Περιφέρεια, Πηγή: <https://www.statistics.gr/documents/>

Η έκτασή της αντιστοιχεί στο 7,2% της συνολικής έκτασης της χώρας. Χαρακτηρίζεται κυρίως ως ορεινή περιοχή και στο 82% του εδάφους υπάρχουν ορεινές και ημιορεινές περιοχές. Τα δάση καλύπτουν το 33,4%, οι βοσκότοποι το 39,1%, αγροτικές εκτάσεις το 23,3%, ενώ οι υπόλοιπες περιοχές αντιπροσωπεύουν το 4,1%.

1. Επιφάνεια ελληνικών εδαφών	
Περιφέρεια	Επιφάνεια (km ²)
Σύνολο Ελλάδος	132.049
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	14.179
Κεντρική Μακεδονία	19.166
Δυτική Μακεδονία	9.471
Ήπειρος	9.164
Θεσσαλία	14.051
Στερεά Ελλάδα	15.561
Ιόνια Νησιά	2.306
Δυτική Ελλάδα	11.327
Πελοπόννησος	15.511
Αττική	3.814
Βόρειο Αιγαίο	3.854
Νότιο Αιγαίο	5.305
Κρήτη	8.340

Πίνακας 1 - Επιφάνεια Ελληνικών εδαφών, Πηγή: <https://www.statistics.gr/documents/>

Η Περιφέρεια συνεισφέρει στο 2,3% του εθνικού Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος, όπου η Γεωργία συμβάλλει κατά 6,8%, η Βιομηχανία κατά 38,5% (κυρίως με τον τομέα της Ενέργειας), και ο τομέας της παροχής υπηρεσιών με 54,7%. Σε ό,τι αφορά την απασχόληση, το 16,7% του πληθυσμού εργάζεται στον πρωτογενή τομέα, το 28,1% στο δευτερογενή, και το 55,08% στον τριτογενή τομέα.

Παρά τη σημαντική συρρίκνωση που έχει υποστεί ο πρωτογενής τομέας, υπάρχει η δυνατότητα αύξησης της παραγωγής, της τυποποίησης και εμπορίας γεωργοκτηνοτροφικών τοπικών προϊόντων υψηλής ποιότητας για αύξηση του συνολικού ΑΕΠ της Περιφέρειας.

Ο αγροτικός τομέας, παρά τον σημαντικό ρόλο του στην τοπική οικονομία και απασχόληση, έχει συρρικνωθεί και γίνεται μια προσπάθεια ανάκαμψης τα τελευταία χρόνια, μέσω της αύξησης του μεγέθους της καλλιεργούμενης έκτασης, της αναδιάρθρωσης των καλλιεργειών, του εκσυγχρονισμού των υποδομών των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, και της ανάδειξης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων των τοπικών ποιοτικών προϊόντων.

Παρατηρείται σημαντική αύξηση των εκτάσεων με βιολογικές καλλιέργειες κυρίως στη φυτική παραγωγή αλλά αξιοσημείωτη είναι η ανάπτυξη βιολογικών προϊόντων στη ζωική παραγωγή.

Τα σημαντικά έργα υποδομής, όπως η κατασκευή νέων φραγμάτων και τα παράλληλα έργα αναδασμών, σε συνδυασμό με τη κατασκευή σύγχρονων οδικών αξόνων αλλά και μικρότερων έργων αγροτικής οδοποιίας, συντελούν στην αύξηση της απασχόλησης και του εισοδήματος στην περιοχή.

Όσον αφορά τον τουρισμό, έχουν γίνει σημαντικά βήματα με τη δημιουργία σύγχρονων ξενοδοχειακών μονάδων αλλά και μικρότερων αγροτουριστικών καταλυμάτων. Επειδή υπάρχει άφθονος φυσικός και πολιτιστικός πλούτος, υπάρχουν μεγάλα περιθώρια ανάπτυξης του συγκεκριμένου κλάδου, μέσω της ανάδειξη κυρίως ορεινών περιοχών της υπαίθρου με μοναδικά χαρακτηριστικά. Επίσης μπορεί να λειτουργήσει συνεργιστικά με τον πρωτογενή τομέα και να συνεισφέρει ουσιαστικά στην ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας.

Οι αρδευόμενες εκτάσεις καταλαμβάνουν μικρό ποσοστό των καλλιεργούμενων εκτάσεων, αποδεικνύοντας την ανάγκη υλοποίησης επενδύσεων σε αυτόν τον τομέα. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ (2021) στην περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας παράγεται το των οσπρίων της χώρας, το 24,3% των σιτηρών και το 41,00% των μήλων.

Όσον αφορά την καλλιέργεια φασολιών και μήλων, συνδέεται άρρηκτα με τα φυσικά συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιοχής (έδαφος, μικροκλίμα), βάσει των οποίων παράγονται δύο μοναδικά προϊόντα, τα οποία φέρουν πιστοποίηση "Γεωγραφικής ένδειξης". Η προαναφερόμενη πιστοποίηση, σε συνδυασμό με την απαραίτητη τυποποίηση, θα προσδώσουν προστιθέμενη αξία στο παραγόμενο προϊόν και θα προστατεύσουν τόσο την ταυτότητά του όσο και τον ίδιο τον καταναλωτή από προσπάθειες παραπλάνησης.

1. Εκμεταλλεύσεις και χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση, 2020 Απογραφή Γεωργίας - Κτηνοτροφίας, 2021 Εκτάσεις: χιλιάδες στρέμματα			
Περιφέρεια	Εκμεταλλεύσεις		Χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση
	Σύνολο	Με χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση	
Σύνολο Χώρας	530.679	525.284	28.229
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	36.188	35.512	3.087
Κεντρική Μακεδονία	69.186	68.162	5.423
Δυτική Μακεδονία	15.354	15.139	1.878
Θεσσαλία	45.648	44.778	3.470
Ήπειρος	23.186	22.546	715
Ιόνια Νησιά	19.846	19.824	561
Δυτική Ελλάδα	67.816	67.364	2.391
Στερεά Ελλάδα	52.609	51.966	2.485
Πελοπόννησος	68.576	68.357	2.549
Αττική	21.181	21.028	440
Βόρειο Αιγαίο	22.659	22.522	1.229
Νότιο Αιγαίο	15.913	15.764	654
Κρήτη	72.518	72.322	3.347

Πίνακας 2 - Εκμεταλλεύσεις και χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση, 2021, Πηγή: <https://www.statistics.gr/documents/>

Αναλύοντας το γεωργικό εισόδημα των διαφόρων καλλιεργειών της Περιφέρειας, διαπιστώνουμε ότι ορισμένες καλλιέργειες όπως τα φασόλια, τα ροδάκινα, τα μήλα, το αμπέλι και οι πατάτες, παρέχουν σημαντικό γεωργικό εισόδημα. Παρ' όλα αυτά, υπάρχει δυνατότητα βελτίωσης αυτών των εισοδημάτων, κυρίως μέσω της χρήσης των χρηματοδοτικών εργαλείων που παρέχονται από τα προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και συμβάλουν στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας, στην αύξηση της προστιθέμενης αξίας του παραγόμενου προϊόντος και στη βελτίωση της παραγωγικότητας με μείωση των δαπανών και του κόστους παραγωγής.

1.1. ΤΑ ΚΥΡΙΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΓΕΝΗ ΤΟΜΕΑ

Ο πρωτογενής τομέας, παρότι διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην Περιφέρεια, υπέστη μια συρρίκνωση τις τελευταίες δεκαετίες.

Η αρνητική αυτή εξέλιξη οφείλεται σε διαρθρωτικές στρεβλώσεις όπως:

- Στροφή κυρίως στον τομέα της φυτικής παραγωγής, παρά το γεγονός ότι οι μορφολογικές και κλιματικές συνθήκες δημιουργούν ευνοϊκό περιβάλλον για την ενασχόληση με τον κλάδο της κτηνοτροφίας.
- Μειωμένη παραγωγικότητα και χαμηλή τιμή του παραγόμενου προϊόντος.
- Απουσία δυναμικών καλλιεργειών, ενώ ξηρικές καλλιέργειες καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο μέρος των αγροτικών εκτάσεων
- Έλλειψη έργων υποδομής στον τομέα της μεταποίησης, τυποποίησης και εμπορίας των γεωργικών προϊόντων.
- Μικρό ποσοστό (20%) αρδευόμενων εκτάσεων σε σύγκριση με την υπόλοιπη επικράτεια (33%).
- Αυξημένος μέσος όρος ηλικίας (>55 έτη) του ανθρώπινου δυναμικού που απασχολείται στον πρωτογενή τομέα.

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια τάση ανάκαμψης, με την επαγγελματική ενασχόληση μικρότερων ηλικιών στην γεωργία και κτηνοτροφία. Δίνονται κίνητρα για την παραμονή των νέων γεωργών στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές για να αντιμετωπιστεί ουσιαστικά το πρόβλημα της εγκατάλειψης και ερημοποίησης της υπαίθρου. Η βιολογική παραγωγή εμφανίζει αύξηση και σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία στη Δυτική Μακεδονία καλλιεργούνται 120.000 στρέμματα, κυρίως οσπρίων και ζωοτροφών. Στη βιολογική κτηνοτροφία κυριαρχεί η αιγοπροβατοτροφία και ακολουθεί η βοοτροφία κυρίως ελευθέρως βοσκής.

1.2. ΑΓΡΟΤΟΔΙΑΤΡΟΦΙΚΗ ΑΛΥΣΙΔΑ

Παρατηρείται μεγάλη διαφοροποίηση μεταξύ των Ενοτήτων όσον αφορά τη συμμετοχή τους στη διαμόρφωση του ΑΕΠ της Περιφέρειας. Συγκεκριμένα, ο νομός Φλώρινας συμμετέχει με ποσοστό 26%, ο νομός Γρεβενών με ποσοστό 24%, ο νομός Καστοριάς με ποσοστό 18%, και ο νομός Κοζάνης με ποσοστό 8%.

Τα βασικά διαρθρωτικά προβλήματα που ταλαιπωρούν χρόνια τώρα των πρωτογενή τομέα είναι τα εξής:

- Το ανάγλυφο του εδάφους και οι ιδιαίτερες κλιματικές συνθήκες της περιοχής

- Ο μεγάλος μέσος όρος της ηλικίας (>55 ετών) των απασχολούμενων, το χαμηλό επίπεδο κατάρτισης καθώς και σημαντική μείωση του ποσοστού του ανθρώπινου δυναμικού που δραστηριοποιείται στον αγροτικό τομέα (16,6%).
- Η σημαντική μείωση των γεωργοκτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων την τελευταία εικοσιπενταετία (περίπου 32,5%) με μεγαλύτερη των κτηνοτροφικών η οποία αγγίζει το ποσοστό του 75%.
- Το μικρό μέγεθος του αγροτικού κλήρου, κάτι το οποίο δεν αντιμετωπίστηκε ουσιαστικά με τους αναδασμούς και τα παράλληλα έργα που εφαρμόστηκαν.
- Η κατοχή μεγάλου μέρους (σχεδόν 50%) της αγροτικής γης από μη αγρότες.
- Το χαμηλό ποσοστό αρδευόμενων εκτάσεων (περίπου 20%) σε σύγκριση με την υπόλοιπη χώρα.
- Η επικράτηση καλλιεργειών με μικρές απαιτήσεις και αποδόσεις (κυρίως καλλιέργειες σιτηρών), έναντι των δυναμικών καλλιεργειών (οπωροκηπευτικά, ενεργειακά και αρωματικά φυτά).
- Έλλειψη έργων υποδομής, κυρίως μεταποιητικών μονάδων καθώς και μονάδων τυποποίησης, οι οποίες θα συμβάλουν στην αύξηση της προστιθέμενης αξίας του παραγόμενου προϊόντος.
- Η ανισοκατανομή μεταξύ φυτικής και ζωικής παραγωγής, με αναλογία 70:30.
- Το δυσβάσταχτο κόστος παραγωγής (αγροεφόδια, καύσιμα, ενοίκια κ.λ.π.)

1.3. Ο ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΜΕΓΕΘΟΣ ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ

Στη Δυτική Μακεδονία απαντώνται περί τις 15.500 γεωργικές εκμεταλλεύσεις, από τις οποίες 3.500 είναι κτηνοτροφικές. Ένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικό όπως προαναφέρθηκε είναι η σημαντική μείωση του συνολικού αριθμού των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, κάτι που προκύπτει και από τα παρακάτω στατιστικά στοιχεία. Από το 2009 έως και το 2020, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ παρατηρείται μια μείωση που σε ποσοστό αγγίζει το 36,6%.

Αριθμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων και καλλιεργούμενη έκταση

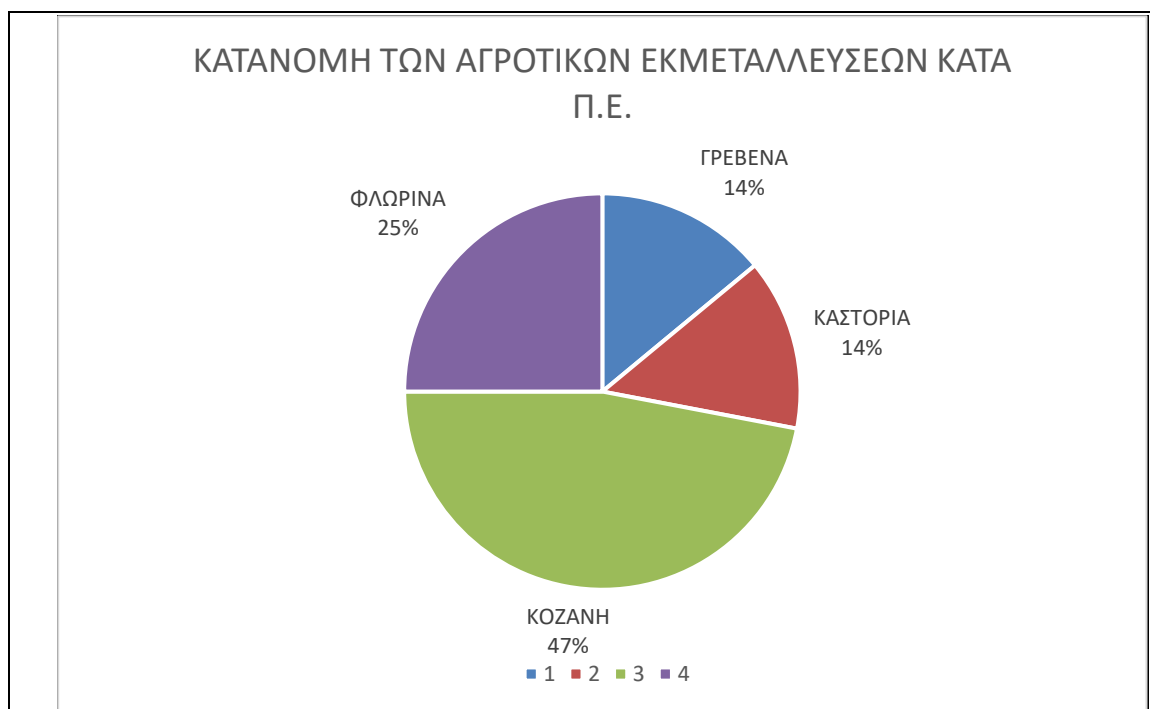
	2009	2020	Μεταβολή (%)
Αριθμός Εκμεταλλεύσεων	24.230	15.354	-36,6
Εκμεταλλεύσεις με καλλιεργούμενη γεωργική έκταση	23.758	15.139	-36,3
Χρησιμοποιούμενη γεωργική έκταση (στρέμματα)	2.226.824,0	1.877.783,3	-15,7
Εκμεταλλεύσεις με αρδευόμενες εκτάσεις	13.529	8.366	-38,2
Αρδευόμενες εκτάσεις (στρέμματα)	359.580,4	287.625,1	-20,0

Πίνακας 3 - Αριθμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων και καλλιεργούμενη έκταση

Για την ίδια περίοδο οι εκμεταλλεύσεις ζωικής κατεύθυνσης παρουσίασαν μείωση περίπου 42%.

NOMOS	Αριθμός εκμεταλλεύσεων	Ποσοστό % στο σύνολο της Δυτικής Μακεδονίας	Κτηνοτροφικές	Ποσοστό% στο σύνολο της Δυτικής Μακεδονίας
Γρεβενά	3.396	14%	2.668	13,77%
Καστοριά	3.090	14%	2.246	11,59%
Κοζάνη	11.463	47%	9.005	46,47%
Φλώρινα	6.281	25%	5.455	28,15%
Σύνολο	24.230	100,00%	19.374	100,00%

Πίνακας 4 - Κατανομή Γεωργικών Εκμεταλλεύσεων ανά περιφερειακή ενότητα σε επίπεδο Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας, Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ(2009)

Γράφημα 2 - Κατανομή Των Αγροτικών Εκμεταλλεύσεων κατά Π.Ε.

1.4. ΤΑΣΕΙΣ & ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΓΕΝΟΥΣ ΤΟΜΕΑ

1.4.1. Ζωική παραγωγή

Αιγοπροβατοτροφία

Η Περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας, φημίζεται για τα γεωργικά και κτηνοτροφικά της προϊόντα. Για πολλά χρόνια η γεωργοκτηνοτροφία αποτέλεσε τον πυρήνα της αγροτικής οικονομίας της περιοχής. Ωστόσο, σήμερα παρατηρείται σημαντική ύφεση σε αυτήν τη δραστηριότητα, ειδικά στον κλάδο της βοοτροφίας.

Στην περιοχή εκτρέφονται περί τα 400.000 αιγοπρόβατα, ενώ στον κλάδο παρατηρείται μια προσπάθεια δημιουργίας σύγχρονων υποδομών με τη χρήση των χρηματοδοτικών εργαλείων που παρέχονται από τα προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επίσης γίνεται μια προσπάθεια δημιουργίας μεγαλύτερων και οικονομικά αποδοτικότερων μονάδων.

Τα ζώα εκτρέφονται σε ορεινές και μειονεκτικές περιοχές κοντά στα όρια των ορεινών όγκων, εκμεταλλευόμενα τα διαθέσιμα βοσκοτόπια. Η παραδοσιακή μορφή

εκτροφής είναι η ποιμενική, αλλά τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια τάση σταβλισμένων μορφών εκτροφής.

Κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις στην Περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας

	2009	2020	Μεταβολή (%)
Βοοειδή	1.369	803	-41,3
Προβατοειδή	2.887	2.141	-25,8
Αιγοειδή	2.270	1.478	-34,9
Χοίροι	1.714	234	-86,3
Πουλερικά	8.440	1.906	-77,4

Πίνακας 5- Κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις στην Περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας

Βοοτροφία

Ο συνολικός αριθμός των βοοειδών που εκτρέφεται στην περιοχή ανέρχεται στις 40.000 περίπου, αποτελείται κατά το πλείστο από ζώα ελευθέρως βοσκής (κρεοπαραγωγής) και παρουσιάζει μια σταθερότητα τα τελευταία χρόνια.

Οι προοπτικές του κλάδου είναι ενθαρρυντικές κυρίως λόγω του ότι η χώρα είναι ελλειμματική στην παραγωγή βόειου κρέατος. Στόχοι όπως η βελτίωση των υποδομών, η μείωση του κόστους παραγωγής και η παραγωγή προϊόντων ανωτέρας ποιότητας (κόκκινη φυλή) αποτελούν προτεραιότητες για την Περιφέρεια.

Γουνοφόραζώα

Οι περιοχές της Καστοριάς και της Σιάτιστας φημίζονται για την επεξεργασία των γουνοδερμάτων και την παραγωγή προϊόντων τα οποία διατίθενται κυρίως στις αγορές του εξωτερικού, συμβάλλοντας σημαντικά στην Εθνική οικονομία. Το μεγαλύτερο ποσοστό των πρώτων υλών εισάγεται, ενώ τα τελευταία χρόνια γίνεται μια σημαντική προσπάθεια παραγωγής γουνοδερμάτων με τη δημιουργία μονάδων εκτροφής γουνοφόρων ζώων.

Στόχος είναι η δημιουργία ειδικών ζωνών για την εκτροφή των ζώων καθώς και η ανάγκη αποτελεσματικής και ασφαλούς διαχείρισης των υπολειμμάτων που προκύπτουν από τη λειτουργία των μονάδων.

Βιολογική κτηνοτροφία

Στη Δυτική Μακεδονία, η βιολογική κτηνοτροφία ξεκίνησε με δειλά βήματα τη δεκαετία του 2000 κυρίως στο νομό Γρεβενών ο οποίος ξεχωρίζει σε εθνικό επίπεδο.

Υπάρχουν μεγάλες δυνατότητες ανάπτυξης του κλάδου, κυρίως στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές, αυξάνοντας με αυτόν τον τρόπο το εισόδημα, την ανταγωνιστικότητα και τη βιωσιμότητα των αγροτικών εκμεταλλεύσεων.

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται έντονο ενδιαφέρον για τον κλάδο της μελισσοκομίας, ο οποίος είναι προωθούμενος και παρέχονται ενισχύσεις μέσω διαφόρων προγραμμάτων.

Βιολογική γεωργία			
	2009	2020	Μεταβολή (%)
Εκμεταλλεύσεις	777	1.005	+29,3
Εκτάσεις(στρέμματα)	131.134,3	242.475,8	+84,9

Πίνακας 6 - Βιολογική γεωργία (ρυθμός μεταβολής εκμετάλλευσης)

Μελισσοκομία			
	2009	2020	Μεταβολή (%)
Εκμεταλλεύσεις	375	326	+13,1
Κυψέλες	18.942	22.176	+17,1

Πίνακας 7 – Μελισσοκομία (ρυθμός μεταβολής εκμετάλλευσης)

1.4.2. Φυτική Παραγωγή

Ζωοτροφές

Περίπου στο 30% της αγροτικής γης της Περιφέρειας, παράγεται το μεγαλύτερο μέρος των ζωοτροφών, οι οποίες χρησιμοποιούνται για την κάλυψη των διατροφικών αναγκών των εκτρεφόμενων ζώων. Οι κυριότερες παραγωγές περιλαμβάνουν τη μηδική, το καλαμπόκι και το κριθάρι.

Δημητριακά

Τα κυριότερα είδη δημητριακών που καλλιεργούνται σε επίπεδο Περιφέρειας είναι ο μαλακός σίτος, ο σκληρός σίτος, το κριθάρι, η βρώμη και το καλαμπόκι.

Σίτος μαλακός & σκληρός

Πρόκειται για εκτατικές καλλιέργειες, με χαμηλές αποδόσεις και εισόδημα. Το μαλακό σιτάρι καλλιεργείται παραδοσιακά στην Περιφέρεια, καταλαμβάνοντας το μεγαλύτερο μέρος των γεωργικών εκτάσεων. Η μεγαλύτερη ποσότητα του παραγόμενου προϊόντος διατίθεται στην τοπική αγορά και απορροφάται κυρίως από μικρές αλλά σημαντικές για την τοπική οικονομία αλευροποιητικές επιχειρήσεις.

Κριθάρι - Βρώμη

Το κριθάρι καλλιεργείται κυρίως για την παραγωγή ζωοτροφών. Αποτελεί ένα από τα κύρια συστατικά των ζωοτροφών με μεγάλη διατροφική αξία. Παράλληλα με το κριθάρι, η βρώμη καλλιεργείται σε άγονα εδάφη κυρίως ορεινών εκτάσεων στα οποία δεν ευδοκιμούν οι υπόλοιπες καλλιέργειες. Τόσο το κριθάρι όσο και η βρώμη μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε έναν κύκλο αμειψισποράς και εναλλαγής των καλλιεργειών, για αύξηση της γονιμότητας των εδαφών.

Αραβόσιτος

Ο αραβόσιτος καλλιεργείται εκτενώς σε όλη την Περιφέρεια, καταλαμβάνοντας έκταση αρκετών χιλιάδων στρεμμάτων και αποτελεί την πιο δυναμική καλλιέργεια στον κλάδο των δημητριακών. Οι καλλιεργούμενες εκτάσεις αυξάνονται συνεχώς και παραγωγοί αποκομίζουν ένα ικανοποιητικό εισόδημα όπως προκύπτει από τους δείκτες της Περιφέρειας Δυτ. Μακεδονίας. Αποτελεί αν όχι το κυριότερο, ένα από τα κυριότερα συστατικά της διατροφής των ζώων, τόσο στην αιγοπροβατοτροφία όσο και στην βοοτροφία. Εκτός από καρπός, μπορεί να χρησιμοποιηθεί στη σύνθεση του σιτηρεσίου και ως ενσίρωμα.

Καπνός

Ο καπνός, κυρίως η ποικιλία "Μπασμάς", αντιπροσώπευε για πολλές δεκαετίες την πιο ευρέως διαδεδομένη καλλιέργεια, στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές της

περιφέρειας. Η καλλιέργεια του καπνού απέφερε ένα σημαντικό εισόδημα στην τοπική κοινωνία, και η συνολικά καλλιεργούμενη έκταση άγγιξε τα 30.000 στρέμματα.

Σύμφωνα με τη νέα Κοινή Αγροτική Πολιτική, η κοινοτική ενίσχυση για την καλλιέργεια του καπνού αποσυνδέεται από την παραγωγή. Αυτό σημαίνει ότι η ενίσχυση, που αποτελούσε για χρόνια το μεγαλύτερο μέρος της τιμής μονάδας του παραγόμενου προϊόντος, καταργείται σταδιακά και η καλλιέργεια του συγκεκριμένου προϊόντος κρίνεται πλέον ασύμφορη. Οι εκτάσεις που αποδεδμεύονται από την καλλιέργεια καπνού, λόγω των ιδιαίτερων εδαφοκλιματικών συνθηκών, μπορούν να χρησιμοποιηθούν καλλιεργώντας κυρίως ζωοτροφές, σανοδοτικά και αρωματικά φυτά.

Μηδική

Το τριφύλλι, γνωστό και ως μηδική, είναι ένα από τα κυριότερα χορτοδοτικά που χρησιμοποιείται στη σύνθεση του σιτηρέσιου των ζώων και την παραγωγή ζωοτροφών. Οι καλλιεργούμενες εκτάσεις φθάνουν τα 113.000 στρέμματα, αντιπροσωπεύοντας το 6% του συνόλου της αγροτικής γης και συμβάλλει με σημαντικό ποσοστό στο αγροτικό εισόδημα της Περιφέρειας.

Χρησιμοποιείται μετά από ξήρανση, ως ζωοτροφή, αυτούσια είτε σε μίγματα. Υπάρχουν μεγάλα περιθώρια επέκτασης της καλλιέργειας, διότι οι ανάγκες της ζωικής παραγωγής είναι μεγάλες και η Περιφέρεια ελλειμματική όσον αφορά το συγκεκριμένο προϊόν.

Καρποφόρα δένδρα

Οι κυριότερες δενδρώδεις καλλιέργειες της περιοχής είναι τα μήλα και τα ροδάκινα (επιτραπέζιες ποικιλίες) και σε μικρότερο βαθμό τα κεράσια και τα αχλάδια. Η συνολική τους έκταση ανέρχεται περίπου σε 70.000 στρέμματα, ενώ αξίζει να σημειωθεί ότι παρατηρούνται αυξητικές τάσεις.

Παράγοντα προϊόντα ανώτερης ποιότητας, με ιδιαίτερα οργανοληπτικά χαρακτηριστικά και γίνεται προσπάθεια να πιστοποιηθούν και να τυποποιηθούν για να προστατευτεί η ταυτότητά τους από τον αθέμιτο ανταγωνισμό.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν τα μήλα που παράγονται σε συγκεκριμένες περιοχές της Περιφερειακής ενότητας Καστοριάς και έχουν αναγνωρισθεί ως προϊόν Προστατευόμενης Γεωγραφικής Ένδειξης.

Όσπρια

Τα κυριότερα όσπρια που καλλιεργούνται στην Περιφέρεια είναι τα φασόλια (γίγαντες – ελέφαντες και πλακέ), ενώ σε μικρότερη έκταση καλλιεργούνται φακές και ρεβύθια. Παράγεται ένα προϊόν υψηλής διατροφικής και γαστρονομικής αξίας, για το οποίο έχουν γίνει τεράστιες προσπάθειες να προστατευθεί η ταυτότητά του από παράνομες “Έλληνοποιήσεις” αντίστοιχων προϊόντων, αμφιβόλου ποιότητας, που εισάγονται από το εξωτερικό αλλά δεν μπορεί να συγκριθεί σε καμία περίπτωση η ποιότητά τους με τα “ντόπια” φασόλια.

Οι δύο κυριότερες περιοχές που καλλιεργούνται τα φασόλια είναι η περιοχή της Καστοριάς και η περιοχή των Πρεσπών στο νομό Φλώρινας και το παραγόμενο προϊόν εδώ και πολλά χρόνια διαθέτει πιστοποίηση “Γεωγραφικής Ένδειξης” .

Η συνολικά καλλιεργούμενη έκταση ξεπερνά τα 26.000 στρέμματα, αποφέροντας ένα σημαντικό εισόδημα τόσο στους παραγωγούς που ασχολούνται με την καλλιέργειά του όσο και στις τοπικές κοινωνίες.

Το έλλειμμα συλλογικού πνεύματος (επιχειρησιακές ομάδες), η έλλειψη σύγχρονων υποδομών τυποποίησης και εμπορίας του προϊόντος, επιδρούν αρνητικά σε όλη την αλυσίδα διακίνησης του προϊόντος. Επίσης η απουσία οργανωμένων μηχανισμών ελέγχου από την μεριά του κράτους, ενθαρρύνει προσπάθειες αθέμιτου ανταγωνισμού και υποβάθμισης της ποιότητας του μοναδικού αυτού προϊόντος.

Αμπελοκαλλιέργεια

Η αμπελουργία απαντάται στην περιοχή εδώ και πολλούς αιώνες. Ο κλάδος της αμπελουργίας και κατ’ επέκταση της οινοποιίας γνωρίζει μεγάλη άνθηση παγκοσμίως τα τελευταία χρόνια. Ανήκει στους προωθούμενους κλάδους της γεωργίας σύμφωνα με το Υπουργείο και υπάρχουν μεγάλες προοπτικές ανάπτυξης καθώς το κρασί δεν αποτελεί πλέον ένα είδος πολυτελείας αλλά κυριολεκτικά συνοδεύει κάθε γεύμα στο Ελληνικό τραπέζι.

Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία καλλιεργούνται περί τα 25.000 στρέμματα οينوποιήσιμων ποικιλιών και παράγονται γύρω στους 15.000 τόννους σταφυλιών. Οι καλλιεργούμενες εκτάσεις είναι διάσπαρτες σε όλη την Περιφέρεια (Αμύνταιο, Σιάτιστα, Βελβεντός, Καστοριά) και έχουν ιδρυθεί πολλά μικρά οινοποιεία, όπου μεταποιείται το παραγόμενο προϊόν και παράγονται μοναδικά τοπικά κρασιά τα οποία φέρουν τα ιδιαίτερα οργανοληπτικά χαρακτηριστικά της κάθε περιοχής.

Πολλά από αυτά τα οινοποιεία είναι επισκέψιμα, καθόλη τη διάρκεια του έτους, αφήνοντας τον επισκέπτη να ταξιδέψει στο χώρο και στο χρόνο μέσω των ξεναγήσεων που του παρέχονται. Επίσης συμβάλουν τα μέγιστα στον κλάδο του τουρισμού καθώς και στην τοπική οικονομία των περιοχών αυτών.

Οπωροκηπευτικά

Τα σπουδαιότερα οπωροκηπευτικά που παράγονται στην Περιφέρεια είναι τα εξής:

Πατάτα: Πρόκειται για μια εαρινή καλλιέργεια η οποία καταλαμβάνει έκταση 17.000 στρεμμάτων και συνεισφέρει κατά 4,5% στην ακαθάριστη πρόσοδο. Δεν είναι απαιτητική σε χειρονακτική εργασία διότι τα περισσότερα στάδια της καλλιέργειας γίνονται μηχανοποιημένα και αποφέρει ένα ικανοποιητικό εισόδημα στον παραγωγό.

Κρίνεται απαραίτητη η υλοποίηση επενδύσεων για την διαλογή και αποθήκευση του παραγόμενου προϊόντος. Μέσω των επενδύσεων αυτών θα επιτευχθεί κυρίως αύξηση της προστιθέμενης αξίας και διάθεση της παραγωγής σε περιόδους που εμφανίζεται αυξημένη ζήτηση στην αγορά.

Λαχανικά: Αφορά κατά κύριο λόγο υπαίθριες καλλιέργειες, ενώ ένα πολύ μικρό ποσοστό αφορά καλλιέργειες θερμοκηπιακού τύπου. Οι ανάγκες της Περιφέρειας σε λαχανικά καλύπτονται κατά τους θερινούς μήνες ενώ διαπιστώνονται ελλείψεις κατά τους χειμερινούς μήνες.

Εκμεταλλεούμενοι τα χρηματοδοτικά εργαλεία που παρέχονται από τα προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε συνδυασμό με την έλευση του TAP μέσω της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας, μειώνονται πλέον κατά πολύ λειτουργικά έξοδα θέρμανσης και δίνεται η δυνατότητα για την παραγωγή λαχανικών τα οποία

ονομάζονται ‘‘εκτός εποχής’’, μέσω της δημιουργίας σύγχρονων θερμοκηπιακών μονάδων.

Αρωματικά φυτά - κρόκος

Τα τελευταία στην περιοχή έχει αναπτυχθεί η καλλιέργεια των αρωματικών φυτών (λεβάντα, τσάι, ρίγανη) η προσφέρει μια εναλλακτική λύση στους παραγωγούς. Πρόκειται για μια καλλιέργεια πλήρως μηχανοποιημένη η εγκατάσταση της οποίας δεν είναι απαιτητική σε φυσικούς πόρους και εδαφοβελτιωτικά. Οι φυσικοί εχθροί είναι ελάχιστοι έως μηδαμινοί, οπότε μιλάμε στην ουσία για μια βιολογική καλλιέργεια.

Στα αρωματικά – φαρμακευτικά φυτά μπορούμε να εντάξουμε και τον κρόκο, ένα πιστοποιημένο (ΠΟΠ) προϊόν, παγκοσμίως αναγνωρισμένο, το οποίο και παράγεται σε μια συγκεκριμένη περιοχή, στον Δήμο Ελίμειας του Νομού Κοζάνης.

1.4.3. Προϊόντα που φέρουν πιστοποίηση:

- Τυρί φέτα (Π.Ο.Π)
- Τυρί ανεβατό (Π.Ο.Π)
- Τυρί Μπάντζος (Π.Ο.Π)
- Μανούρι (Π.Ο.Π)
- Κεφαλογραβιέρα (Π.Ο.Π)
- Κρόκος Κοζάνης (Π.Ο.Π)
- Κρασιά Αμυνταίου, Σιάτιστας, Βελβεντού & Καστοριάς (ΠΓΕ)
- Φασόλια πλακέ και γίγαντες - ελέφαντες Πρεσπών Φλώρινας (Π.Γ.Ε)
- Φασόλια γίγαντες – ελέφαντες Καστοριάς (Π.Γ.Ε)
- Μήλα Καστοριάς (Π.Γ.Ε)

1.5. SWOT ANALYSIS ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΧΩΡΟ ΤΗΣ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Το σύνολο των παραγόντων που διαμορφώνουν τις τάσεις της σύγχρονης γεωργίας στο εσωτερικό της Χώρας, στην Περιφέρεια, στην Ε.Ε. αλλά και σε διεθνές επίπεδο, συνδυάζονται προκειμένου να διατυπωθεί η SWOT Analysis του αγροτικού χώρου στη Δυτική Μακεδονία, η οποία αποτελεί και τη βάση για ένα σύγχρονο Στρατηγικό Σχεδιασμό.

Η SWOT Analysis περιλαμβάνει:

- Την αναλυτική καταγραφή του αγροτικού αποθέματος, που πραγματοποιήθηκε εκτεταμένα στα προηγούμενα κεφάλαια. Δηλαδή τη μελέτη των κυριότερων τάσεων, προοπτικών και προβλημάτων που πιθανολογείται ότι θα επηρεάσουν το μέλλον της αγροτικής ανάπτυξης, μέσω της επισήμανσης των σημαντικότερων κοινωνικών, δημογραφικών, οικονομικών, πολιτικών και περιβαλλοντικών παραγόντων. Στόχος είναι η αποτύπωση της συνολικής εικόνας του αγροτικού τομέα στη Δυτική Μακεδονία, δίνοντας έμφαση στα κυριότερα θέματα που καλείται να επιλύσει η υπό κατάρτιση στρατηγική.
- Τη διατύπωση των ενδογενών δυνατών και αδύνατων σημείων, συγκριτικά με άλλες περιοχές.
- Την μελέτη των εξωγενών παραγόντων (ευκαιρίες είτε απειλές).

Αυτοί οι εξωτερικοί παράγοντες, επηρεάζουν την οικονομική και κοινωνική ζωή του αγροτικού τομέα, αλλά δεν μπορούν να εκλεχθούν άμεσα από την τοπική κοινωνία. Η ακριβής και αναλυτική καταγραφή τους, θα συνεισφέρει στον σχεδιασμό ενός στρατηγικού σχεδίου σε επίπεδο Περιφέρειας με στόχο την αξιοποίηση των ευκαιριών (ισχυρών σημείων), με παράλληλη αντιμετώπιση των απειλών (αδύνατα σημεία).

ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ
<ul style="list-style-type: none"> • Ικανοποιητικό μέσο μέγεθος αγροτικών εκμεταλλεύσεων • Ύπαρξη σημαντικού αριθμού προϊόντων ΠΟΠ – ΠΓΕ • Τάση διαμόρφωσης παραγωγικής βάσης προσανατολισμένης στα ποιοτικά – βιολογικά προϊόντα • Μοναδικότητα στην εκτροφή γουνοφόρων ζώων • Διαφαινόμενη ανάπτυξη της μμελισσοκομίας ως συμπληρωματικής αλλά κατά περίπτωση και κύριας πηγής εισοδήματος • Αυξητική τάση στην καλλιέργεια αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών • Σημαντική παραγωγή οσπριοειδών καθώς και προϊόντων με θετικό εμπορικό ισοζύγιο (κρασιά, φρούτα) • Ύπαρξη εκτεταμένων βοσκοτόπων για την ανάπτυξη της κτηνοτροφίας • Πλούσιο επιφανειακό υδάτινο δυναμικό 	<ul style="list-style-type: none"> • Δυστερνής σχέση γεωργίας – κτηνοτροφίας • Υψηλή εξάρτηση φυτικής παραγωγής από επιδοτούμενες καλλιέργειες • Μη επαρκής αριθμός μοντάδων μεταποίησης – • τυποποίησης - εμπορίας αγροτικών προϊόντων • Περιορισμένος βαθμός αντικατάστασης γεωργών (νέοι γεωργοί) και δυσμενής ηλικιακή διάρθρωση • Χαμηλό μορφωτικό επίπεδο του αγροτικού πληθυσμού • Υψηλό κόστος παραγωγής αγροτικών προϊόντων • Εξαιρετικά χαμηλός βαθμός διείδυσης – χρήσης, νέων τεχνολογιών • Ελλιπής συνεταιριστική δράση
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • μόρφωση ευνοϊκού θεσμικού πλαισίου (νέα Κ.Α.Π.) για την παραγωγή – βιολογικών – ποιοτικών προϊόντων με αποδέσμευση από τις επιδοτήσεις • Χαμηλή αυτάρκεια της εγχώριας αγοράς σε δημητριακά και θετικές προοπτικές ζήτησης σε διεθνές επίπεδο • Αξιοποίηση του χρηματοδοτικού πλαισίου αναφορικά με την ανάπτυξη του αγροτικού χώρου • Βιώσιμη αξιοποίηση του πλούσιου φυσικού αποθέματος • Προοπτικές ανάπτυξης νέων προϊόντων (δυναμικές καλλιέργειες, ενεργειακά φυτά, σαλιγκάρια κ.λπ.) • Τάση επιστροφής ενεργού πληθυσμού στην ύπαιθρο και απασχόλησης στον αγροτικό τομέα 	<ul style="list-style-type: none"> • Σταδιακή κατάργηση του προστατευτισμού στη γεωργία • Είσοδος στις διεθνείς αγορές χωρών χαμηλού κόστους • Περίπλοκο θεσμικό πλαίσιο για την ίδρυση νέων επιχειρήσεων • Αυξημένο κόστος παραγωγής λόγω της ανόδου της τιμής του πετρελαίου και του υψηλού κόστους χρήματος • Διεθνείς αγορές τροφίμων εξαιρετικά ευαίσθητες σε διατροφικές κρίσεις

Πίνακας 8 - Swot Analysis στον αγροτικό χώρο της Δυτικής Μακεδονίας

2. Η ΕΦΑΡΜΟΖΟΜΕΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

Στο κεφάλαιο αυτό θα γίνει αναλυτική περιγραφή των διαχρονικών αλλαγών στην αγροτική πολιτική σε επίπεδο Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας.

Τα **Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (ΜΟΠ)** (1986-1993) χαρακτηρίζονται από την εφαρμογή ολοκληρωμένων προγραμμάτων με εξειδίκευση στην κατάσταση των επί μέρους Περιφερειών της Ελλάδας.

Το **Α΄ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης** (1989-1993) έθετε ως κύριο στόχο την βελτίωση της ζωής των κατοίκων στον αγροτικό χώρο, μέσω της οικονομικής δραστηριότητας. Βελτίωσε το επαρχιακό δίκτυο και συντέλεσε στον εκσυγχρονισμό των μικρών γεωργικών εκμεταλλεύσεων και τη δημιουργία μικρών ξενοδοχειακών μονάδων σε όλες τις Περιφέρειες.

Το **Β΄ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης**(1994-1999) επικεντρώνεται στα μεγάλα έργα υποδομής στρατηγικής σημασίας που ενισχύουν τόσο την τοπική οικονομία όσο και τη σύνδεση της χώρας με το εξωτερικό.

Το **Γ΄ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης** (2000-2006) σχεδιάστηκε πάνω σε ένα οικονομικοκοινωνικό περιβάλλον που είχε ήδη σημαντική πρόοδο. Την περίοδο 2000-2006 η πολιτική επίπεδο περιφέρειας έχει ως στόχο την ενίσχυση του ανταγωνισμού και την μείωση της ανεργίας μέσω της αύξησης της απασχόλησης. Ως προτεραιότητα στο 3^ο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (2000-2006) αποτελεί κυρίως η επένδυση στο ανθρώπινο δυναμικό και η βελτίωση του γνωστικού αντικειμένου, που θα οδηγήσουν μακροπρόθεσμα σε αύξηση της παραγωγικότητας.

Η Τέταρτη Προγραμματική Περίοδος (ΠΑΑ 2007 – 2013)

Η περίοδος προγραμματισμού 2007-2013, γνωστή και ως Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης της Ελλάδας, διαμορφώνει τις κύριες προτεραιότητες της χώρας για τη συγκεκριμένη περίοδο, όπως προβλέπεται από το άρθρο 11 του Κανονισμού (ΕΚ) 1698/2005 που αφορά την υποστήριξη της αγροτικής ανάπτυξης μέσω του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) για την περίοδο 2007-2013.

Σύμφωνα με τον κανονισμό, η εθνική στρατηγική για την αγροτική ανάπτυξη προτείνεται να υλοποιηθεί μέσω του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) 2007-2013 και στοχεύει στα εξής:

- Αύξηση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενούς τομέα
- Αναβάθμιση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου
- Καλύτερη ποιότητας ζωής του αγροτικού πληθυσμού

Η Πέμπτη Προγραμματική Περίοδος (ΠΑΑ 2014 – 2020)

Η πέμπτη προγραμματική περίοδος, γνωστή ως Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης της Ελλάδας 2014-2020, αποτελεί το πλαίσιο για τις προτεραιότητες σχετικά με την "Βιώσιμη ανάπτυξη σε συνδυασμό με την ανταγωνιστικότητα του αγροτικού χώρου". Προκλήσεις που προκύπτουν περιλαμβάνουν τον μικρό και κατακερματισμένο χαρακτήρα των κληρονομιών, την έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού, το χαμηλό ποσοστό νέων αρχηγών γεωργικών εκμεταλλεύσεων, τον περιορισμένο βαθμό γεωργικής κατάρτισης και το χαμηλό βιοτικό επίπεδο των γεωργών, καθώς και την παρατηρούμενη αποβιομηχάνιση και αποδιοργάνωση των τοπικών και περιφερειακών παραγωγικών συστημάτων. Επιπλέον, αντιμετωπίζονται οι αυξημένες γεωγραφικές ανισότητες και οι ανισότητες σε ειδικές ομάδες πληθυσμού. Το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) 2014-2020 περιλαμβάνει 16 Μέτρα και 37 Υπομέτρα, με ορισμένα εξειδικευμένα σε 29 Δράσεις.

Διατηρούνται τα γνωστά μέτρα των Σχεδίων Βελτίωσης, της μεταποίησης αγροτικών προϊόντων, των Νέων Αγροτών, των ενισχύσεων για το περιβάλλον και το κλίμα, καθώς και δράσεις που στοχεύουν στην γνώση και ενημέρωση,

και καθιέρωση συστημάτων ποιότητας γεωργικών προϊόντων και τροφίμων στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις.

Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2014-2020, εισάγονται νέες και σημαντικές Δράσεις που στοχεύουν στην προώθηση της συνεργασίας, σε διαφορετικά επίπεδα δραστηριοποιούμενων φορέων στον αγροτικό τομέα, με τη δημιουργία επιχειρησιακών ομάδων σύμπραξης για την αύξηση της παραγωγικότητας και της συνολικής βιωσιμότητας της Ελληνικής γεωργίας.

2.1. ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ (1986-1989)

Από το πρώτο έτος της ένταξης της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, οι περιφέρειες της χώρας είχαν το όφελος σημαντικών χρηματοδοτήσεων μέσω των διαθέσιμων κοινοτικών πόρων. Ωστόσο, ένα σημαντικό σταθμό για τις παρεμβάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτέλεσαν τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (Μ.Ο.Π.), με έναρξη το 1986 και ολοκλήρωση το 1993. Πολλοί τα θεωρούν ως την έναρξη της ουσιαστικής Ευρωπαϊκής Περιφερειακής πολιτικής.

Τα Μ.Ο.Π. είχαν ως στόχο την υλοποίηση μιας ολοκληρωμένης προσπάθειας για την ανάπτυξη των λιγότερο ανεπτυγμένων περιφερειών της ΕΚ, με τα λεγόμενα επιχειρησιακά προγράμματα. Στην Ελλάδα, υλοποιήθηκαν 7 Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα: στην Κρήτη, στην Μακεδονία και Θράκη, στη Δυτική Ελλάδα -Πελοπόννησο, στα νησιά του Αιγαίου, στην Ανατολική & Κεντρική Ελλάδα, στην Αττική και Μ.Ο.Π. Πληροφορικής.

Το κύριο χαρακτηριστικό τους περιλαμβάνει τη σύνταξη ολοκληρωμένων πολυετών επιχειρησιακών προγραμμάτων, με συγκεκριμένους πόρους για όλα τα έτη εφαρμογής.

Τα προγράμματα αυτά βασίζονται σε αναλυτική αξιολόγηση της κατάστασης των περιφερειών και ιεραρχημένους στόχους, με ομαδοποίηση των έργων, ορισμό οργάνων παρακολούθησης και αξιολόγησης της υλοποίησής τους καθώς και των τελικών αποτελεσμάτων. Τα ΜΟΠ αποτέλεσαν το πρότυπο για τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης (ΚΠΣ) έως το 2006.

2.2. ΠΡΩΤΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (Α΄ ΚΠΣ 1989-1993)

Στον σχεδιασμό του Α΄ΚΠΣ για τις περιοχές εφαρμογής, δίνεται μεγάλη σημασία στον σχεδιασμό της γνωστής ως SWOT ανάλυσης, η οποία διαμορφώνει το πρώτο μέρος σε κάθε επί μέρους πρόγραμμα. Αυτή η ανάλυση διαμορφώνεται κυρίως βάσει γεωγραφικών και δημογραφικών χαρακτηριστικών της περιοχής, παρέχοντας πληροφορίες σχετικά με την αγορά εργασίας, το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν και περιγράφοντας τις συνθήκες κάθε τομέα παραγωγής. Επικεντρώνεται κυρίως στη γεωργία, αλλά και τους υπόλοιπους κλάδους της τοπικής παραγωγής (βιομηχανία, τουρισμός, κ.λ.π.).

Μελετώντας τα προγράμματα του Α Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης, προκύπτει ότι δεν υπάρχουν σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ των διαφορετικών περιοχών, όσον αφορά τα προβλήματα του πρωτογενούς τομέα. Στον τουρισμό αφετέρου, η προσέγγιση διαφέρει μεταξύ των περιοχών και χρειάζονται πολιτικές ενίσχυσης των μειονεκτικών περιοχών που χρήζουν μεγαλύτερων επενδύσεων.

Όλα τα προγράμματα του Α Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης απαρτίζονται από τρεις μέχρι τέσσερις προτεραιότητες, χαρακτηρίζονται από υψηλό επίπεδο εσωτερικής συνέπειας, ενώ, επιδεικνύεται ορισμένη διαφοροποίηση των προτεραιοτήτων μεταξύ τους.

Η γεωργία και η αγροτική ανάπτυξη απαντάται σε όλα τα προγράμματα, όπως και η βελτιωμένη γενικής υποδομή. Τέσσερα προγράμματα εστιάζουν και δίνουν προτεραιότητα στη βιομηχανία, ενώ μέσα από πέντε προγράμματα αναδεικνύεται ο τομέας του τουρισμού. Δράσεις βελτίωσης του ανθρώπινου δυναμικού και τεχνολογικής ανάπτυξης συναντώνται σε τέσσερα προγράμματα. Τέλος, τα μισά περίπου προγράμματα δίνουν προτεραιότητα σε ορεινές περιοχές, υποβαθμισμένες περιοχές, ή περιοχές με υψηλή συγκέντρωση τουριστών (Plaskovitis, 2008).

Το Α΄ ΚΠΣ χωρίζεται στους εξής πέντε άξονες:

- **Άξονας 1: Βελτίωση του επιπέδου σε εθνικό επίπεδο όσον αφορά την Οικονομία**
- **Άξονας 2: Αγροτική Ανάπτυξη μέσω του Πρωτογενούς Τομέα**
- **Άξονας 3: Βελτίωση της Ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων**

- **Άξονας 4: Ισορροπημένη Ανάπτυξη του Τουρισμού**
- **Άξονας 5: Αξιοποίηση του Ανθρώπινου Δυναμικού**

Στον πρωτογενή τομέα, επιδιώκεται η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, ο εκσυγχρονισμός των γεωργικών υποδομών και η ενίσχυση της μεταποίησης και εμπορίας των γεωργικών προϊόντων. Οι σχετικές Δράσεις στοχεύουν κυρίως στην επέκταση των αρδευτικών έργων, στην διαδοχή - ηλιακή ανανέωση μέσω της πρόωρης συνταξιοδότησης των αγροτών και των ενισχύσεων για την προμήθεια σύγχρονου μηχανολογικού εξοπλισμού και δημιουργίας βιώσιμων επενδύσεων στον πρωτογενή τομέα σε ορεινές και μειονεκτικές περιοχές.

Ωστόσο, η αύξηση της αρδευσιμότητας της αγροτικής γης δεν συνέβαλε στην αναδιάρθρωση των καλλιεργειών. Ο θεσμός της πρόωρης συνταξιοδότησης αποδείχτηκε ότι δεν συνέβαλε ουσιαστικά στην ηλικιακή ανανέωση του εργατικού δυναμικού που απασχολείται στη γεωργία. Επιπλέον, η υλοποίηση επενδύσεων στον πρωτογενή τομέα ήταν περιορισμένη και δεν βοήθησε σημαντικά στην επίτευξη των στόχων που είχαν τεθεί.

Αναλυτικότερα στην Περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας, παρατηρούνται τα εξής:

- Η υλοποίηση ποικίλων έργων υποδομής (κυρίως οδικά έργα, αποχετευτικά έργα – έργα ύδρευσης και αθλητικά έργα), οδήγησαν στην επίτευξη του στόχου της ανάπτυξης κυρίως σε ποσοτικό επίπεδο. Ωστόσο, δεν φαίνεται να οδήγησαν στην επίτευξη ποιοτικών στόχων που σχετίζονται με το ανθρώπινο δυναμικό και την ανάπτυξη της υπαίθρου.
- Τα πολλά και μικρά έργα δεν συνέβαλαν στη άνοδο του βιοτικού επιπέδου, ούτε στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της περιφέρειας και δεν κατάφεραν να συγκρατήσουν τον πληθυσμό στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές, κάτι που οδήγησε στη δημογραφική συρρίκνωση σε αυτές τις περιοχές.
- Η υλοποίηση πολλών προγραμμάτων κατάρτισης τόσο στον πρωτογενή τομέα όσο και στον τομέα της μεταποίησης, δεν οδήγησαν σε βελτίωση του επιπέδου εξειδίκευσής των συμμετεχόντων και στην πρόσβασή τους στην αγορά

εργασίας, παρά μόνο σε παροδική αύξηση του εισοδήματος μέσω των χορηγούμενων αποζημιώσεων.

- Πολλά από τα εκτελούμενα έργα δεν ολοκληρώθηκαν έγκαιρα με αποτέλεσμα να μεταφερθούν σαν έργα “γέφυρα” στο επόμενο κοινοτικό πλαίσιο στήριξης. Η καθυστέρηση υλοποίησής τους επιβράδυνε τη βελτίωση των υποδομών και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας. Αυτό το γεγονός περιόρισε τις θετικές επιδράσεις στην ενίσχυση της υπαίθρου και στη συγκράτηση του τοπικού πληθυσμού στις προβληματικές περιοχές.

2.3. ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (Β΄ ΚΠΣ 1994 – 1999)

Η περίοδος 1994 - 1999 επικεντρώθηκε σε έργα υποδομής εθνικής σημασίας με στόχο την εξωστρέφεια της Ελληνικής οικονομίας και την όσο το δυνατό μεγαλύτερη διασύνδεση της χώρας με τις εξωτερικές αγορές. Κύριο μέλημα αυτής της περιόδου ήταν η ετοιμότητα της χώρας για την ένταξη στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση, καθώς και η υλοποίηση σημαντικών μεγάλων έργων υποδομής σε όλη την επικράτεια.

Κατά τη διάρκεια της εφαρμογής του Β' ΚΠΣ, παρατηρήθηκε μια βελτίωση των δεικτών της ελληνικής οικονομίας και μια μακροοικονομική σταθερότητα, έγιναν σημαντικές διαρθρωτικές αλλαγές και η αναπτυξιακή αυτή προσπάθεια συνεχίστηκε κατά την περίοδο 2000-2006.

Κατά τη διάρκεια του Β΄ Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης παρατηρήθηκαν διάφορα προβλήματα κατά την διαχείριση και υλοποίηση, τα οποία δυσχέραναν την αποτελεσματική υλοποίηση του αυξημένου όγκου των παρεμβάσεων. Ωστόσο, από αυτήν την περίοδο προέκυψαν πολύτιμες εμπειρίες και γνώση, υποδεικνύοντας την ανάγκη ενίσχυσης της προσπάθειας προκειμένου να επιτευχθούν ποιοτικοί και ποσοτικοί στόχοι που τίθενται κάθε φορά.

Η πρώτη διαπίστωση είναι ότι αυξήθηκαν σημαντικά οι πόροι για τα περιφερειακά προγράμματα σε σχέση με το 1ο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης. Κατά τη διάρκεια του 2ου Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης, το 28,3% των πόρων κατευθύνεται σε περιφερειακά προγράμματα, έναντι μόλις 22% κατά τη διάρκεια του 1ου Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης.

Κατά την διάρκεια του 2ου ΚΠΣ, οι περιφερειακές ανισότητες εμφανίζουν αυξημένη ένταση. Μπορεί να γίνει μια διάκριση των περιοχών βάσει της κατανομής των δαπανών, οπότε εντοπίζονται τέσσερις κατηγορίες. Η πρώτη περιλαμβάνει την Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, τα νησιά του Αιγαίου και τα Επτάνησα, όπου οι κατά κεφαλήν δαπάνες είναι διπλάσιες ή και υψηλότερες από εθνικό μέσο όρο. Η δεύτερη κατηγορία, αποτελείται από τη Δυτική Μακεδονία, την Ήπειρο, τη Στερεά Ελλάδα και την Κρήτη. Στην τρίτη κατηγορία περιλαμβάνονται οι περιοχές της Θεσσαλίας και της Πελοποννήσου όπου παρατηρούνται χαμηλότερες μεν δαπάνες, αλλά παραμένουν πάνω από το μέσο όρο. Τέλος, η τέταρτη κατηγορία αποτελείται από περιοχές με δαπάνες κάτω από το μέσο όρο, όπως η Δυτική Ελλάδα, η Κεντρική Μακεδονία και η περιοχή της Αττικής.

Γενικότερα, μετά από μια σύντομη ανάλυση, παρατηρούμε ότι στο 2^ο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης, τα προγράμματα επικεντρώνονται και έχουν ως στρατηγικό στόχο την ανάπτυξη. Αυτό ξεκινά με τον καθορισμό των προτεραιοτήτων και συνεχίζει παρουσιάζοντας λεπτομερώς τους άξονες παρέμβασης του προγράμματος.

Το Β΄ ΚΠΣ χωρίζεται στους εξής πέντε άξονες:

- **Άξονας 1: Προώθηση της Ανάπτυξης με την υλοποίηση σημαντικών υποδομών.**
- **Άξονας 2: Βελτίωση συνθηκών διαβίωσης του ανθρώπινου δυναμικού.**
- **Άξονας 3: Ανάπτυξη της οικονομίας και της ανταγωνιστικότητας**
- **Άξονας 4: Προώθηση της απασχόλησης επενδύοντας στο ανθρώπινο δυναμικό.**

Μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος "Γεωργία και αγροτική ανάπτυξη," το οποίο επιδίωκε τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα και τον εκσυγχρονισμό των γεωργικών δομών, η Περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας ενισχύθηκε μέσω πολλών Δράσεων. Αυτές περιλάμβαναν τη βελτίωση των γεωργικών υποδομών, τη δημιουργία υποδομών για τη βελτίωση της μεταποίησης και

εμπορίας αγροτικών προϊόντων με ιδιαίτερη έμφαση στη ζωική παραγωγή και την ολοκλήρωση ημιτελών αρδευτικών έργων του Α' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης.

Η επιτυχής ολοκλήρωση των σχεδιαζόμενων έργων κρίθηκε αναγκαία, διότι η συμβολή του πρωτογενή τομέα είναι καθοριστική στην ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας. Οι επενδύσεις που υλοποιήθηκαν στον πρωτογενή τομέα, καθώς υλοποίηση υποδομών που σχετίζονται με την εμπορία και μεταποίηση των γεωργικών προϊόντων, συνέβαλαν στην παραμονή του πληθυσμού στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές, στην αύξηση του αγροτικού εισοδήματος, στην ενίσχυση της απασχόλησης, και την γενικότερη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας. Επίσης η ενίσχυσης της κτηνοτροφίας, τα αρδευτικά έργα σε συνδυασμό με τα παράλληλα έργα αναδασμών, καθώς και η αναδιάρθρωση των καλλιεργειών συνέβαλλαν ουσιαστικά στην ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας.

Συγχρόνως, το Β' Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης για την Δυτική Μακεδονία υιοθέτησε στόχους που εστιάζονταν σε:

- την εξάλειψη της απομόνωσης της περιοχής
- Τον σχεδιασμό του παραγωγικού ιστού μέσω της προώθησης βιώσιμων δραστηριοτήτων, με στόχο τη σταδιακή απεξάρτηση της τοπικής οικονομίας από τον κλάδο της ενέργειας και τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης σε τομείς όπως ο τουρισμός.
- Την μείωση των ανισοτήτων εντός της περιφέρειας μέσω της οικονομικής αναδιάρθρωσης της αξιοποίησης του ανθρώπινου δυναμικού, της ανάδειξης των ορεινών όγκων και των τοπικών προϊόντων της περιοχής, με σκοπό τη συγκράτηση του πληθυσμού

Παράλληλα, η υλοποίηση έργων μέσω του ΠΕΠ II και των δράσεων των πρωτοβουλιών INTERREG II & LEADER II συνέβαλαν στην ενίσχυση των παραμεθωρίων περιοχών και στην αντιμετώπιση χρόνιων προβλημάτων που προκύπτουν από την απομόνωσή τους. Βοήθησαν στην προστασία του περιβάλλοντος, στην ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών και των φυσικών τους πόρων και τέλος στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε αυτές τις περιοχές.

2.4. ΤΡΙΤΟ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ (Γ΄ ΚΠΣ 1999-2006)

Αφορά κυρίως επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις μέσω επενδυτικών σχεδίων βελτίωσης, προγράμματα ηλικιακής ανανέωσης του πληθυσμού που δραστηριοποιείται στη γεωργία μέσω της πρόωρης συνταξιοδότησης, αλλά και τη στήριξη των νέων αγροτών. Προβλέπονται επίσης αγροτοπεριβαλλοντικά μέτρα, με έμφαση σε μεθόδους φιλικές προς το περιβάλλον.

Στόχος του προγράμματος είναι η αύξηση της ανταγωνιστικότητας των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας των κατοίκων της υπαίθρου.

Οι ενισχύσεις απευθύνονται κατά κύριο λόγο σε αγρότες, μόνιμους κατοίκους ορεινών και μειονεκτικών περιοχών που επιθυμούν να εκσυγχρονίσουν τις αγροτικές τους εκμεταλλεύσεις.

2.4.1. Ο Πρωτογενής Τομέας στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

Η γεωργοκτηνοτροφική δραστηριότητα στην περιοχή της Δυτικής Μακεδονίας γενικώς δεν παρουσίασε έλλειψη προόδου στον τομέα της τεχνολογίας σε σύγκριση με άλλες περιοχές της Ελλάδας με παρόμοιες υποδομές και παραγωγικό ιστό. Παρ' όλα αυτά, αυτό δεν σημαίνει απαραίτητα ότι η εξέλιξη ήταν η καλύτερη δυνατή.

Οι πραγματικές παθογένειες εμφανίζονται κατά την τρέχουσα περίοδο όπου είναι απαραίτητο να γίνουν διαρθρωτικές αλλαγές διότι ο προστατευτισμός στη γεωργική οικονομία μέσω των Ευρωπαϊκών επιδοτήσεων, φθίνει συνεχώς.

2.4.2. Εκσυγχρονισμός Αγροτικών Εκμεταλλεύσεων

Παρά τη φθίνουσα τάση του εργατικού δυναμικού, παρατηρείται μια σχετική ανανέωση μέσω του προγράμματος εγκατάστασης Νέων Αγροτών, όπου ένας σημαντικός αριθμός νέων ατόμων επιλέγει να επενδύσει στον πρωτογενή τομέα.

Γράφημα 3 - Εγκατάσταση νέων αγροτών

Μελετώντας τις επενδύσεις, η φυτική παραγωγή στη Δυτική Μακεδονία έχει το προνόμιο του εκσυγχρονισμού σε σύγκριση με τη ζωική παραγωγή. Έχει υιοθετήσει σε μεγάλο βαθμό την εκμηχάνιση στον τομέα του μηχανολογικού εξοπλισμού, ενώ η υστερεί εμφανώς μόνο στον τομέα των κτιριακών υποδομών. Αντίθετα, στην κτηνοτροφία παρατηρείται μια υστέρηση στον εκσυγχρονισμό και την προσαρμογή στις νέες τεχνολογίες.

Στο διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζεται η κατανομή των επενδυτικών σχεδίων βελτίωσης μέσω του προγράμματος "Επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις" στα πλαίσια του Καν. 1257/99/ΕΕ, του 3ου ΚΠΣ για τα έτη 2002 & 2003, στις Περιφερειακές Ενότητες της Δυτικής Μακεδονίας.

Γράφημα 4 - Κατανομή επενδυτικών σχεδίων βελτίωσης

2.4.3. Αγροτική ανάπτυξη της υπαίθρου

Μέσα από την υλοποίηση του 3^{ου} ΚΠΣ, παρατηρείται ότι έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος στον τομέα της αγροτικής ανάπτυξης. Στην περιοχή υλοποιήθηκε μεγάλος αριθμός προγραμμάτων προς όφελος της αγροτικής ανάπτυξης της υπαίθρου.

Κεντρικό στοιχείο αποτελεί η αξιοποίηση διαθέσιμων φυσικών πόρων και συγκριτικών πλεονεκτημάτων των τοπικών περιοχών, με κύριο στόχο την αποτροπή του φαινομένου της ερήμωσης της υπαίθρου.

Μέσω του Α΄ & Β΄ ΚΠΣ, υλοποιήθηκε σημαντικός αριθμός έργων που ενίσχυσαν την απασχόληση σε ορεινές και μειονεκτικές περιοχές. Αυτές οι επενδύσεις έθεσαν σε εφαρμογή, τη βάση για τη συνέχιση των προσπάθειών αντιμετώπισης του δύσκολου αυτού φαινομένου.

Επίσης αν λάβουμε υπόψη μας ότι:

- Στην Περιφέρεια Δυτ. Μακεδονίας παράγεται ένας σημαντικός αριθμός προϊόντων ποιότητας (ΠΟΠ&ΠΓΕ),
- Στο 30% των καλλιεργούμενων εκτάσεων παράγονται ζωτροφές ανωτέρας ποιότητας
- Πραγματοποιήθηκε ικανοποιητικός αριθμός αναδασμών, αυξάνοντας το μέσο μέγεθος των εκμεταλλεύσεων

Συμπεραίνουμε ότι υπάρχουν μεγάλα περιθώρια ανάπτυξης του αγροτικού τομέα και ιδιαιτέρως της ζωικής παραγωγής, μέσω της αξιοποίησης των μοναδικών φυσικών πόρων της περιοχής και των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της.

2.4.4. Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας

Μέσω του προγράμματος των Σχεδίων Βελτίωσης υλοποιήθηκε πληθώρα έργων σε επίπεδο εξοπλισμού και λιγότερο υποδομών με βασικό σκοπό την ανταγωνιστικότητα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων.

Με τον σωστό προγραμματισμό, την προσπάθεια εισόδου της έννοιας της καινοτομίας καθώς και των νέων τεχνολογιών έγιναν κάποια δειλά βήματα τα οποία συνεχίστηκαν πιο αποφασιστικά στις δύο επόμενες προγραμματικές περιόδους.

Η προσπάθεια μείωσης του κόστους παραγωγής των παραγόμενων προϊόντων, η καθιέρωση του όρου της ταυτότητας των προϊόντων, με σεβασμό στην προστασία, με ενημέρωση του καταναλωτή, έθεσαν τις βάσεις για την παραγωγή προϊόντων ανωτέρας ποιότητας.

Τέλος η αναδιάρθρωση των καλλιεργειών και η αντικατάστασή τους από προϊόντα που δεν αντιμετωπίζουν πρόβλημα διάθεσης στην αγορά, συνέβαλαν μαζί με όλα τα ανωτέρω στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας και την περαιτέρω βιωσιμότητα των γεωργοκτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων.

2.5. ΤΕΤΑΡΤΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (ΠΑΑ 2007-2013)

Η 4η προγραμματική περίοδος (Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης της Ελλάδας 2007-2013) θέτει τους βασικούς άξονες για τα έτη 2007 έως 2013, με σκοπό τη στήριξη του αγροτικού τομέα από το ευρωπαϊκό γεωργικό ταμείο αγροτικής ανάπτυξης και υλοποίηση μέσω του προγράμματος αγροτικής ανάπτυξης (ΠΑΑ 2007-2013).

Η τέταρτη προγραμματική περίοδος χωρίζεται στους εξής άξονες:

- **Βελτίωση του ανταγωνισμού στον πρωτογενή τομέα**
- **Προστασία του περιβάλλοντος**
- **Βελτίωση της ποιότητας και των συνθηκών διαβίωσης στην ύπαιθρο**

Άξονας 1: Βελτίωση του ανταγωνισμού στον πρωτογενή τομέα

- **Νέοι Αγρότες**
- **Εκσυγχρονισμός γεωργοκτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων**
- **Αύξηση της αξίας των παραγόμενων γεωργικών με ιδιαίτερη**

έμφαση στους τομείς της μεταποίησης και εμπορίας

Ο Άξονας 1 αποτελεί τον κύριο πυλώνα χρηματοδότησης στο ΠΑΑ 2007-2013, και δεσμεύει το 46,1% των διαθέσιμων πόρων και λειτουργεί συμπληρωματικά με τους υπόλοιπους άξονες. Η βελτίωση του ανταγωνισμού στον πρωτογενή τομέα είναι ουσιαστική για τη διατήρηση του αγροτικού πληθυσμού στην ύπαιθρο που απασχολεί περίπου το 12,6% του εργατικού δυναμικού της χώρας.

Η φυτική παραγωγή και η κτηνοτροφία τροφοδοτεί με πρώτες ύλες έναν από τους σημαντικότερους κλάδους της ελληνικής μεταποιητικής βιομηχανίας, τον κλάδο των τροφίμων, ενώ σημαντική είναι η συμβολή και στους τομείς του καπνού και του βάμβακος.

Από τα ανωτέρω προκύπτει η μεγάλη σημασία που δίνεται στον Άξονα 1 για τον εκσυγχρονισμό του πρωτογενή τομέα και η ανάγκη προσαρμογής του στις νέες συνθήκες. Αυτό γίνεται επιτακτικότερο αν λάβουμε υπόψη μας την απελευθέρωση του εμπορίου αγροτικών προϊόντων και την κατάργηση κάθε μορφής επιδοτήσεων στον πρωτογενή τομέα.

Οι Δράσεις του Άξονα 1, στοχεύουν στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας του αγροτικού τομέα, στον εκσυγχρονισμό του, στη βελτίωση της ποιότητας του παραγόμενου προϊόντος και στην εισαγωγή καινοτόμων επενδύσεων στον γεωργοκτηνοτροφικό τομέα.

Οι Δράσεις του Άξονα εξειδικεύονται σε τρεις επιμέρους θεματικές ενότητες:

- Ανθρώπινο δυναμικό
- Ανταγωνιστικότητα – καινοτομία
- Ποιοτικά προϊόντα

Τα αναγκαία μέτρα για την εξυπηρέτηση των σημαντικών στόχων που έχουν τεθεί είναι:

2.5.1. Β.5.1 ΜΕΤΡΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ

Το μέτρο 1.1.1 "ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ" στόχο έχει την ενημέρωση, πληροφόρηση και κατάρτιση με έμφαση σε θέματα που σχετίζονται με την προστασία του περιβάλλοντος.

Τα μέτρα 1.1.2 "ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΝΕΩΝ ΓΕΩΡΓΩΝ" και 1.1.3 "ΠΡΟΩΡΗ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΗΣΗ" στοχεύουν στην ηλικιακή ανανέωση του ανθρώπινου δυναμικού που απασχολείται στον πρωτογενή τομέα και στην αύξηση του μέσου κλήρου της Ελληνικής γεωργικής εκμετάλλευσης ο οποίος είναι μικρός και κατακερματισμένος.

Το μέτρο 1.1.4 "ΧΡΗΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΠΑΡΟΧΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΣΥΜΒΟΥΛΩΝ" επιδιώκει την παροχή επιστημονικών συμβουλών στον παραγωγό που αφορούν την οργάνωση της γεωργικής εκμετάλλευσης, καθώς και τις τάσεις που επικρατούν στις διεθνείς αγορές.

2.5.2. Β.5.2 ΜΕΤΡΑ ΠΟΥ ΣΤΟΧΕΥΟΥΝ ΣΤΗ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΠΑΡΑΓΩΜΕΝΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ

Τα μέτρα 1.3.1 "ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΑ ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ ΠΡΟΤΥΠΑ", 1.3.2 "ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΤΡΟΦΙΜΩΝ" και 1.3.3 "ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ" έχουν ως στόχο την εξασφάλιση της παραγωγής πιστοποιημένων γεωργοκτηνοτροφικών προϊόντων. Αυτά τα προϊόντα διασφαλίζουν τον καταναλωτή σχετικά με την ποιότητα και τις διαδικασίες παραγωγής. Ο σκοπός είναι να ενημερώνεται ο καταναλωτής σχετικά με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά αυτών των προϊόντων, επιτρέποντάς του, αφενός, να γνωρίζει τι καταναλώνει, και αφετέρου, να είναι πρόθυμος να πληρώσει μεγαλύτερο κόστος για την απόκτησή τους.

2.5.3. ΜΕΤΡΑ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΗΝ ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΚΑΙΝΟΤΟΜΩΝ ΜΕΘΟΔΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

Το μέτρο 1.2.1 "ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ" προβλέπει την αναδιάρθρωση και τον εκσυγχρονισμό των αγροτικών εκμεταλλεύσεων. Αυτό θα επιτευχθεί μέσω της αναδιάρθρωσης της παραγωγής

και των καλλιεργειών, με στροφή σε καλλιέργειες και προϊόντα που δεν αντιμετωπίζουν πρόβλημα διάθεσης στην αγορά. Η μείωση του κόστους παραγωγής μέσω της εισαγωγής νέων τεχνολογιών θα οδηγήσει σε αύξηση της παραγωγικότητας και θα συμβάλει στη βιωσιμότητα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων.

Η εφαρμογή καινοτόμων μεθόδων, η συνεχής ανανέωση του μηχανολογικού εξοπλισμού, καθώς και η παραγωγή προϊόντων ανωτέρας ποιότητας θα οδηγήσουν στην βελτίωση της ανταγωνιστικότητας.

Η ορθολογική χρήση του νερού επικεντρώνεται τόσο στη μείωση της απώλειας ύδατος από τα παλιά αρδευτικά δίκτυα, όσο και στη μείωση της σπατάλης μέσω των επιφανειακών απορροών από τη χρήση παλαιού και ξεπερασμένου αρδευτικού εξοπλισμού.

Τα χρόνια διαρθρωτικά προβλήματα της ελληνικής γεωργίας δεν της επιτρέπουν να καταστεί ανταγωνιστική σε σχέση με τις παραγωγές κρατών που διαθέτουν πολλούς υδατικούς πόρους και μεγάλη έκταση πεδινών περιοχών. Η παραγωγή ποιοτικών, επώνυμων και ασφαλών προϊόντων που θα αναγνωρίζουν οι καταναλωτές πριν τα αγοράσουν, αποτελεί την μοναδική επιλογή για να καταστήσει την Ελληνική γεωργία ανταγωνιστικής μέσα σε ένα απαιτητικό, παγκοσμιοποιημένο, και συνεχώς μεταβαλλόμενο διεθνές περιβάλλον.

Ο βασικός στόχος αυτού του μέτρου είναι ο εκσυγχρονισμός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και η βελτίωση των συνολικών τους επιδόσεων.

Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω:

- της χρήσης νέων τεχνολογιών,
- της ενσωμάτωσης καινοτομιών,
- της επικέντρωσης στην ποιότητα
- της στροφής σε τομείς που δεν αντιμετωπίζουν πρόβλημα
- της προστασίας του περιβάλλοντος
- της υγιεινής και καλής διαβίωσης των ζώων

Η ανάπτυξη της κτηνοτροφίας αποτελεί πρωταρχικό στόχο διότι η χώρα παραμένει ελλειμματική όσον αφορά την ζωική παραγωγή. Οι ανάγκες της χώρας

καλύπτονται σε ποσοστό περίπου 30% για το βοδινό κρέας, 40% για το χοιρινό κρέας και 50% για το αγελαδινό γάλα..

Ο πολλά υποσχόμενος κλάδος της αιγοπροβατοτροφίας αντιμετωπίζει πολλά διαρθρωτικά προβλήματα και απαιτείται άμεσος εκσυγχρονισμός του διότι συνεισφέρει σημαντικά στο εισόδημα χιλιάδων οικογενειών που δραστηριοποιούνται

Επομένως, ένας από τους βασικούς στόχους του μέτρου είναι η αύξηση της συμμετοχής της ζωικής παραγωγής στη συνολική ακαθάριστη πρόσοδο της γεωργικής παραγωγής, η προστασία των πιστοποιημένων προϊόντων, καθώς και η παραγωγή ποιοτικών προϊόντων, προωθούμενων, που δεν αντιμετωπίζουν προβλήματα διάθεσης.

ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ

1. Οι ενισχύσεις αφορούν κατά κύριο λόγο τον πάγιο εξοπλισμό και χορηγούνται σε:
2. Εκμεταλλεύσεις φυσικών και νομικών προσώπων.
3. Συνεργαζόμενες γεωργικές εκμεταλλεύσεις.
4. Εκμεταλλεύσεις νέων αγροτών.
5. Κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις που πρόκειται να μετεγκατασταθούν για λόγους προστασίας του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ

Οι προγραμματιζόμενες δαπάνες που ενισχύονται από το μέτρο περιλαμβάνουν:

1. Κτιριακές υποδομές
2. Αγορά σύγχρονου μηχανολογικού εξοπλισμού
3. Εξοπλισμός πληροφορικής και νέων τεχνολογιών για παρακολούθηση της εκμετάλλευσης
4. Γενικές δαπάνες που αφορούν τη σύνταξη των μελετών και την έκδοση των απαιτούμενων αδειών
5. Δαπάνες έγγειων βελτιώσεων που αποσκοπούν στην εξοικονόμηση ύδατος

6. Επενδύσεις που αποσκοπούν στη συμμόρφωση με τα κοινοτικά πρότυπα.

2.6. ΠΕΜΠΤΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (ΠΑΑ 2014 – 2020)

Η πέμπτη προγραμματική περίοδος, (Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης της Ελλάδας για την περίοδο 2014-2020), αντιπροσωπεύει τις προτεραιότητες της χώρας για την "Ολοκληρωμένη και βιώσιμη ανάπτυξη του αγροτικού τομέα".

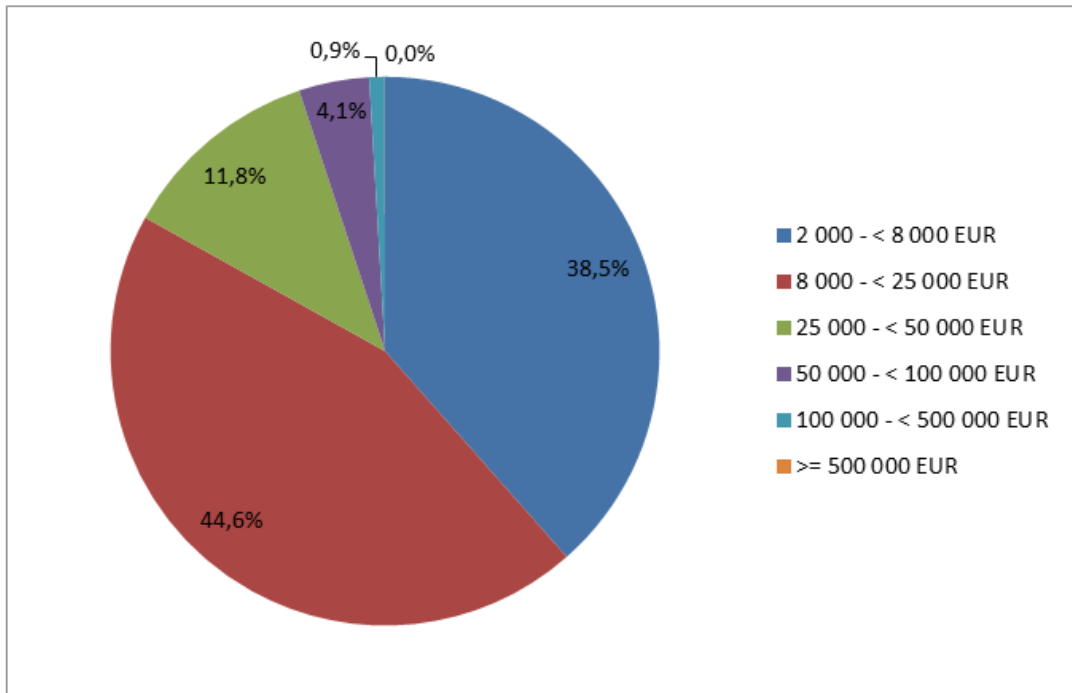
Χρόνια προβλήματα, όπως το μικρό μέγεθος των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, η έλλειψη εξειδίκευσης των απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα, ο αυξημένος μέσος όρος ηλικίας των γεωργών, οδηγούν στην συρρίκνωση του αγροτικού εισοδήματος και της συμμετοχής του στο ΑΕΠ της χώρας.

Το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης καλείται να αντιμετωπίσει αυτές τις στρεβλώσεις μέσω εξειδικευμένων παρεμβάσεων, μειώνοντας τις ενδοπεριφερειακές ανισότητες.

Διατηρούνται τα γνωστά μέτρα όπως τα σχέδια βελτίωσης, η μεταποίηση γεωργικών, εγκατάσταση νέων γεωργών, υποδομές για την ανάπτυξη και προσαρμογή της γεωργίας, ενισχύσεις προστασίας του περιβάλλοντος και του κλίματος, και εφαρμογή συστημάτων στη γεωργική εκμετάλλευση.

Σε αντίθεση με τις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους, προάγονται δράσεις συνεργασίας μεταξύ των εκμεταλλεύσεων και παράλληλα ενισχύεται η σύσταση Επιχειρησιακών Ομάδων.

Με αυτές τις αλλαγές στο πλαίσιο του ΠΑΑ 2014-2020 γίνεται προσπάθεια να αντιμετωπιστούν οι εν λόγω προκλήσεις, ενισχύοντας παράλληλα τη συνεργασία και την καινοτομία στον αγροτικό τομέα της χώρας.

Γράφημα 5 - Κατανομή εκμεταλλεύσεων / τάξη οικονομικού μεγέθους, που αντιπροσωπεύονται στο δείγμα του FADN για την Ελλάδα (2012),

Πηγή: Eurostat. FADN Public Database: http://ec.europa.eu/agriculture/rica/database/database_en.cfm. 2015

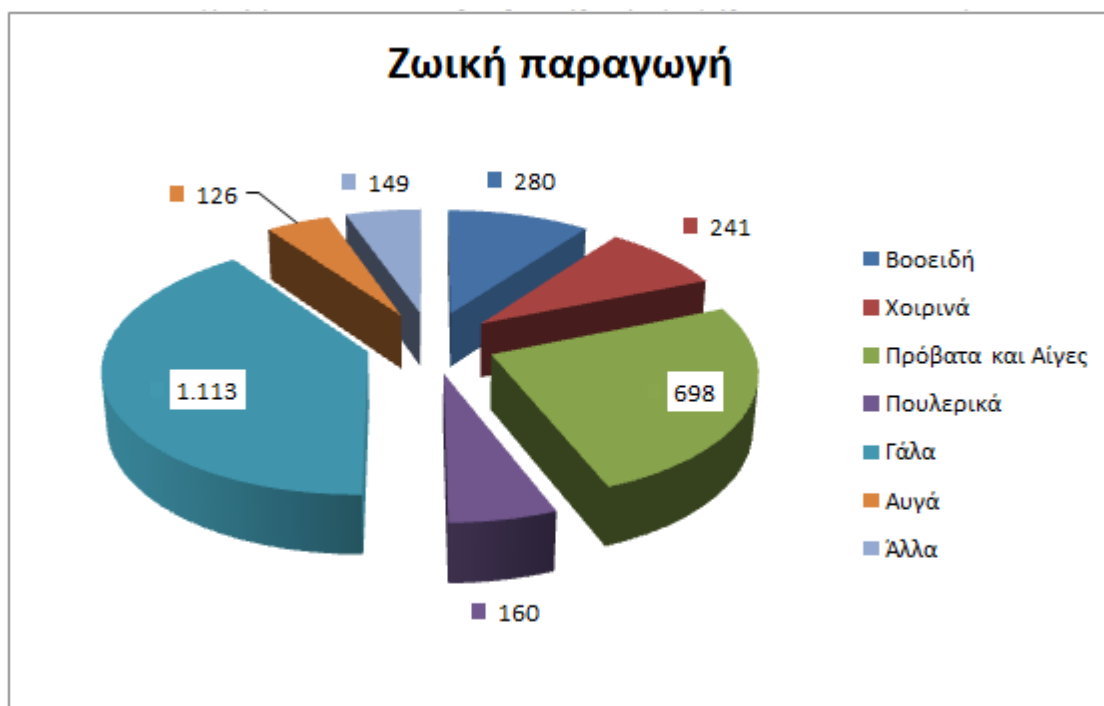

Γράφημα 6 - Εξέλιξη απασχόλησης στον αγροτικό τομέα 2000-2012 (σε χιλ),

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού - ΕΛΣΤΑΤ

	% αγροτών <35 ετών	% αγροτών 35-55 ετών	% αγροτών >55 ετών	Νέοι (<35) για κάθε 100 ηλικιωμένους (>55)
Ελλάδα	6.9	38.1	54.9	12.6
Β. Ελλάδα	8.6	43.1	48.4	17.7
Α. Μακεδονία - Θράκη	8.4	44.0	47.6	17.5
Κ. Μακεδονία	9.2	43.3	47.6	19.2
Δ. Μακεδονία	8.0	46.3	45.7	17.5
Θεσσαλία	8.0	40.7	51.4	15.5
Κ. Ελλάδα	5.6	34.7	59.6	9.5
Ήπειρος	4.8	30.9	64.3	7.5
Ιόνια	3.8	32.0	64.2	6.0
Δυτική Ελλάδα	7.6	36.6	55.8	13.6
Στερεά	4.4	34.9	60.7	7.3
Πελοπόννησος	5.6	35.1	59.3	9.4
Αττική	4.4	33.9	61.7	7.1
Νησιά Αιγαίου	7.5	38.0	54.5	13.7
Βόρειο Αιγαίο	7.1	36.3	56.6	12.6
Νότιο Αιγαίο	5.0	36.9	58.2	8.6
Κρήτη	8.2	38.9	52.9	15.4

Πίνακας 9 - Ηλικιακή κατανομή των αρχηγών εκμεταλλεύσεων σε περιφερειακό επίπεδο. 2010

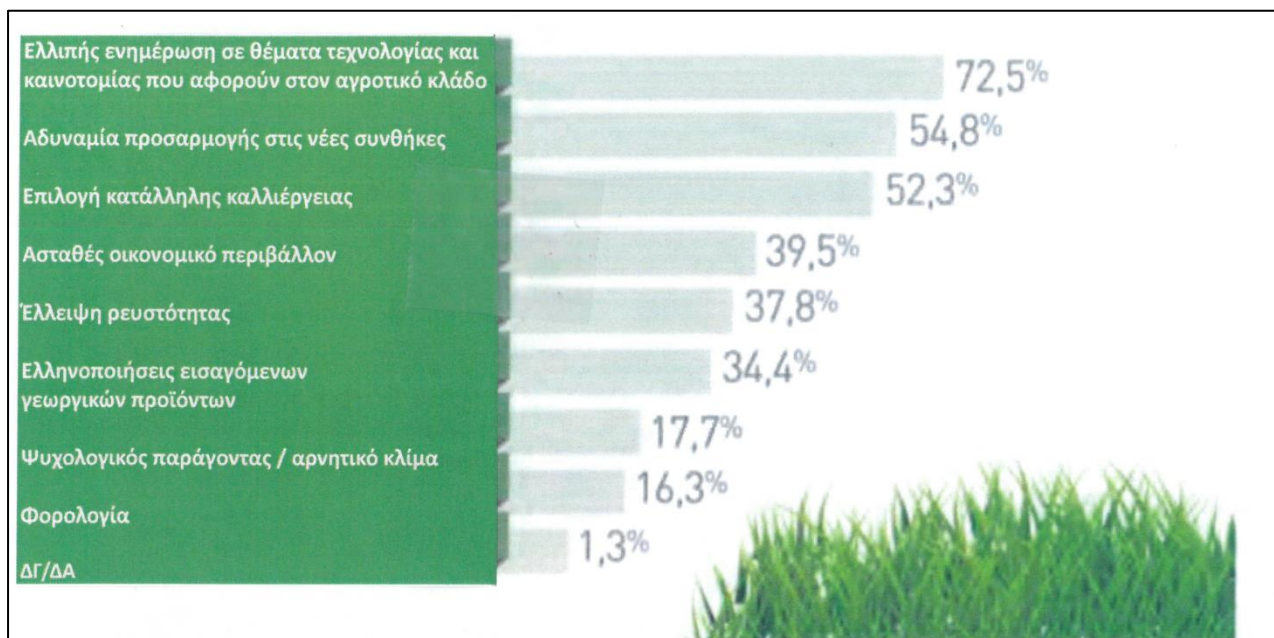

Γράφημα 7 - Αξία ζωικής παραγωγής 2012 σε εκατ. ευρώ,

Πηγή: Eurostat (μεταβλητή: aact_eaa01)

Γράφημα 8 - Αξία φυτικής παραγωγής 2012 σε εκατ. ευρώ ,
 Πηγή: Eurostat (μεταβλητή: aact_eaa01)

Γράφημα 9 - Τι θεωρείτε ως σημαντικότερο πρόβλημα στον αγροτικό τομέα,
 Πηγή: Αποτελέσματα Έρευνας Κόπια Research, 2012

2.6.1. Αύξηση του μεγέθους και της παραγωγικότητας των γεωργικών εκμεταλλεύσεων

Ο συνολικός δείκτης αποδοτικότητας αποτελεί έναν σημαντικό δείκτη μέτρησης των επιδόσεων στον τομέα της γεωργίας και παρόλο που το διάστημα 2005-2013, παρουσίασε ετήσια αύξηση άνω του 1%, παραμένει σε πολύ χαμηλά επίπεδα σε σχέση με τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Για την αντιστροφή του αρνητικού κλίματος, απαιτείται αύξηση της αξίας της παραγωγής και μείωση του κόστους παραγωγής.

Η αύξηση της αξίας της γεωργικής παραγωγής συνδέεται άμεσα με την ορθολογική χρήση των χρησιμοποιούμενων πόρων, την αύξηση του μεγέθους των εκμεταλλεύσεων και της αξίας των παραγόμενων προϊόντων. χρήση νέων τεχνολογιών, την εφαρμογή των ερευνητικών αποτελεσμάτων, την αποτελεσματική διαχείριση των πόρων για τη μείωση των εξόδων παραγωγής, την αύξηση της προστιθέμενης αξίας των προϊόντων και τη βελτίωση του ανθρώπινου δυναμικού στη γεωργία.

Αντίστοιχα η μείωση του κόστους παραγωγής επιτυγχάνεται με τη χρήση νέων τεχνολογιών – καινοτομιών, την εξειδίκευση – επιμόρφωση του εργατικού δυναμικού και την συνεχή έρευνα πάνω στα προβλήματα του πρωτογενή τομέα.

Συνοψίζοντας, η αντιμετώπιση αυτής της πρόκλησης απαιτεί εστίαση σε κλάδους της Περιφέρειας με συγκριτικά πλεονεκτήματα, με συνεχή επένδυση στις νέες τεχνολογίες και στο ανθρώπινο δυναμικό. Επίσης είναι απαραίτητη η συμμετοχή των αγροτών σε συλλογικά σχήματα (δημιουργία ομάδων παραγωγών), για την αύξηση της προστιθέμενης αξίας των παραγόμενων προϊόντων, τη μείωση των λειτουργικών εξόδων και η βελτίωση των υποδομών παραγωγής.

2.6.2. Ορθολογική χρήση του νερού στη Γεωργία

Οι βροχές στην Ελληνική επικράτεια εμφανίζουν ανομοιογενή κατανομή. Η γεωργία θεωρείται ότι καταναλώνει το μεγαλύτερο ποσοστό των διαθέσιμων υδατικών πόρων. Αυτό συμβαίνει λόγω των λανθασμένων μεθόδων άρδευσης και των προβληματικών δικτύων μεταφοράς για άρδευση των ποτιστικών καλλιεργειών.

Παρόλα αυτά υπάρχουν μεγάλα περιθώρια βελτίωσης στην ορθολογική χρήση του αρδευτικού νερού με την κατασκευή σύγχρονων εγχειοβελτιωτικών έργων και εκσυγχρονισμό των υφιστάμενων, με την κατασκευή μικρών ταμιευτήρων (κυρίως φράγματα) νερού με σεβασμό στο φυσικό περιβάλλον και με την επιλογή βέλτιστων τεχνικών άρδευσης για αποφυγή σπατάλης και την αποδοτικότερη χρήση του.

Επιπλέον, η ενημέρωση των αγροτών για τις νέες τεχνολογίες και τις νέες καλλιέργειες οι οποίες είναι ανθεκτικές στην κλιματική αλλαγή, η υιοθέτηση καινοτόμων πρακτικών, θα συμβάλει ουσιαστικά στη ριζική αντιμετώπιση του προβλήματος.

Τα διαχειριστικά σχέδια των Περιφερειών για τα επιφανειακά – υπόγεια ύδατα και τις λεκάνες απορροής αποτελούν τα κύρια εργαλεία, τα οποία θα οδηγήσουν στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και την αντιμετώπιση των ολέθριων συνεπειών του φαινομένου της ερημοποίησης της υπαίθρου.

2.6.3. Διάβρωση του εδάφους

Η διάβρωση του εδάφους είναι η κύρια αιτία υποβάθμισής του, επηρεάζοντας αρνητικά τη γονιμότητά του, καθιστώντας το μη εκμεταλλεύσιμο και καλλιεργήσιμο. Η ένταση του φαινομένου αυξάνεται δραματικά τα τελευταία χρόνια και η Ελλάδα κατατάσσεται μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής με τους υψηλότερους ρυθμούς με απειλή ερημοποίησης του 35% των εδαφών της.

Οι πυρκαγιές καταστρέφουν την εδαφοκάλυψη των αγρών μειώνοντας την αντίσταση στη διάβρωση. Επιπλέον, η καύση των υπολειμμάτων καλαμιάς των καλλιεργειών μειώνει το ποσοστό της οργανικής ουσίας του εδάφους,

επιταχύνοντας ουσιαστικά την υποβάθμισή του. Η αποψίλωση των δασών για αγροτική χρήση, ιδίως σε επικλινή εδάφη, εμποδίζει τη συγκράτηση των επιφανειακών υδάτων, εντείνει το πρόβλημα και αναπόφευκτα οδηγεί στο φαινόμενο της ερημοποίησης της υπαίθρου.

Η αντιμετώπιση του φαινομένου μπορεί να επιτευχθεί με τα εξής μέτρα:

- α) Την αύξηση της εδαφοκάλυψης
- β) Τη συνεχή ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των αγροτών
- γ) Την προστασία των δασών και του φυσικού περιβάλλοντος
- δ) Την εφαρμογή των βέλτιστων τακτικών που θα προστατεύουν τόσο τη δομή του εδάφους όσο και τους φυσικούς πόρους

2.6.4. Προστιθέμενη αξία γεωργικών προϊόντων

Η προστιθέμενη αξία των γεωργικών προϊόντων στη χώρα μας υστερεί σημαντικά σε σχέση με την υπόλοιπη Ευρωπαϊκή Ένωση. Αυτό, σε συνάρτηση με το αυξημένο κόστος παραγωγής και τον έντονο ανταγωνισμό επηρεάζει αρνητικά τη θέση της χώρας μας σε ένα διεθνές και παγκοσμιοποιημένο πλέον περιβάλλον.

Τα μέτρα που μπορούν να συμβάλουν στην επίτευξη του στόχου είναι:

- Η ενημέρωση και στήριξη των παραγωγών,
- Η ενίσχυση της βιομηχανίας τροφίμων,
- Η παραγωγή ποιοτικών και πιστοποιημένων προϊόντων υψηλών προδιαγραφών που αναδεικνύουν την ταυτότητά τους,
- Η εφαρμογή νέων τεχνολογιών φιλικών προς το περιβάλλον,
- Η ενσωμάτωση καινοτόμων πρακτικών,
- Η καθετοποίηση της παραγωγής,
- Οι συνεργαζόμενες γεωργικές εκμεταλλεύσεις (Ομάδες παραγωγών)

2.6.5. Ενσωμάτωση της καινοτομίας στον πρωτογενή τομέα

Προκειμένου να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα στον πρωτογενή τομέα, είναι απαραίτητο να παρέχονται κίνητρα για την ενσωμάτωση της καινοτομίας στη γεωργία. Επίσης, είναι αναγκαίο να παρέχονται κίνητρα που θα ενθαρρύνουν τις επιχειρήσεις μεταποίησης γεωργικών προϊόντων να υιοθετήσουν καινοτόμες πρακτικές. Η καινοτομία μπορεί να αφορά τα διάφορα στάδια παραγωγής, είτε τις υπηρεσίες προώθησης των παραγόμενων προϊόντων.

Έχοντας ως δεδομένο ότι στην χώρα μας είναι μικρός ο αριθμός αυτών των επιχειρήσεων, είναι αναγκαία η προώθηση συνεργασιών με στόχο την ενσωμάτωση νέων πρακτικών και τεχνολογιών. Η δημιουργία επιχειρησιακών ομάδων ενισχύεται μέσα από τα εφαρμοζόμενα μέτρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την βελτίωση της παραγωγικότητας και τη βιωσιμότητα της Ελληνικής γεωργίας.

Η ανανέωση του ηλικιακού δυναμικού στον πρωτογενή τομέα αποτελεί πρωταρχικό στόχο, διότι είναι αποδεδειγμένο ότι οι νέοι γεωργοί είναι πιο δεκτικοί σε καινούργιες ιδέες και υιοθετούν ευκολότερα νέες πρακτικές που προκύπτουν από την έρευνα.

2.6.6. Ηλικιακή ανανέωση του εργατικού δυναμικού που απασχολείται στον πρωτογενή τομέα

Παρά την πρόοδο σχετικά με την ηλικιακή σύνθεση του εργατικού δυναμικού, σε σύγκριση με τον μέσο όρο στην Ευρώπη, η χώρα μας παρουσιάζει αυξημένη γήρανση του προσωπικού της. Όπως προαναφέρθηκε οι νεότεροι γεωργοί είναι πιο δεκτικοί σε νέες πρακτικές που εφαρμόζονται στη σύγχρονη γεωργία, αναλαμβάνουν πιο εύκολα πρωτοβουλίες ενσωμάτωσης νέων τεχνολογιών, που σχετίζονται με την ανταγωνιστικότητα και βελτίωση των υποδομών της γεωργικής τους εκμετάλλευσης.

Άτομα ηλικίας κάτω των 55 ετών επιδεικνύουν καλύτερη απόδοση όσον αφορά οικονομικά, παραγωγικά, εργασιακά, και εμπορικά κριτήρια. Επιπλέον, οι νεότεροι γεωργοί είναι πιο εξοικειωμένοι με την τεχνολογία, έχουν μεγαλύτερη επαφή με την τεχνογνωσία και τα αποτελέσματα της επιστημονικής έρευνας στον τομέα τόσο της γεωργίας όσο και της κτηνοτροφίας. Επίσης αναλαμβάνουν με μεγαλύτερη ευκολία επιχειρηματικές πρωτοβουλίες, και είναι περισσότερο

ευαισθητοποιημένοι σε θέματα που αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος και την κλιματική αλλαγή.

Επομένως, είναι αναγκαία η είσοδος νέων γεωργών στον πρωτογενή τομέα με προτεραιότητα στον τομέα της κτηνοτροφίας. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω της διαδοχής και της μεταβίβασης της αρχηγίας της γεωργικής εκμετάλλευσης από την προηγούμενη στη νεότερη γενιά. Η ηλικιακή αυτή ανανέωση πρέπει να είναι συνεχής και πρέπει να συνδυαστεί με ενισχυμένα κίνητρα σε σχέση με το παρελθόν και παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών επαγγελματικής κατάρτισης.

2.6.7. Διατήρηση βιοποικιλότητας και προστασία οικοσυστημάτων στη γεωργική γη

Η χώρα μας διαθέτει εξαιρετικά πλούσια βιοποικιλότητα και ποικιλία οικοσυστημάτων, με εκτεταμένη χλωρίδα και πανίδα. Οι αγροτικές περιοχές εμφανίζουν μοναδικά χαρακτηριστικά τα οποία σε συνδυασμό με βιώσιμες πρακτικές όπως η εφαρμογή της αμειψισποράς και της αγρανάπαυσης, καθώς και ο συνδυασμός γεωργικών και κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων, ιδίως στις ορεινές περιοχές, βοηθούν στη δημιουργία ενός ποικιλότροπου τοπίου που αποτελεί φυσικό οικοσύστημα για πληθώρα ειδών. Η διατήρηση της βιοποικιλότητας συνδέεται άμεσα με την αγροτική δραστηριότητα. Οι αγροτικές εκτάσεις λειτουργούν συχνά υποστηρικτικά για την άγρια πανίδα, παρέχοντας τροφή, αποτελούν περιοχές αναπαραγωγής και διαβίωσης.

Επιπλέον, η επιβίωση για πολλά είδη χλωρίδας και πανίδας εξαρτάται από τις εφαρμοζόμενες παραδοσιακές γεωργικές και κτηνοτροφικές πρακτικές. Για να διατηρηθεί η πλούσια αυτή βιοποικιλότητα, πρέπει να αντιμετωπίζουμε τόσο τις καλλιεργούμενες εκτάσεις όσο και τους βοσκοτόπους ως ζωντανά οικοσυστήματα, με ελεγχόμενες εισροές εδαφοβελτιωτικών, και αγροχημικών.

Οι παρεμβάσεις του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020 αποτελούν συμπληρωματικά μέτρα και δρουν συνεργιστικά με τις προβλεπόμενες δράσεις της εθνική νομοθεσίας για τη βιοποικιλότητα. Με βάση όλα τα ανωτέρω, προωθούνται πρωτοβουλίες και δράσεις που στοχεύουν στην προστασία του

φυσικού περιβάλλοντος και στην διατήρηση των οικοσυστημάτων και της πλούσιας βιοποικιλότητας της ελληνικής υπαίθρου.

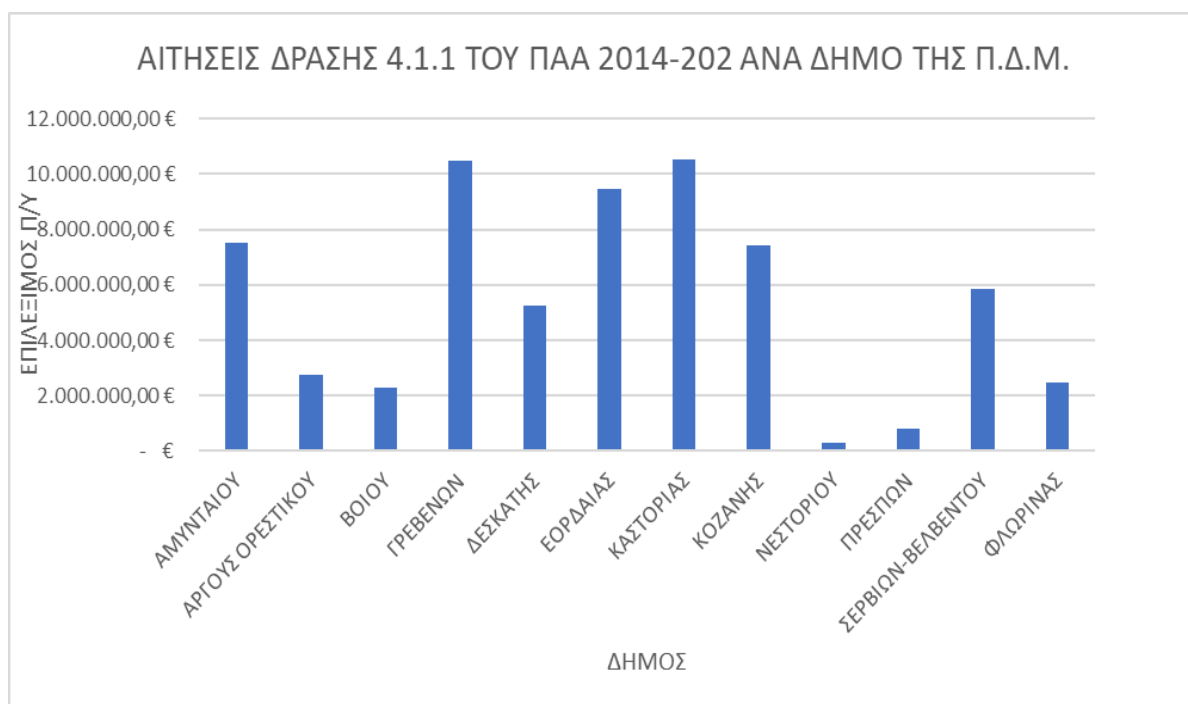
Κατανομή αιτήσεων και δημόσιας δαπάνης σε επίπεδο περιφερειών.

Σύνολο Αιτήσεων (φυσικών προσώπων, νομικών προσώπων και συλλογικών σχημάτων) στο σύνολο των δράσεων (4.1.1 και 4.1.3)							
Περιφέρεια	Προϋπ/σμός Πρόσκλησης (Δημόσια Δαπάνη)*	Σύνολο Αιτήσεων	Αιτούμενη Δημόσια Δαπάνη	Αιτήσεις Φυσικών και Νομικών Προσώπων	Αιτούμενη δημόσια δαπάνη από φυσικά και νομικά πρόσωπα*	Αιτήσεις συλλογικών σχημάτων	Αιτούμενη δημόσια δαπάνη συλλογικών σχημάτων*
Αν.Μακεδονίας και Θράκης	28.825.000	1.744	129.240.000	1.695	115.092.000	49	14.148.000
Αττικής	9.310.000	100	7.657.000	98	7.240.000	2	417.000
Βορείου Αιγαίου	16.561.000	1.237	80.481.000	1.235	79.620.000	2	861.000
Δυτικής Ελλάδας	28.288.000	1.244	70.242.000	1.239	68.809.000	5	1.433.000
Δυτ. Μακεδονίας	20.947.000	1.083	73.438.000	1.051	63.138.000	32	10.300.000
Ηπείρου	16.292.000	540	36.110.000	534	33.753.000	6	2.356.000
Θεσσαλίας	30.884.000	1.762	104.572.000	1.735	96.486.000	27	8.086.000
Ιονίων Νήσων	8.415.000	91	4.127.000	90	3.561.000	1	566.000
Κεν. Μακεδονίας	59.530.000	3.906	250.608.000	3.808	222.525.000	98	28.084.000
Κρήτης	28.288.000	1.103	55.070.000	1.099	53.764.000	4	1.306.000
Νοτίου Αιγαίου	9.668.000	204	15.671.000	204	15.671.000	-	-
Πελοποννήσου	31.331.000	1.407	59.173.000	1.404	58.611.000	3	562.000
Στερεάς Ελλάδας	27.661.000	943	48.561.000	938	47.537.000	5	1.024.000
Χώρα	316.000.000	15.364	934.948.000	15.130	865.806.000	234	69.143.000

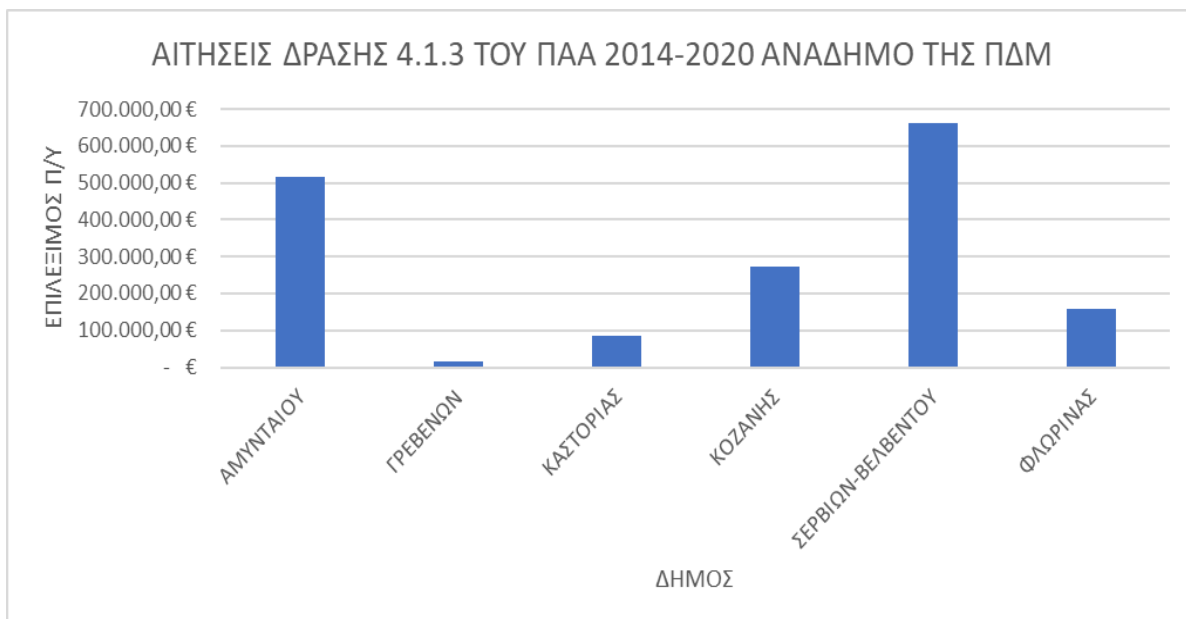
*Η Δημόσια δαπάνη για την κάλυψη των συλλογικών σχημάτων αφορά το 25% του προϋπολογισμού της πρόσκλησης για το μέτρο 4.1.1 και το 50% για το μέτρο 4.1.3. Το σταθμισμένο ποσοστό του προϋπολογισμού που κατευθύνεται για τις ανάγκες των συλλογικών σχημάτων ανέρχεται στο 26,6% του προϋπολογισμού της πρόσκλησης

2.6.8. Κατανομή αιτήσεων και δημόσιας δαπάνης σε επίπεδο περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας

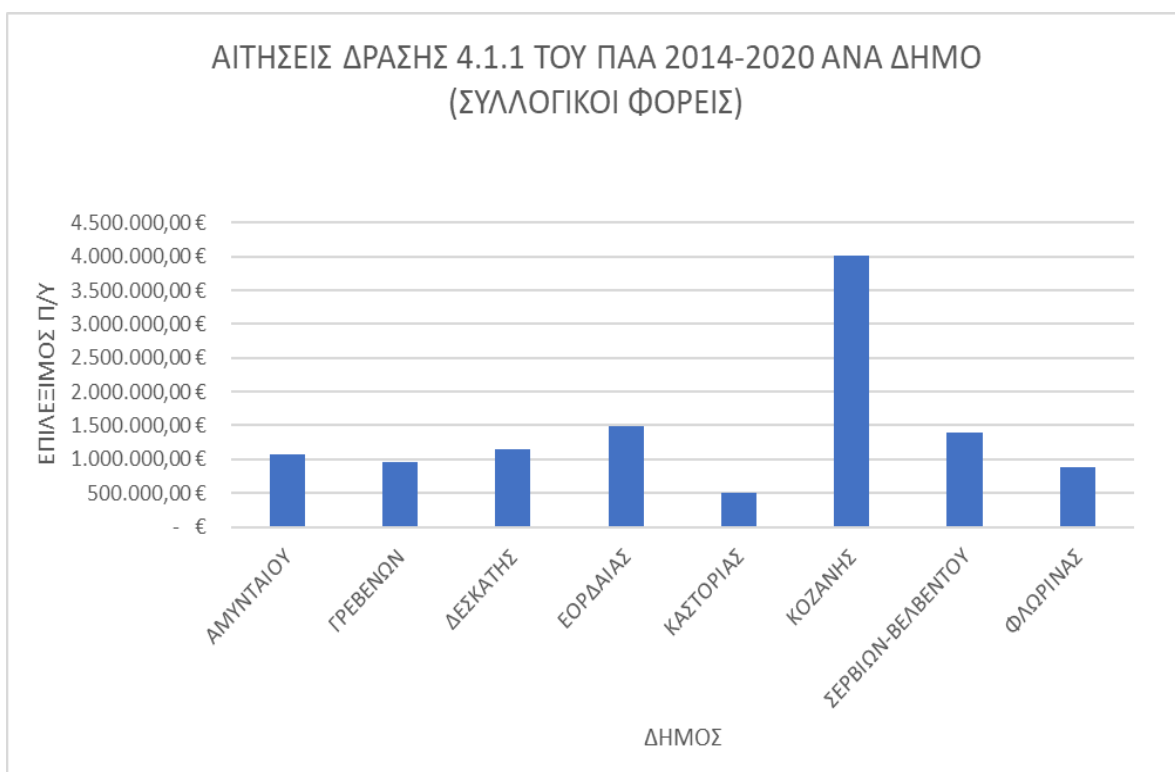
Στα διαγράμματα που ακολουθούν παρουσιάζεται ο επιλέξιμος προϋπολογισμός και ο αριθμός των αιτήσεων που υποβλήθηκαν ανά Δήμο, στις Δράσεις του Υπομέτρου 4 του ΠΑΑ 2014-2020 στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

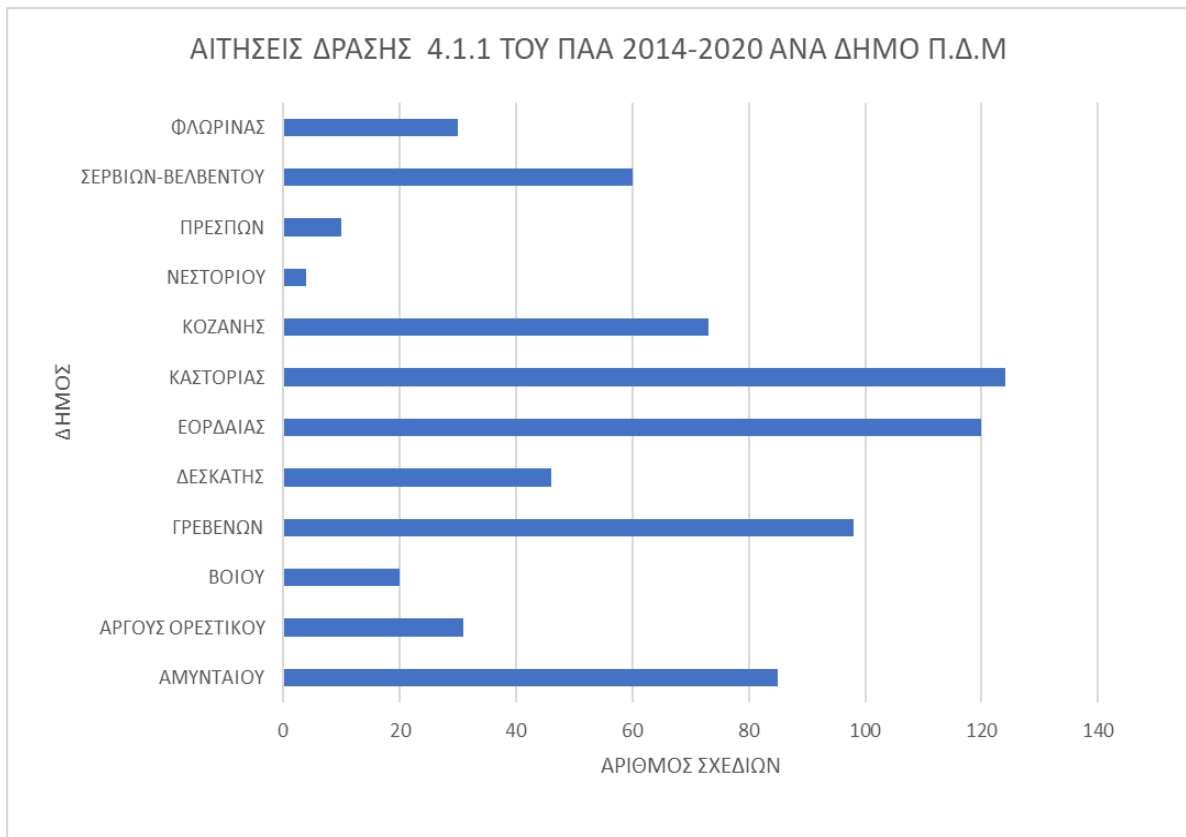
Γράφημα 10 - Αιτήσεις δράσης 4.1.1 του ΠΑΑ 2014-2020 ανά Δήμο της Π.Δ.Μ.

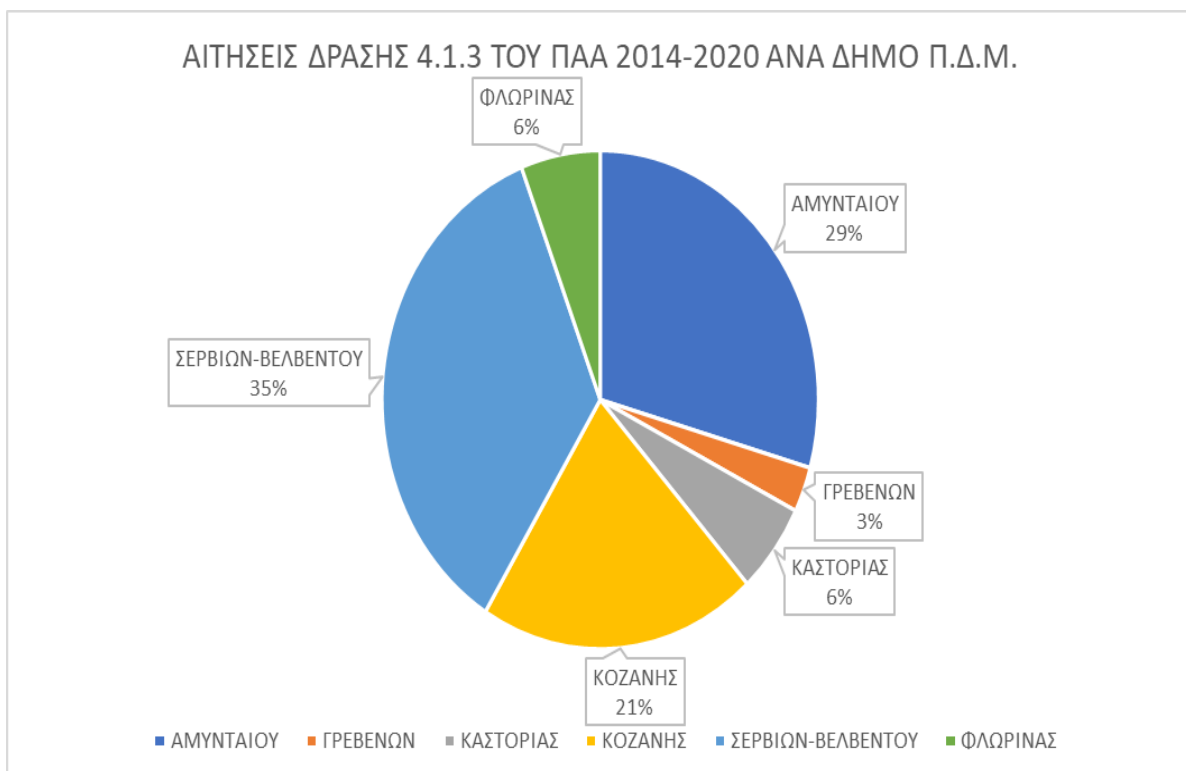
Γράφημα 11 - Αιτήσεις δράσης 4.1.3 του ΠΑΑ 2014-202 ανά Δήμο της Π.Δ.Μ

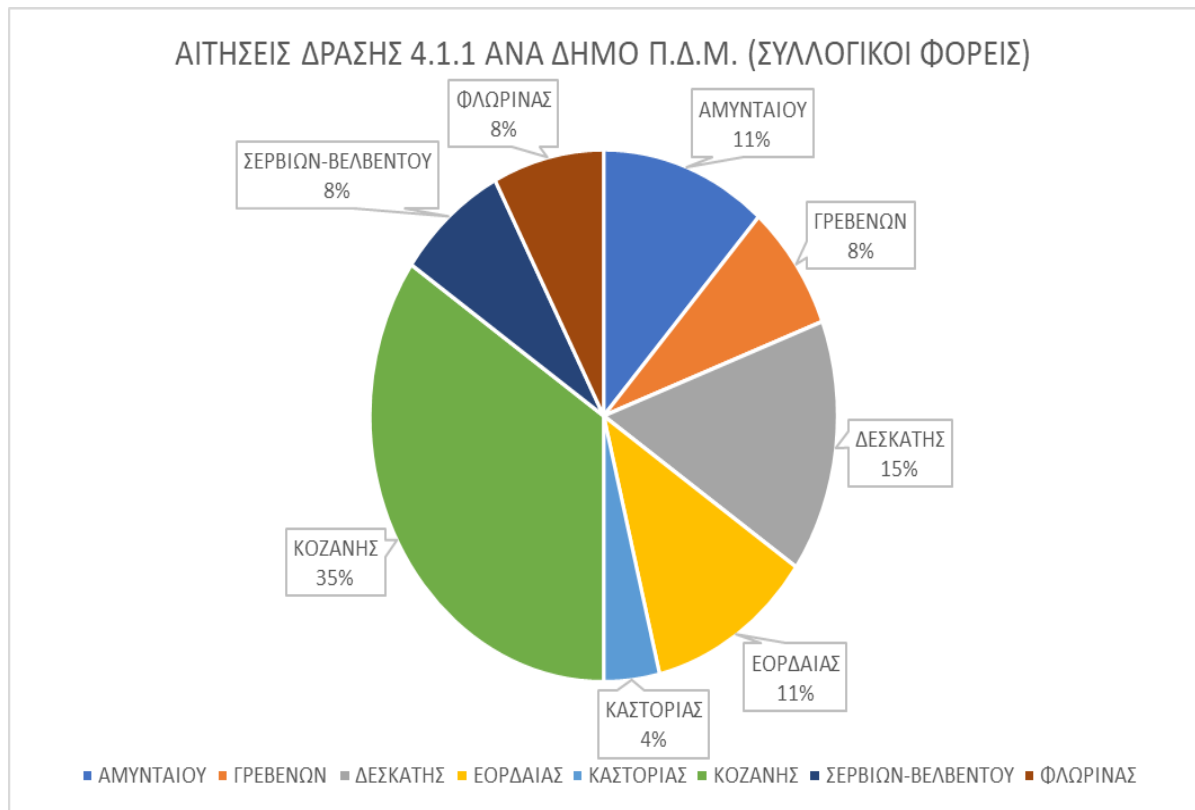
Γράφημα 12 - Αιτήσεις δράσης 4.1.1 του ΠΑΑ 2014-202 ανά Δήμο της Π.Δ.Μ (ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ)

Γράφημα 13 - Αιτήσεις δράσης 4.1.1 του ΠΑΑ 2014-202 ανά Δήμο της Π.Δ.Μ.

Γράφημα 14 - Αιτήσεις δράσης 4.1.3 του ΠΑΑ 2014-202 ανά Δήμο της Π.Δ.Μ.

Γράφημα 15 - Αιτήσεις δράσης 4.1.1 του ΠΑΑ 2014-202 ανά Δήμο της Π.Δ.Μ (ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΙ ΦΟΡΕΙΣ)

3. Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Για την πλήρη και αντικειμενική έρευνα πάνω στην πολιτική αγροτικής ανάπτυξης, διεξήχθη έρευνα πεδίου με στόχο τη συγκέντρωση στοιχείων. Ο σκοπός είναι η αξιολόγηση της διαδικασίας από τους χειριστές των προγραμμάτων, καθώς και ο ρόλος τους στον σχεδιασμό και την εφαρμογή της πολιτικής αγροτικής ανάπτυξης, ειδικότερα κατά την αξιολόγηση και έγκρισης των Σχεδίων Βελτίωσης φυτικής και κτηνοτροφικής παραγωγής στην περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας.

Η έρευνα απευθύνεται σε υπαλλήλους της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας, οι οποίοι εργάζονται στη Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας (Έδρα) και στις αντίστοιχες υπηρεσίες των τεσσάρων Περιφερειακών Ενοτήτων.

Το αντικείμενο εργασίας των συμμετεχόντων στην έρευνα, είναι η εφαρμοζόμενη πολιτική στη χώρα, με στόχο την ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα.

Σε όλους στάλθηκε ένα ερωτηματολόγιο, το οποίο αποτελείται από 35 ερωτήσεις ανοιχτού και κλειστού τύπου, το οποίο συντάχθηκε βάσει της κλίμακας Likert και ακολουθήθηκαν οι αρχές του Nielsen προκειμένου να διασφαλιστεί η πληρότητα και ανεξαρτησία στο μέτρο του δυνατού .

Οι ερωτήσεις αυτές επικεντρώνονται κυρίως στις διαδικασίες αλλά και στα προβλήματα που προέκυψαν τόσο κατά τη διαμόρφωση όσο και κατά την εφαρμογή της αγροτικής πολιτικής μέσω των κοινοτικών πλαισίων στήριξης.

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην 5^η Προγραμματική περίοδο (ΠΑΑ 2014-2020) και στο Μέτρο των επενδυτικών σχεδίων βελτίωσης.

ΦΟΡΕΑΣ	Αριθμός υπαλλήλων σχετικών με το θέμα{A}	Σε πόσους στάλθηκαν ερωτηματολόγια {B}	Συμπληρωμένα Ερωτηματολόγια {Γ}	% {Γ}/{A}	% {Γ}/{B}
Δ/ση Αγροτικής Ανάπτυξης (Έδρα)	4	4	4	100	100
Δ/σεις Αγροτικής Ανάπτυξης (Π.Ε.)	20	20	20	100	100

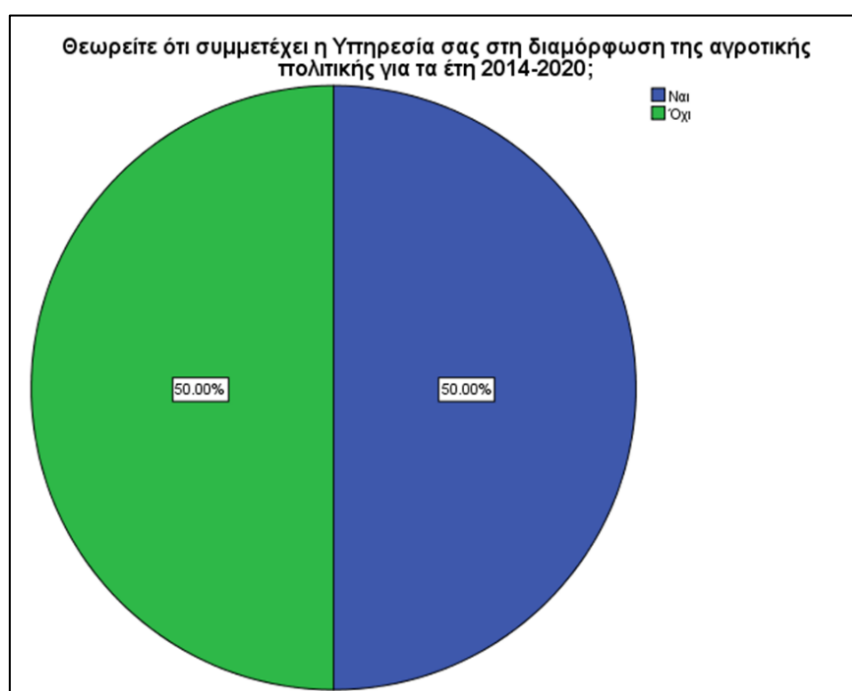
Πίνακας 10 - Φορείς Αποστολής Ερωτηματολογίων

4. ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Οι απαντήσεις στις ερωτήσεις που τέθηκαν διαμορφώθηκαν ως εξής:

Ερώτηση 1: Θεωρείτε ότι συμμετέχει η Υπηρεσία σας στη διαμόρφωση της αγροτικής πολιτικής για τα έτη 2014-2020.;

Στην ερώτηση αν η Υπηρεσία τους συμμετέχει στη διαμόρφωση της πολιτικής για την αγροτική ανάπτυξη, μία από τις κύριες ερωτήσεις της έρευνας, απάντησε θετικά το 50,0% και αρνητικά το υπόλοιπο 50,0%.

Γράφημα 16 - Ερώτηση 1: Θεωρείτε ότι συμμετέχει η Υπηρεσία σας στη διαμόρφωση της αγροτικής πολιτικής για τα έτη 2014-2020.;

Ερώτηση 2: Αν ναι, με ποιον από τους ακόλουθους τρόπους θεωρείτε ότι γίνεται αυτό;

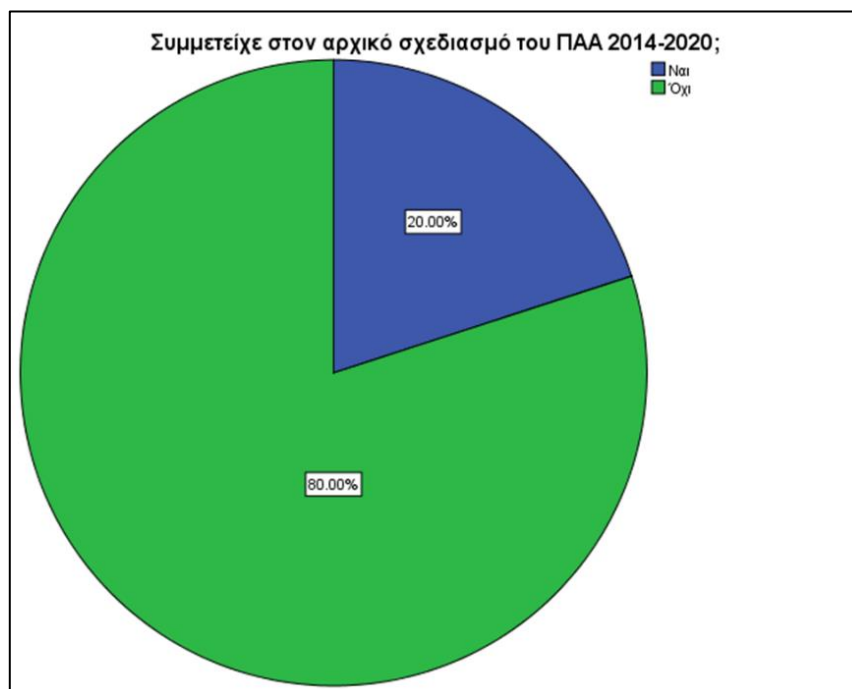
Στο ερώτημα σχετικά με τον τρόπο συμμετοχής της Υπηρεσίας στη διαμόρφωση της πολιτικής για την αγροτική ανάπτυξη, αυτοί που ανταποκρίθηκαν θετικά παρουσίασαν τις ακόλουθες απόψεις:

- Μέσω της διαδικασίας συμμετοχής στον αρχικό σχεδιασμό του ΠΑΑ 2014-2020, σε ποσοστό 20,0%.
- Μέσω της διαδικασίας εισήγησης των τροποποιήσεων του ΠΑΑ 2014-2020, σε ποσοστό 33,33%

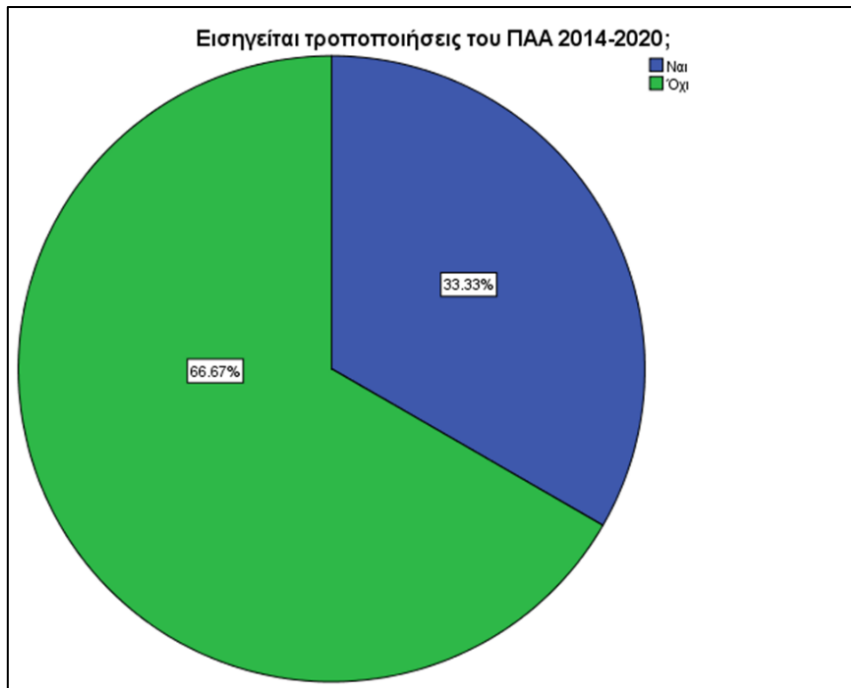
- Με τη συμμετοχή στη σύνταξη των κανονιστικών πράξεων εφαρμογής των Μέτρων του ΠΑΑ 2014-2020, σε ποσοστό 100%
- μέσω της γνωστοποίησης των αναγκών της Περιφέρειας στο Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων σε ποσοστό 68,75%
- σε ποσοστό 61,54% απάντησε ότι συμμετέχει μέσω της παροχής στον σχεδιασμό των θεσμικών και νομοθετικών πλαισίων αγροτικής πολιτικής

Όπως προκύπτει από τις απαντήσεις, παρατηρούνται αποκλίσεις όσον αφορά τη συμμετοχή της Υπηρεσίας σε συγκεκριμένες διαδικασίες, με βάση τις επιλογές του ερωτηματολογίου. Αυτό υποδηλώνει ότι ενδέχεται να μην υπάρχουν πάντα καθιερωμένες διαδικασίες για τη συμμετοχή της στον προσδιορισμό της πολιτικής για την αγροτική ανάπτυξη.

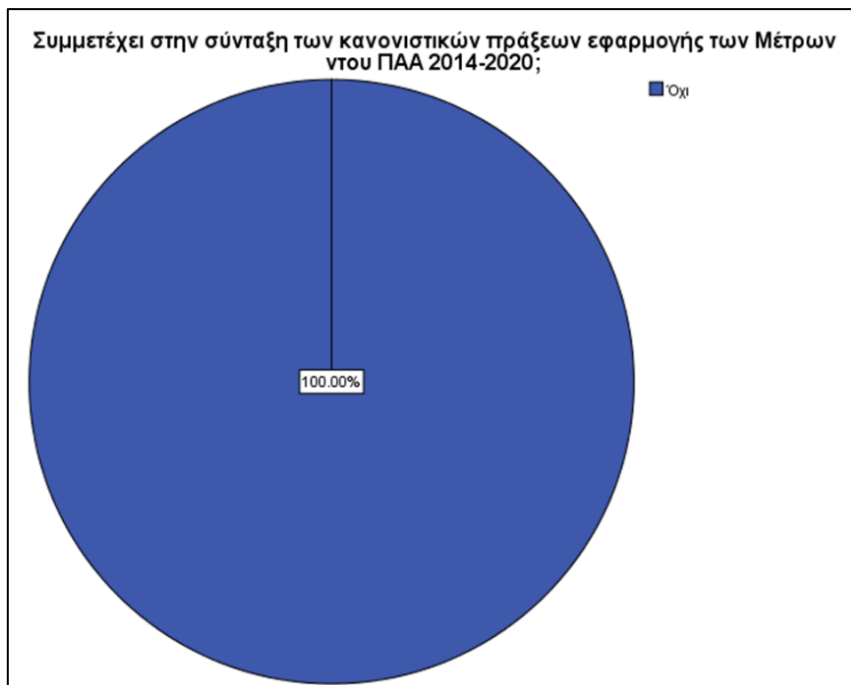
Το μεγαλύτερο ποσοστό (68,75%) απάντησε ότι συμμετέχει μέσω της γνωστοποίησης των αναγκών της Περιφέρειας στο Υπουργείο, αλλά παρόλα αυτά δε φαίνεται να υπάρχει ενιαία αντίληψη για το ρόλο της Υπηρεσίας και για τις δυνατότητές της για παρέμβαση στη διαμόρφωση της πολιτικής αγροτικής ανάπτυξης.

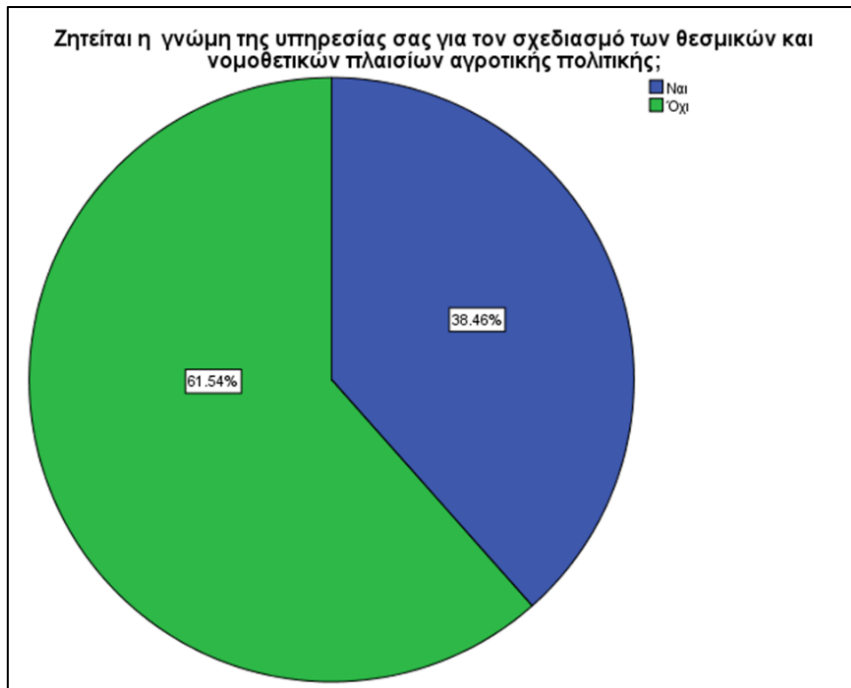
Γράφημα 17 - Ερώτηση 2.1: Αν ναι, με ποιον από τους ακόλουθους τρόπους θεωρείτε ότι γίνεται αυτό;

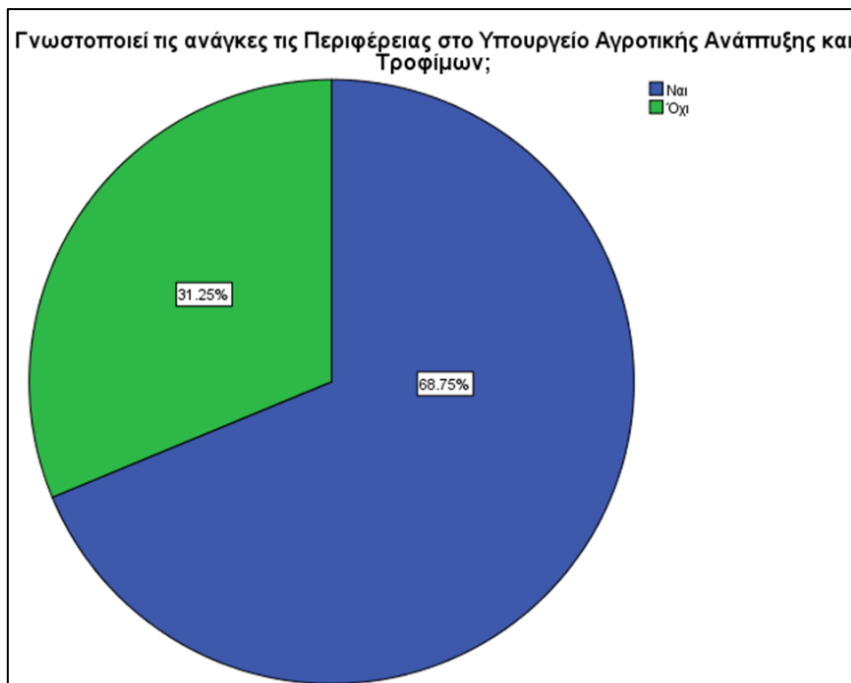
Γράφημα 18 - Ερώτηση 2.2: Αν ναι, με ποιον από τους ακόλουθους τρόπους θεωρείτε ότι γίνεται αυτό;

Γράφημα 19 - Ερώτηση 2.3: Αν ναι, με ποιον από τους ακόλουθους τρόπους θεωρείτε ότι γίνεται αυτό;

Γράφημα 20 - Ερώτηση 2.4: Αν ναι, με ποιον από τους ακόλουθους τρόπους θεωρείτε ότι γίνεται αυτό;

Γράφημα 21 - Ερώτηση 2.5: Αν ναι, με ποιον από τους ακόλουθους τρόπους θεωρείτε ότι γίνεται αυτό;

Ερώτηση 3: Θεωρείται ότι το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο σας παρέχει επαρκείς δυνατότητες συμμετοχής στη διαμόρφωση της αγροτικής πολιτικής;

Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων (83,33 %) δήλωσε ότι το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο δεν παρέχει επαρκείς δυνατότητες στη διαμόρφωση της αγροτικής πολιτικής. Παρόλα αυτά πιστεύουν ότι οι Υπηρεσίες της Περιφέρειας θα έπρεπε να συμμετέχουν με πιο ενεργό τρόπο στον αρχικό σχεδιασμό, με εισήγηση προτάσεων οι οποίες λαμβάνουν υπόψη τις ουσιαστικές ανάγκες του Νομού.

Γράφημα 22 - Ερώτηση 3: Θεωρείται ότι το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο σας παρέχει επαρκείς δυνατότητες συμμετοχής στη διαμόρφωση της αγροτικής πολιτικής;

Ερώτηση 4: Αν θεωρείτε ότι η Υπηρεσία σας δε συμμετέχει στη διαμόρφωση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής με ποιους τρόπους πιστεύετε ότι θα έπρεπε να συμμετέχει;

Στην ερώτηση οι περισσότεροι απάντησαν ότι πρέπει να ζητείται η γνώμη της Υπηρεσίας τους σε όλα τα στάδια τόσο κατά τον αρχικό σχεδιασμό όσο και κατά την φάση διαμόρφωσης της Αγροτικής Πολιτικής και όχι εκ των υστέρων για επίλυση των προβλημάτων που προκύπτουν.

Επίσης, αφού λάβει υπόψη τις ανάγκες και τις συνθήκες της περιοχής, να γνωστοποιεί και να υποβάλλει προτάσεις στις κεντρικές Υπηρεσίες του

Υπουργείου, για μια βιώσιμη γεωργία με παραγωγή ποιοτικών προϊόντων.

Ερώτηση 5: Ποιες πιστεύετε ότι θα πρέπει να είναι οι προτεραιότητες της Υπηρεσίας σας στον τομέα της Πολιτικής για την Αγροτική Ανάπτυξη;

Από τις απαντήσεις στην συγκεκριμένη ερώτηση (σε μια πενταβάθμια κλίμακα) οι προτεραιότητες της Υπηρεσίας τους στον τομέα της πολιτικής για την αγροτική ανάπτυξη θα πρέπει να είναι:

- Ένα σημαντικό ποσοστό περί το 70,0% πιστεύει ότι η Υπηρεσία μας θα πρέπει να δώσει ιδιαίτερη βαρύτητα στην αναδιάρθρωση των υφιστάμενων καλλιεργειών.

- Ένα μεγάλο ποσοστό 75,0% θεωρεί ότι μεγάλη βαρύτητα πρέπει να δοθεί στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας των αγροτικών εκμεταλλεύσεων.

- Ένα εξίσου σημαντικό ποσοστό 70,0% πιστεύει ότι σημαντικό ρόλο παίζει η επέκταση των αρδευόμενων εκτάσεων.

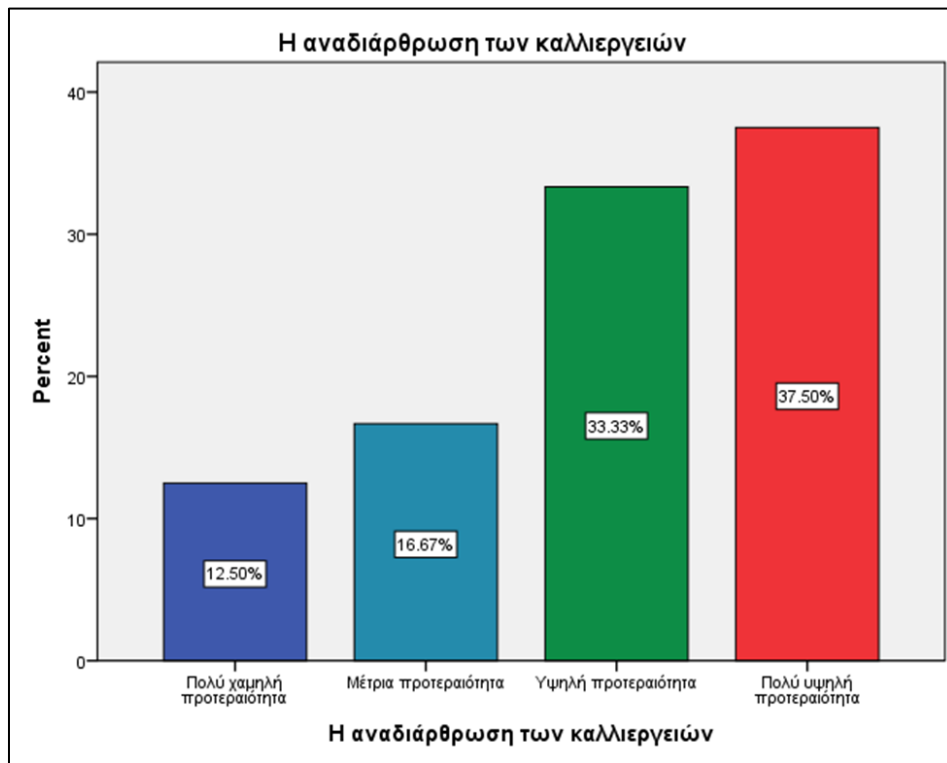
- Η συντριπτική πλειοψηφία των συμμετεχόντων με ποσοστό 87,0% θεωρεί ότι η κτηνοτροφία είναι ένας κλάδος του πρωτογενή τομέα ο οποίος μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά στην ανάπτυξη της Περιφέρειας, Επίσης το ίδιο ποσοστό επισημαίνει την αναγκαιότητα καθετοποίησης των αγροτικών εκμεταλλεύσεων μέσω της ίδρυσης μεταποιητικών μονάδων

- Ένα ποσοστό της τάξης του 83,0% προτείνει την ανάπτυξη ποιοτικών προϊόντων (ΠΟΠ & ΠΓΕ), ως μια ουσιαστική λύση

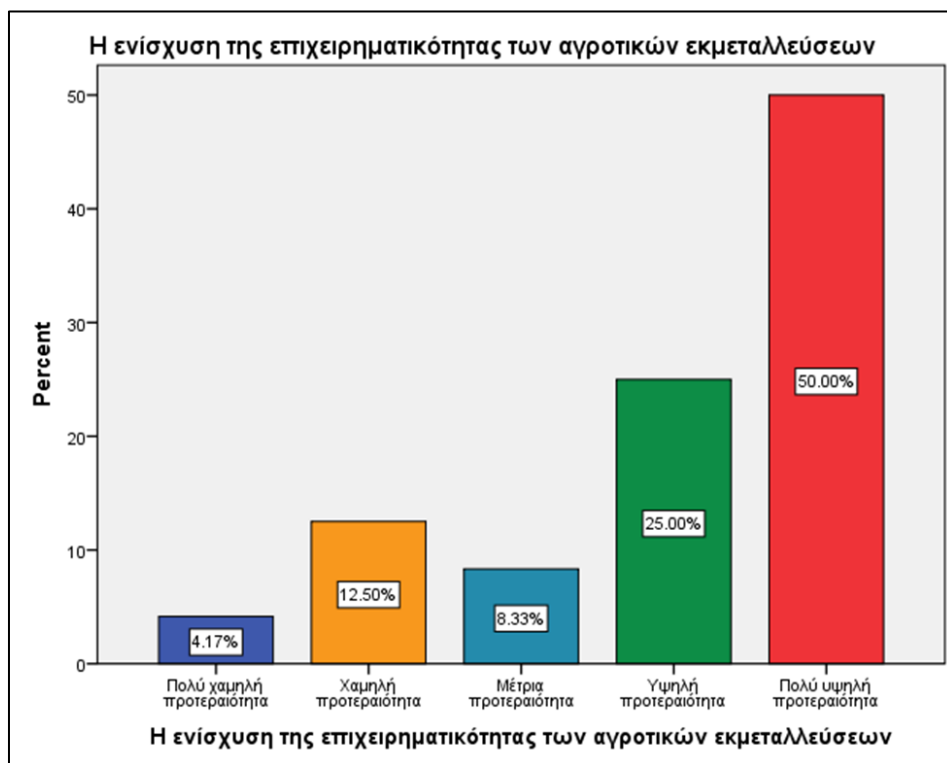
- Τα 2/3 των συμμετεχόντων, επισημαίνει ότι η διαφοροποίηση της αγροτικής παραγωγής προς νέες καλλιέργειες και η προώθηση των τοπικών προϊόντων, τόσο στην εγχώρια όσο και στη διεθνή αγορά, θα πρέπει να είναι στις προτεραιότητες της Περιφέρειας

Από την καταγραφή των απόψεων που διατυπώθηκαν, διαπιστώνεται ότι η συμβολή της Υπηρεσίας τους και κατ' επέκταση της Περιφέρειας σε προϊόντα και κλάδους που παράγονται στην περιοχή και αποτελούν το συγκριτικό πλεονέκτημά της πρέπει να είναι πιο ουσιαστική.

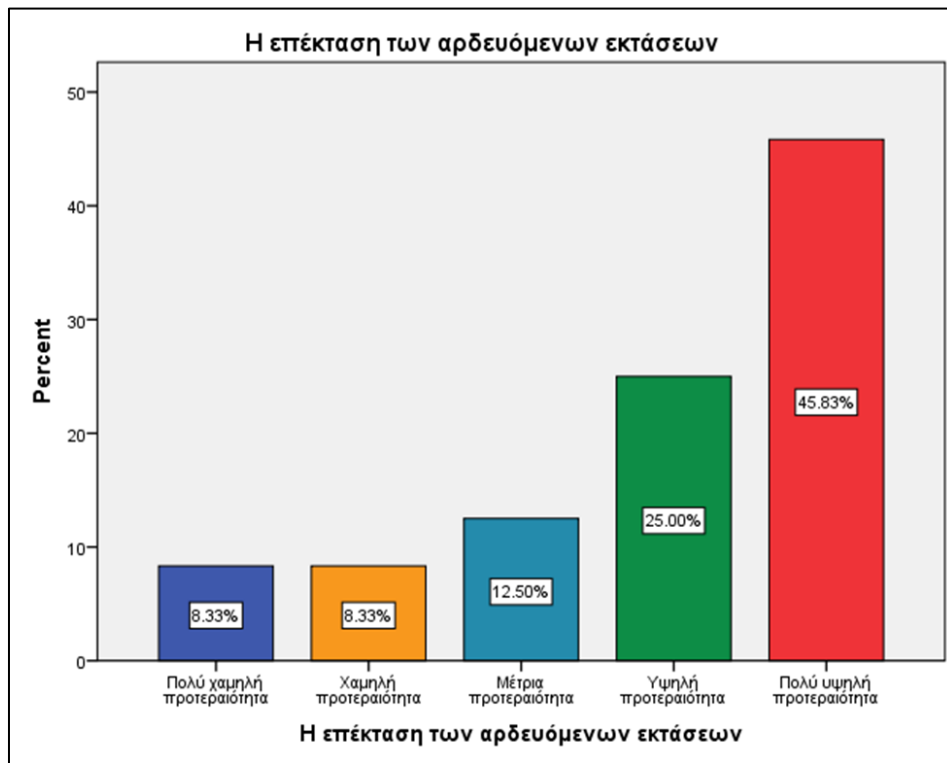
Οι προτεραιότητες αυτές θα πρέπει να συμπεριληφθούν στον τομέα της πολιτικής της Υπηρεσίας τους ώστε να αποτελέσουν έναν από τους πυλώνες της Αγροτικής Ανάπτυξης της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας.

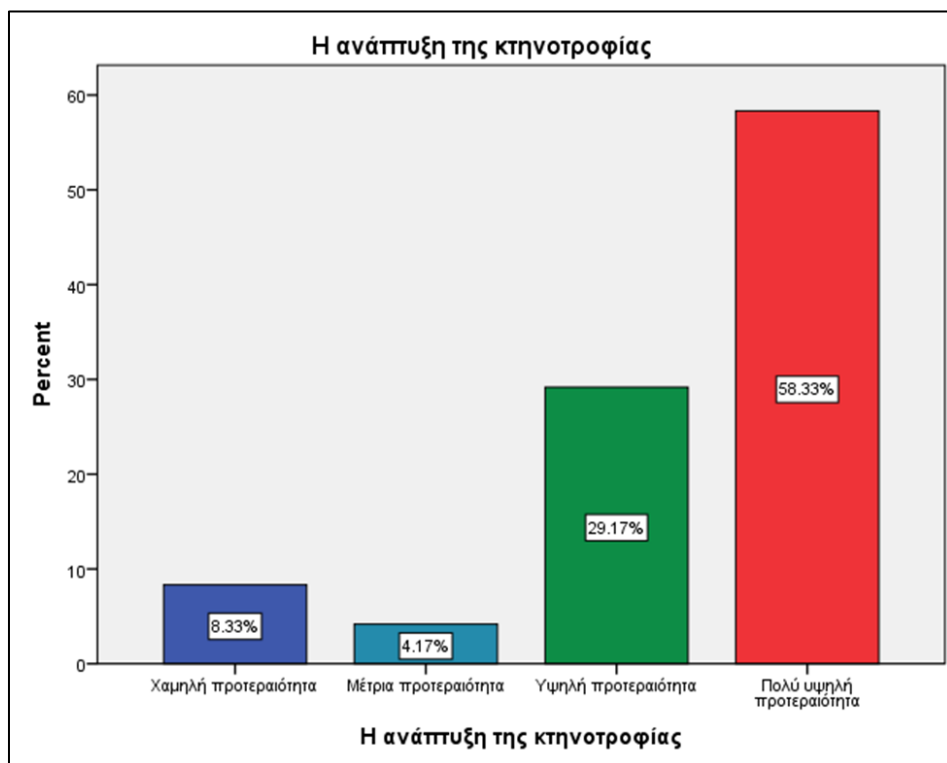
Γράφημα 23 - Ερώτηση 5.1: Ποιες πιστεύετε ότι θα πρέπει να είναι οι προτεραιότητες της Υπηρεσίας σας στον τομέα της Πολιτικής για την Αγροτική Ανάπτυξη;

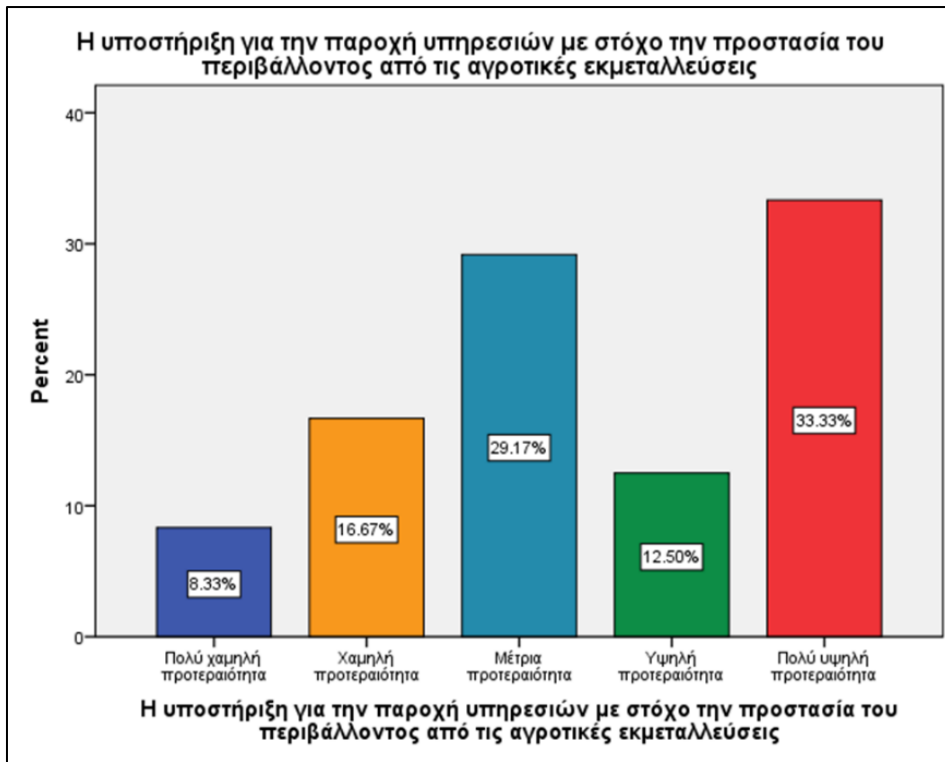
Γράφημα 24 - Ερώτηση 5.2: Ποιες πιστεύετε ότι θα πρέπει να είναι οι προτεραιότητες της Υπηρεσίας σας στον τομέα της Πολιτικής για την Αγροτική Ανάπτυξη;

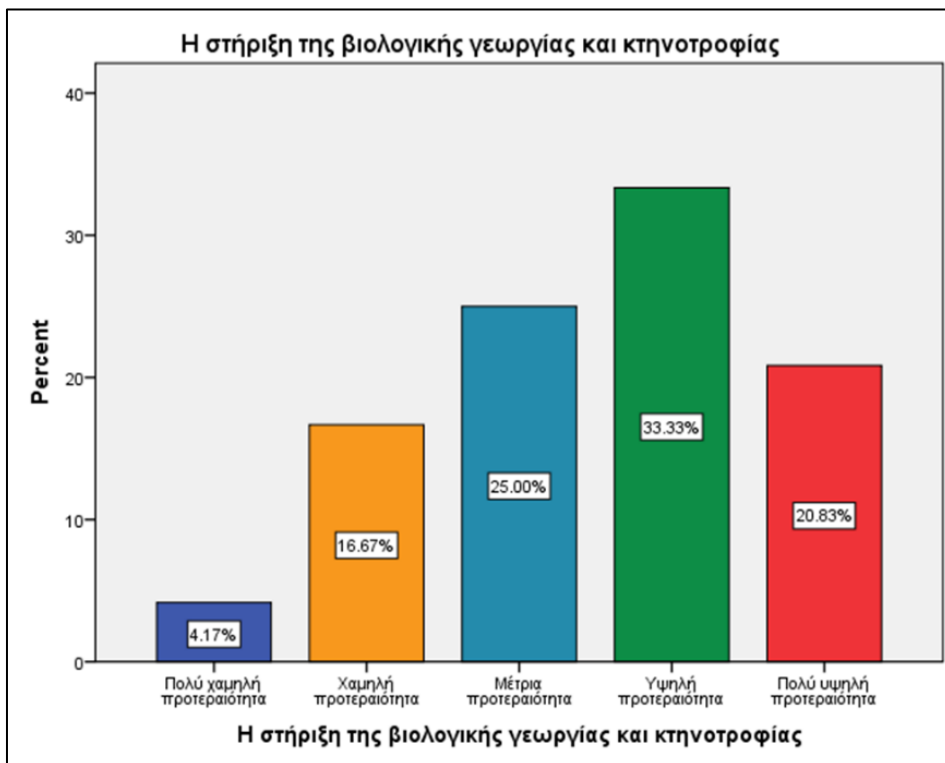
Γράφημα 25 - Ερώτηση 5.3: Ποιες πιστεύετε ότι θα πρέπει να είναι οι προτεραιότητες της Υπηρεσίας σας στον τομέα της Πολιτικής για την Αγροτική Ανάπτυξη;

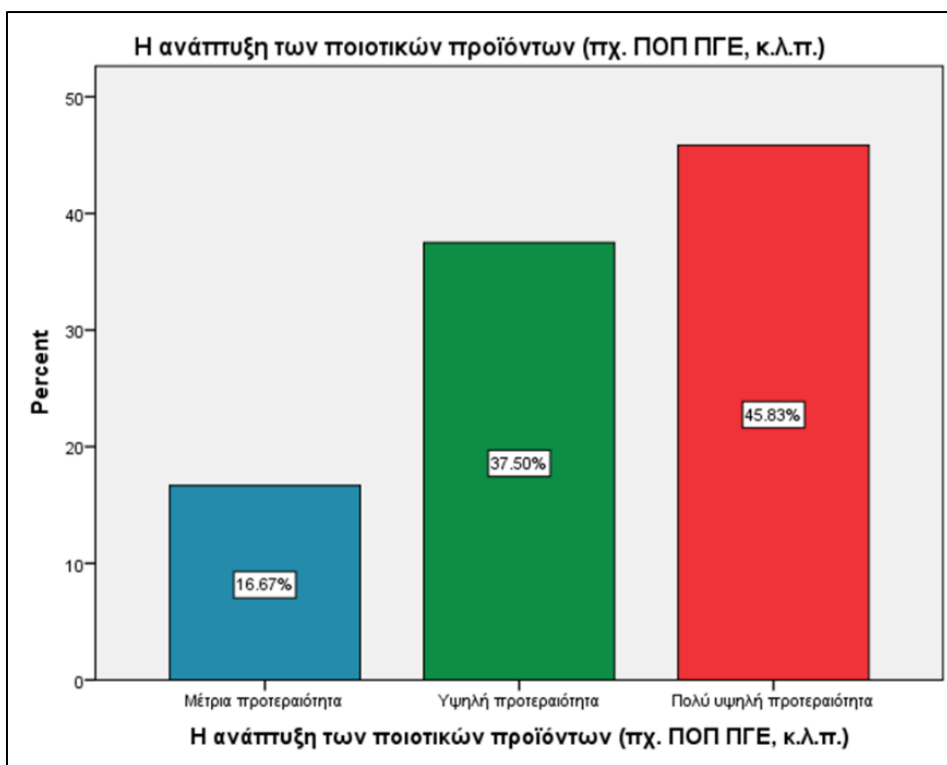
Γράφημα 26 - Ερώτηση 5.4: Ποιες πιστεύετε ότι θα πρέπει να είναι οι προτεραιότητες της Υπηρεσίας σας στον τομέα της Πολιτικής για την Αγροτική Ανάπτυξη;

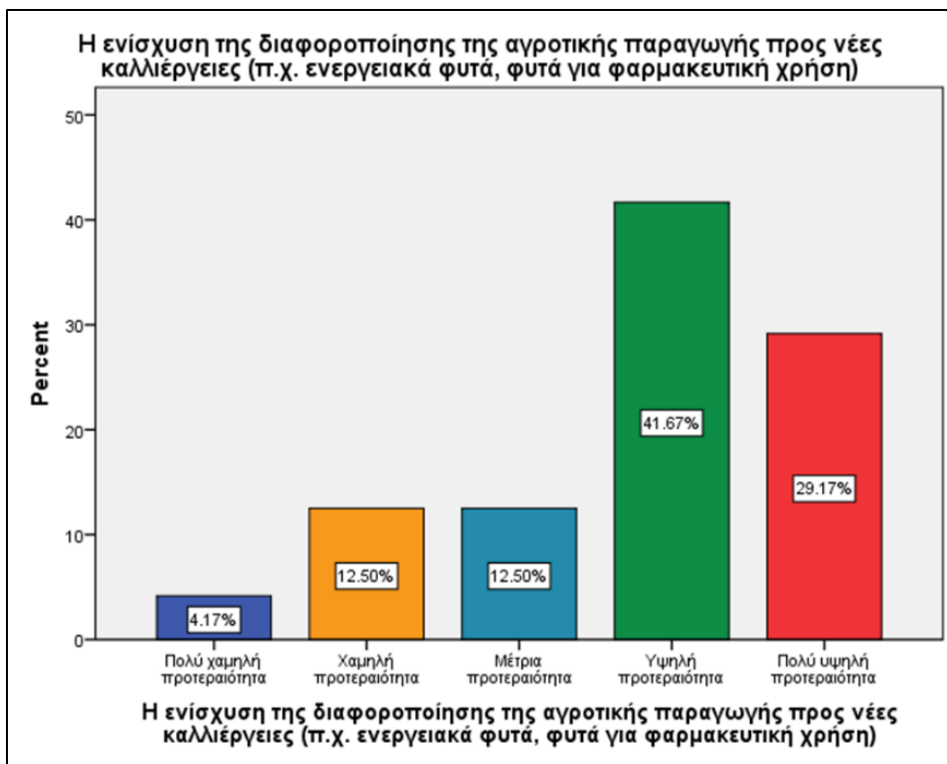
Γράφημα 27 - Ερώτηση 5.5: Ποιες πιστεύετε ότι θα πρέπει να είναι οι προτεραιότητες της Υπηρεσίας σας στον τομέα της Πολιτικής για την Αγροτική Ανάπτυξη;

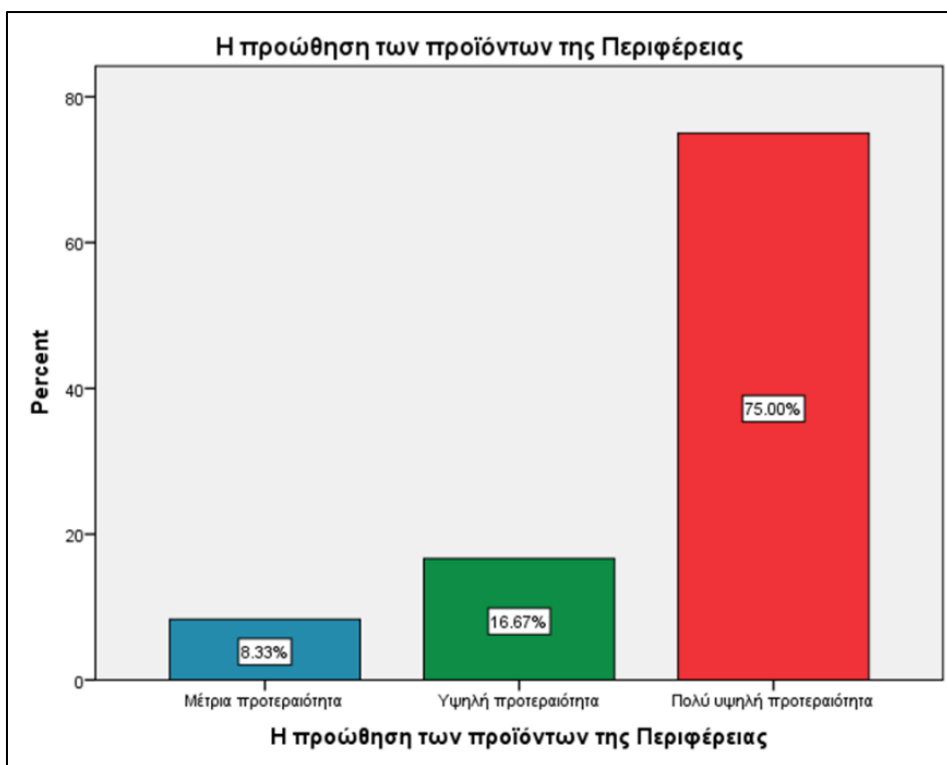
Γράφημα 28 - Ερώτηση 5.6: Ποιες πιστεύετε ότι θα πρέπει να είναι οι προτεραιότητες της Υπηρεσίας σας στον τομέα της Πολιτικής για την Αγροτική Ανάπτυξη;

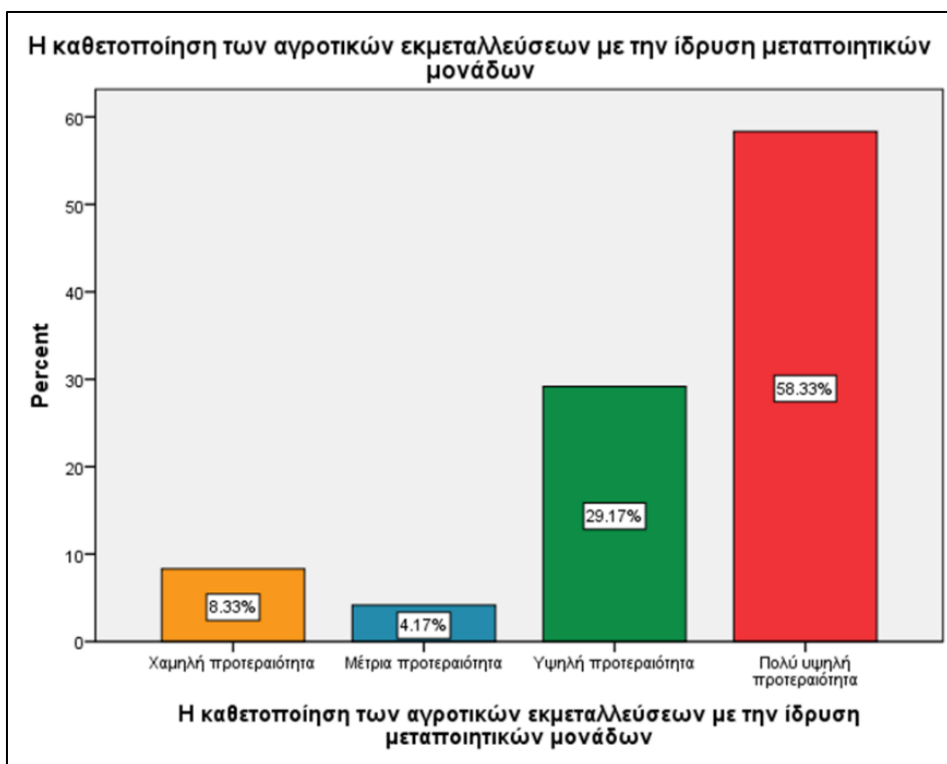
Γράφημα 29 - Ερώτηση 5.7: Ποιες πιστεύετε ότι θα πρέπει να είναι οι προτεραιότητες της Υπηρεσίας σας στον τομέα της Πολιτικής για την Αγροτική Ανάπτυξη;

Γράφημα 30 - Ερώτηση 5.8: Ποιες πιστεύετε ότι θα πρέπει να είναι οι προτεραιότητες της Υπηρεσίας σας στον τομέα της Πολιτικής για την Αγροτική Ανάπτυξη;

Γράφημα 31 - Ερώτηση 5.9: Ποιες πιστεύετε ότι θα πρέπει να είναι οι προτεραιότητες της Υπηρεσίας σας στον τομέα της Πολιτικής για την Αγροτική Ανάπτυξη;

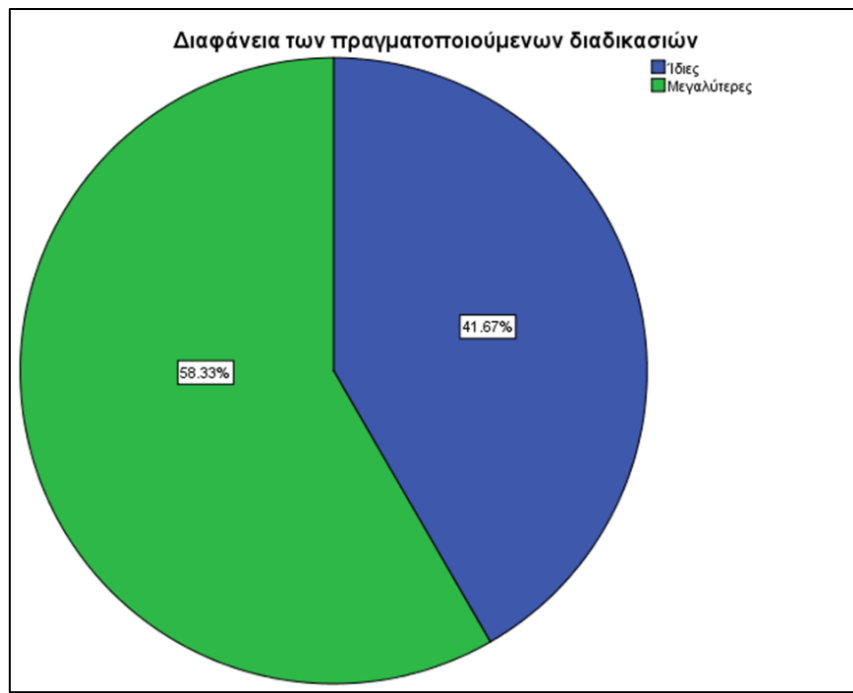
Γράφημα 32 - Ερώτηση 5.10: Ποιες πιστεύετε ότι θα πρέπει να είναι οι προτεραιότητες της Υπηρεσίας σας στον τομέα της Πολιτικής για την Αγροτική Ανάπτυξη;

Ερώτηση 6: Πώς κρίνετε το θεσμικό πλαίσιο του ΠΑΑ 2014-2020 σε σύγκριση με τα προηγούμενα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης;

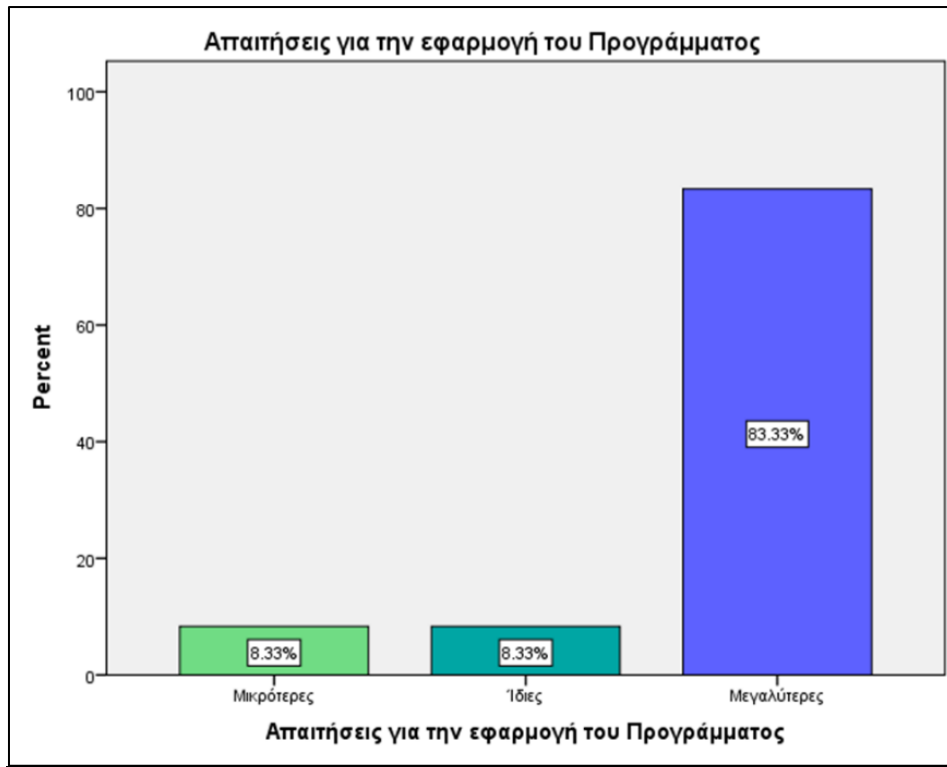
- Το 83% των ερωτηθέντων πιστεύει ότι το θεσμικό πλαίσιο του ΠΑΑ 2014-2020 είναι απαιτητικότερο σε σχέση με τα προηγούμενα κοινοτικά πλαίσια στήριξης, έχει αυξηθεί η γραφειοκρατία και η πολυπλοκότητα των διαδικασιών.

- Οι μισοί από τους ερωτηθέντες θεωρούν ότι δεν υπάρχει σαφής κατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων, ούτε και πλήρης διαφάνεια στις πραγματοποιούμενες διαδικασίες.

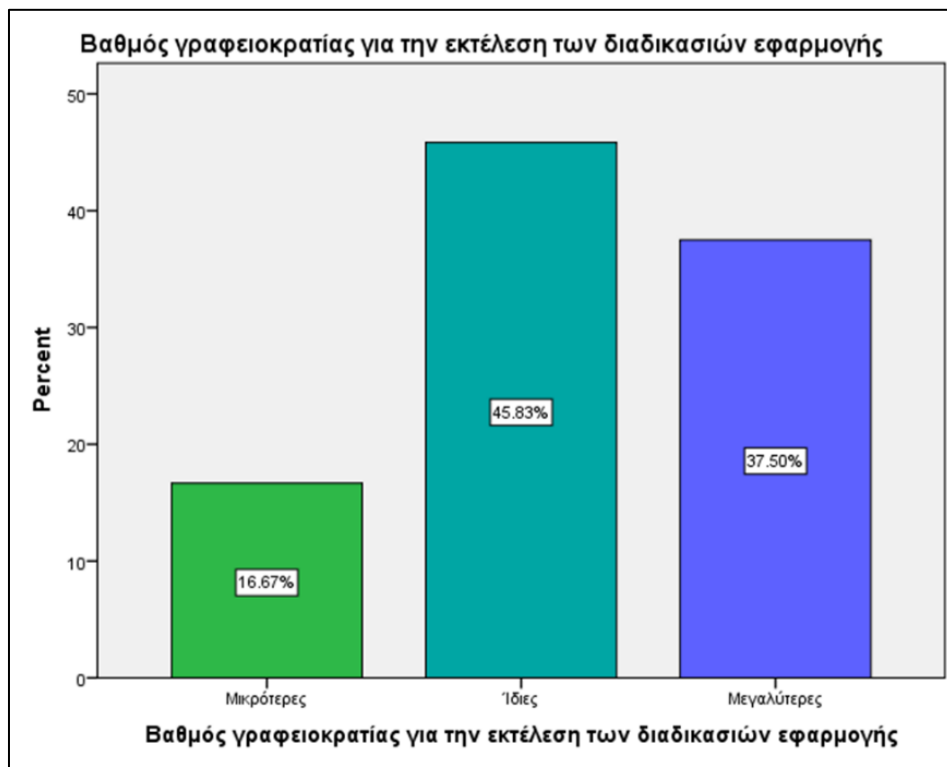
- Τέλος ένα σημαντικό ποσοστό της τάξης του 58,33% και 66,67%, δηλώνει ότι έχει αυξηθεί πλέον η διαφάνεια των πραγματοποιούμενων διαδικασιών αλλά και η πολυπλοκότητα των διαδικασιών αντίστοιχα, σε σχέση με τα παλαιότερα κοινοτικά πλαίσια στήριξης.

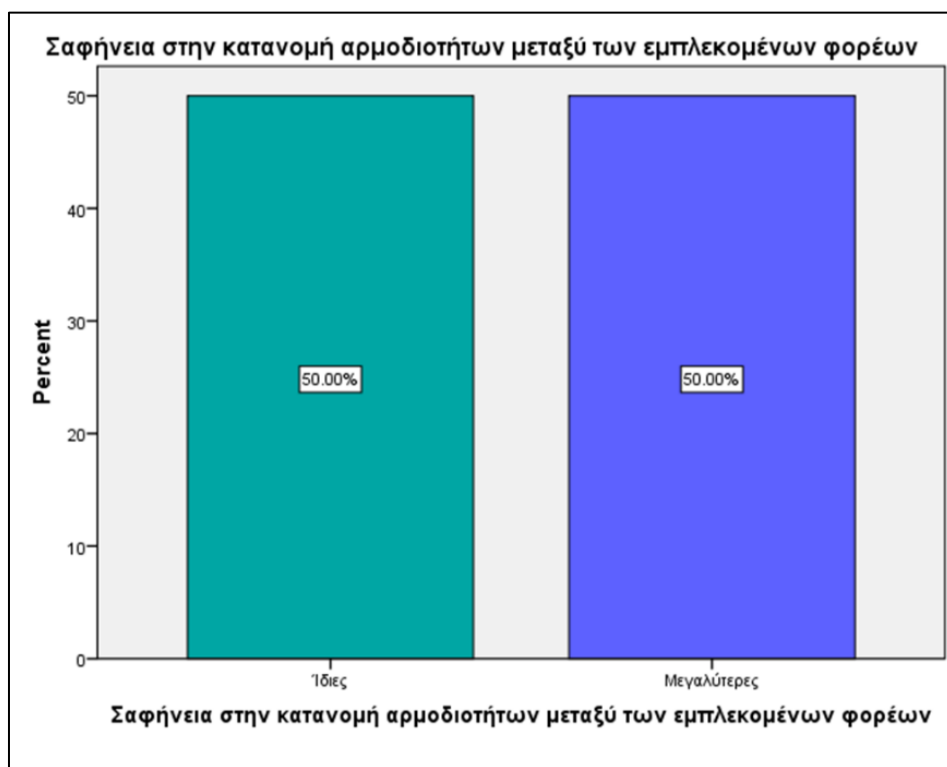
Γράφημα 33 - Ερώτηση 6.1: Πώς κρίνετε το θεσμικό πλαίσιο του ΠΑΑ 2014-2020 σε σύγκριση με τα προηγούμενα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης;

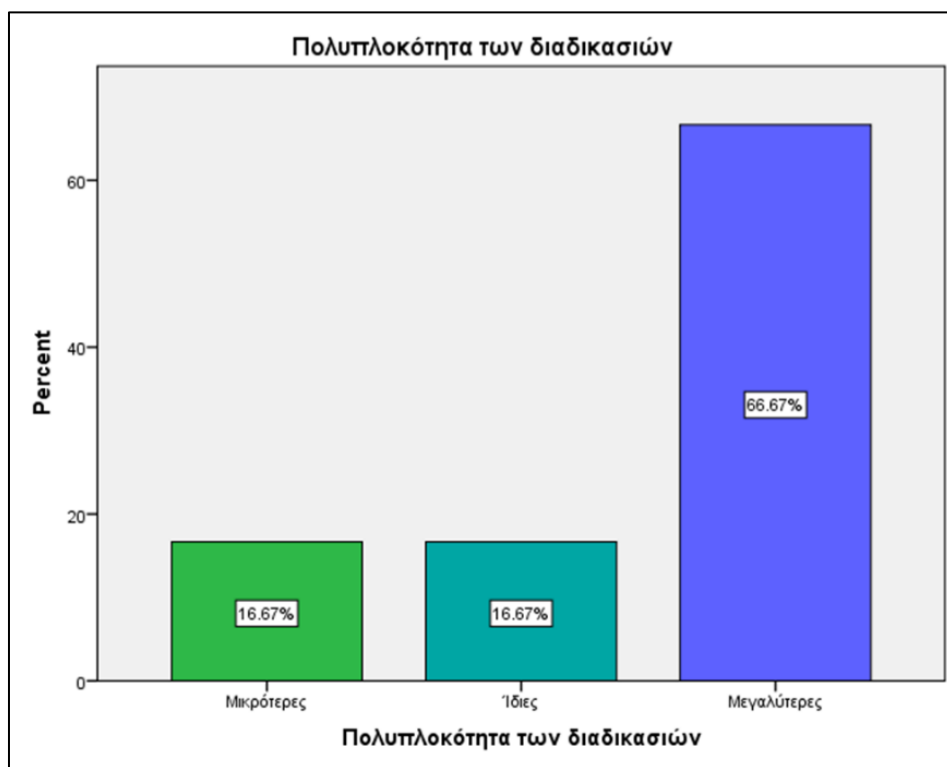
Γράφημα 34 - Ερώτηση 6.2: Πώς κρίνετε το θεσμικό πλαίσιο του ΠΑΑ 2014-2020 σε σύγκριση με τα προηγούμενα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης;

Γράφημα 35 - Ερώτηση 6.3: Πώς κρίνετε το θεσμικό πλαίσιο του ΠΑΑ 2014-2020 σε σύγκριση με τα προηγούμενα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης;

Γράφημα 36 - Ερώτηση 6.4: Πώς κρίνετε το θεσμικό πλαίσιο του ΠΑΑ 2014-2020 σε σύγκριση με τα προηγούμενα Κοινωνικά Πλαίσια Στήριξης;

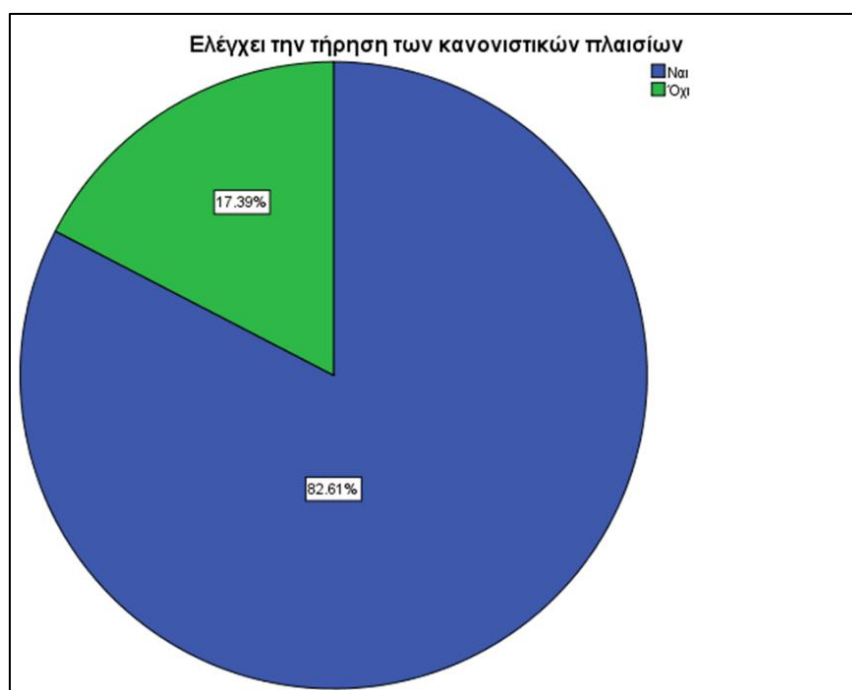
Γράφημα 37 - Ερώτηση 6.5: Πώς κρίνετε το θεσμικό πλαίσιο του ΠΑΑ 2014-2020 σε σύγκριση με τα προηγούμενα Κοινωνικά Πλαίσια Στήριξης;

Ερώτηση 7: Με ποιο τρόπο συμμετέχει η Υπηρεσία σας στην εφαρμογή της Αγροτικής Πολιτικής;

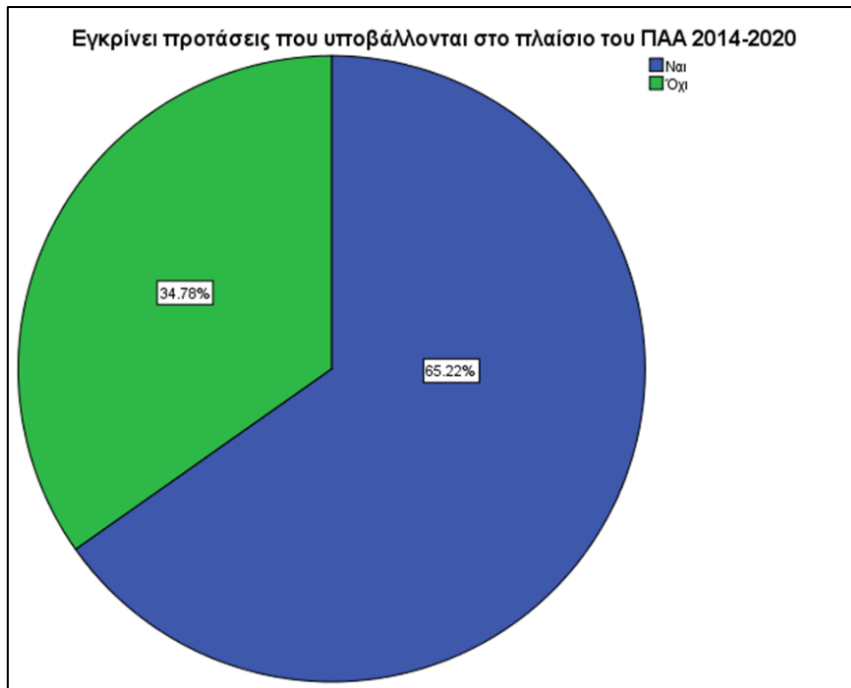
- Το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων (91,67%) πιστεύει ότι η Υπηρεσία τους συμμετέχει στην εφαρμογή της αγροτικής πολιτικής μέσω της παρακολούθησης της εκτέλεσης των εγκεκριμένων προτάσεων και δια μέσω του ελέγχου ολοκλήρωσης των ενταγμένων έργων στο ΠΑΑ 2014-2020.

- Το 82,61% των συμμετεχόντων απάντησε ότι συμμετέχει μέσω του ελέγχου της τήρησης των κανονιστικών πλαισίων του ΠΑΑ 2014-2020

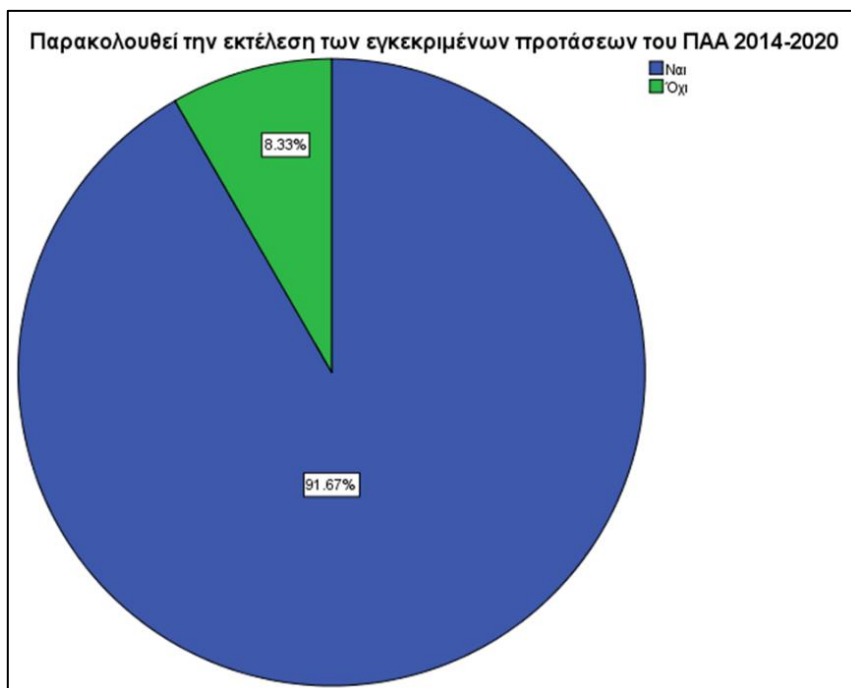
- Επίσης ένα σημαντικό ποσοστό (65,22%), απάντησε ότι συμμετέχει μέσω της αξιολόγησης και έγκρισης των προτάσεων που υποβάλλονται στα πλαίσια του Μέτρου.

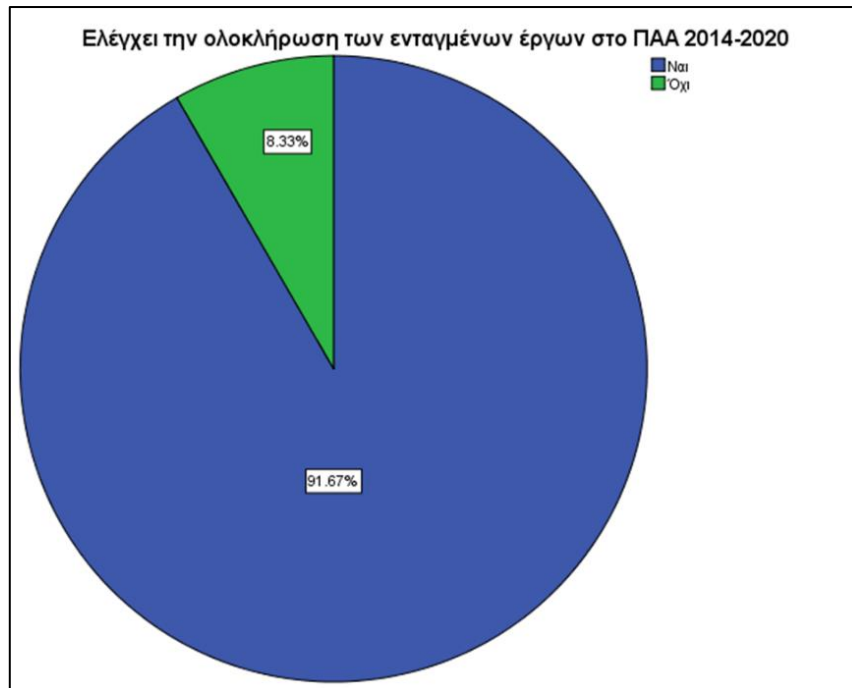
Γράφημα 38 - Ερώτηση 7.1: Με ποιο τρόπο συμμετέχει η Υπηρεσία σας στην εφαρμογή της Αγροτικής Πολιτικής;

Γράφημα 39 - Ερώτηση 7.2: Με ποιο τρόπο συμμετέχει η Υπηρεσία σας στην εφαρμογή της Αγροτικής Πολιτικής;

Γράφημα 40 - Ερώτηση 7.3: Με ποιο τρόπο συμμετέχει η Υπηρεσία σας στην εφαρμογή της Αγροτικής Πολιτικής;

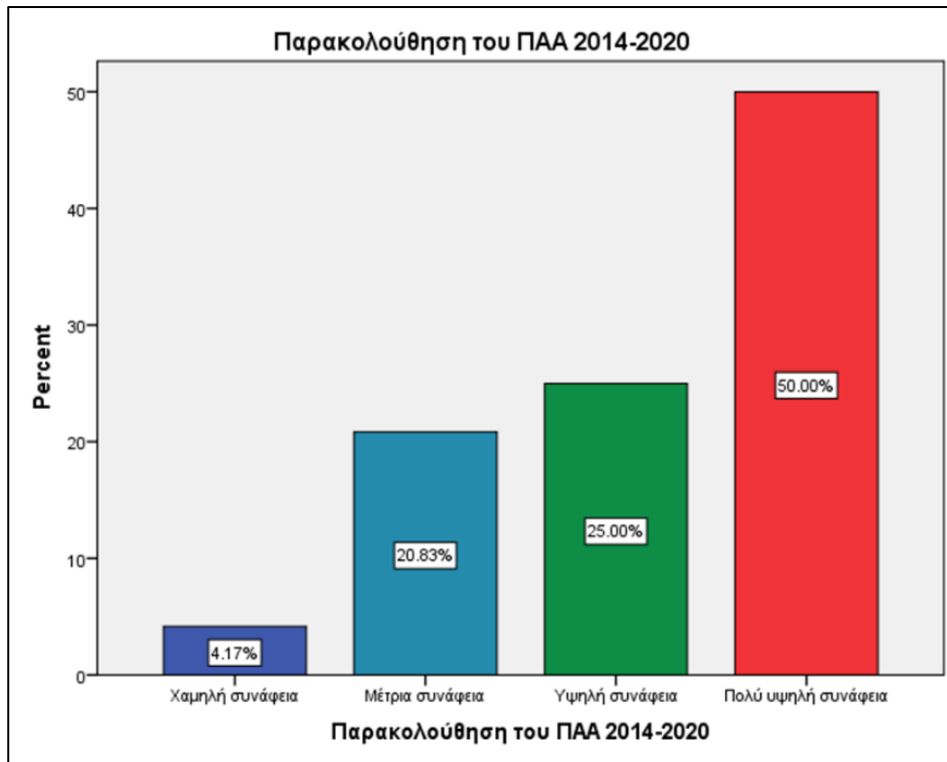

Γράφημα 41 - Ερώτηση 7.4: Με ποιο τρόπο συμμετέχει η Υπηρεσία σας στην εφαρμογή της Αγροτικής Πολιτικής;

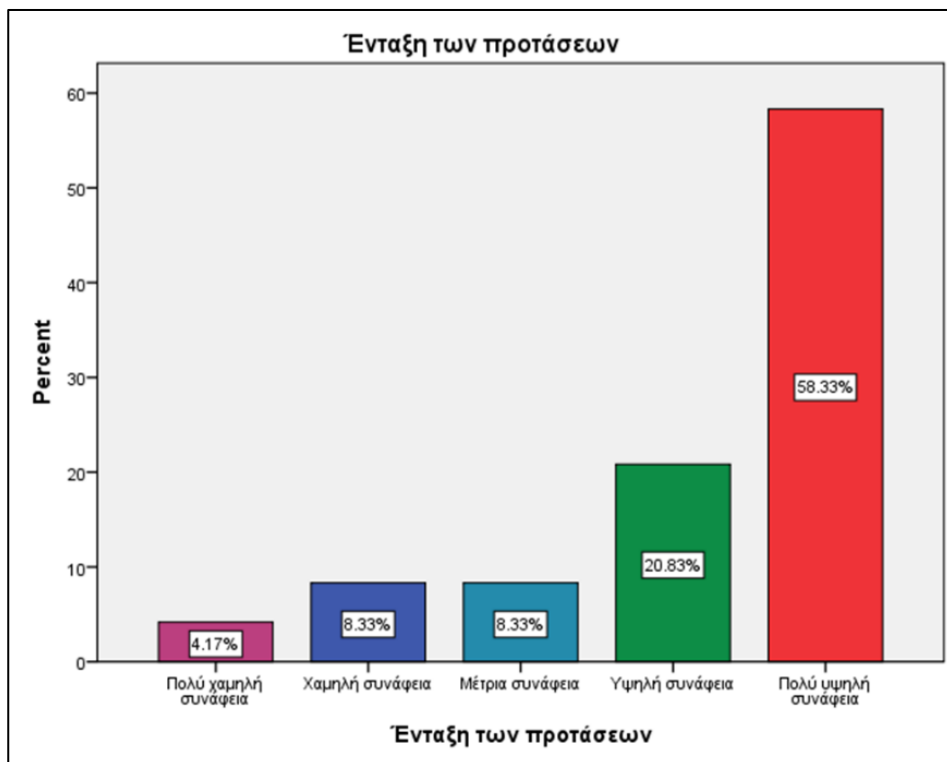
Ερώτηση 8: Πόσο σαφείς κρίνονται οι αρμοδιότητες και τα καθήκοντα των εμπλεκόμενων φορέων στις προβλεπόμενες διαδικασίες;

Ένα μεγάλο ποσοστό των ερωτηθέντων περί το 80,0% πιστεύει ότι υπάρχει μεγάλη σαφήνεια στις αρμοδιότητες και τα καθήκοντα των εμπλεκόμενων φορέων κατά:

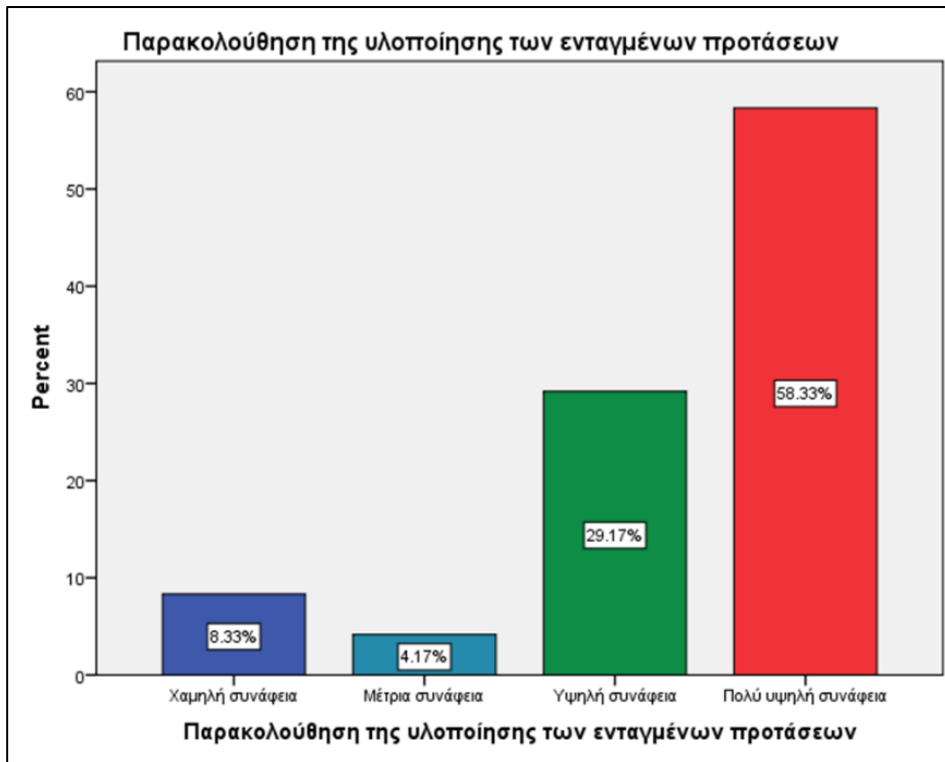
- την αξιολόγηση και την ένταξη των υποβαλλόμενων προτάσεων,
- την παρακολούθηση και έλεγχο της ολοκλήρωσης του οικονομικού και φυσικού αντικειμένου των ενταγμένων έργων,
- τη συνολική εφαρμογή και παρακολούθηση του ΠΑΑ 2014-2020

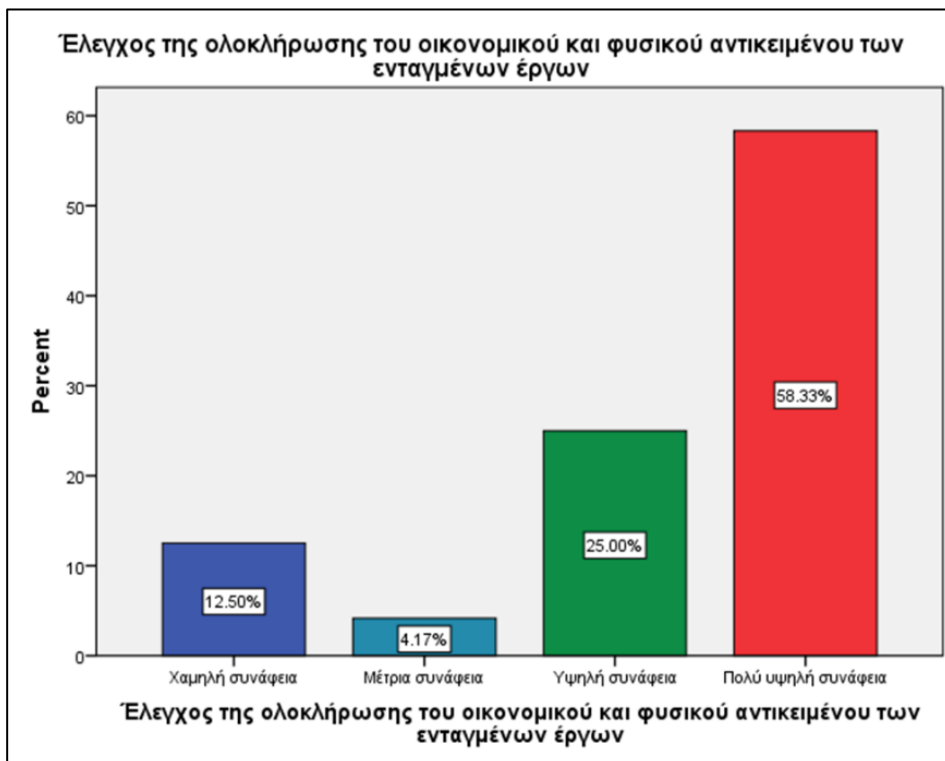
Γράφημα 42 - Ερώτηση 8.1: Πόσο σαφείς κρίνονται οι αρμοδιότητες και τα καθήκοντα των εμπλεκόμενων φορέων στις προβλεπόμενες διαδικασίες;

Γράφημα 43 - Ερώτηση 8.2: Πόσο σαφείς κρίνονται οι αρμοδιότητες και τα καθήκοντα των εμπλεκόμενων φορέων στις προβλεπόμενες διαδικασίες;

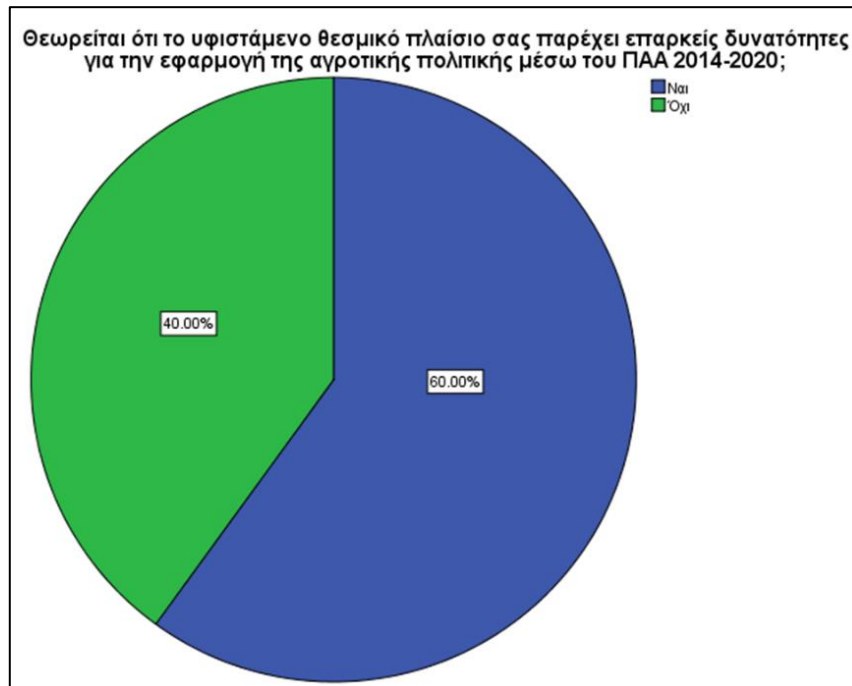
Γράφημα 44 - Ερώτηση 8.3: Πόσο σαφείς κρίνονται οι αρμοδιότητες και τα καθήκοντα των εμπλεκόμενων φορέων στις προβλεπόμενες διαδικασίες;

Γράφημα 45 - Ερώτηση 8.4: Πόσο σαφείς κρίνονται οι αρμοδιότητες και τα καθήκοντα των εμπλεκόμενων φορέων στις προβλεπόμενες διαδικασίες;

Ερώτηση 9: Θεωρείτε ότι το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο σας παρέχει επαρκείς δυνατότητες για την εφαρμογή της αγροτικής πολιτικής μέσω του ΠΑΑ 2014-2020;

Το 60,0% των ερωτηθέντων απάντησε ότι θεσμικό πλαίσιο εφαρμογής του ΠΑΑ 2014-2020 είναι επαρκές. Από αυτούς που κρίνουν το θεσμικό πλαίσιο ως ανεπαρκές ζητούνται αλλαγές σχετικά με το συντονισμό των φορέων που εμπλέκονται.

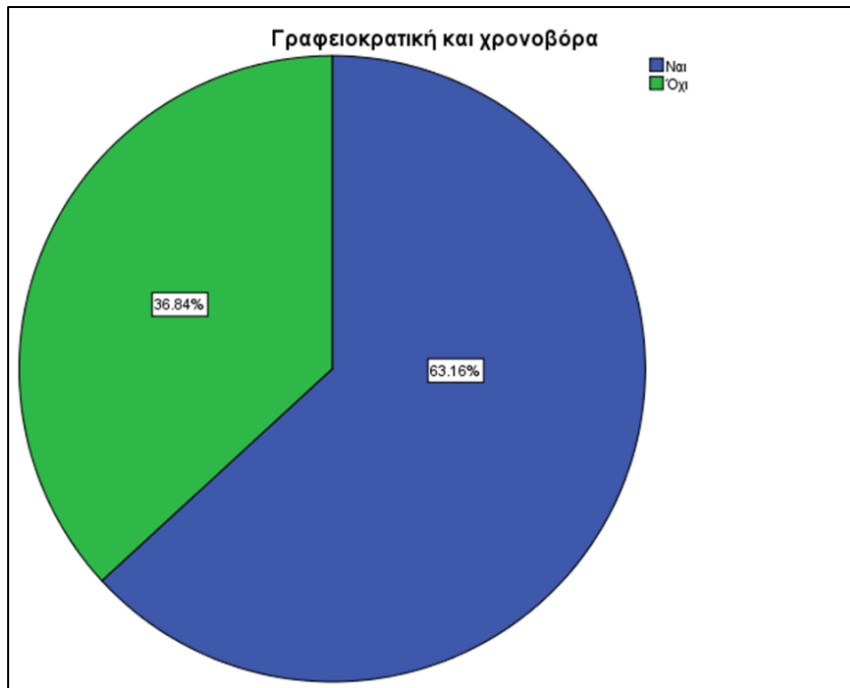

Γράφημα 46 - Ερώτηση 9: Θεωρείτε ότι το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο σας παρέχει επαρκείς δυνατότητες για την εφαρμογή της αγροτικής πολιτικής μέσω του ΠΑΑ 2014-2020;

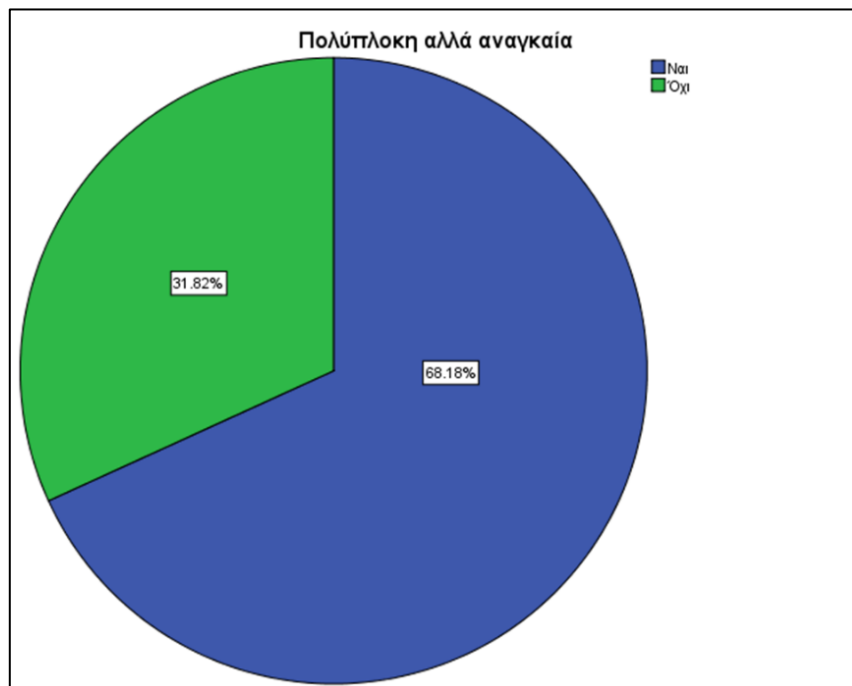
Ερώτηση 10: Πώς θα χαρακτηρίζατε τη διαδικασία αξιολόγησης / έγκρισης των προτάσεων που υποβάλλονται στο πλαίσιο των Σχεδίων Βελτίωσης (Δράσεις 4.1.1, 4.1.3 & 4.1.5 του ΠΑΑ 2014-2020);

- Το μεγαλύτερο ποσοστό 63,16% όσων συμμετείχαν στην έρευνα, θεωρούν τη διαδικασία αξιολόγησης των Σχεδίων Βελτίωσης γραφειοκρατική, πολύπλοκη και χρονοβόρα, ενώ ένα ποσοστό της τάξης του 68,18% πιστεύει πως η εφαρμοζόμενη διαδικασία είναι πολύπλοκη αλλά αναγκαία.

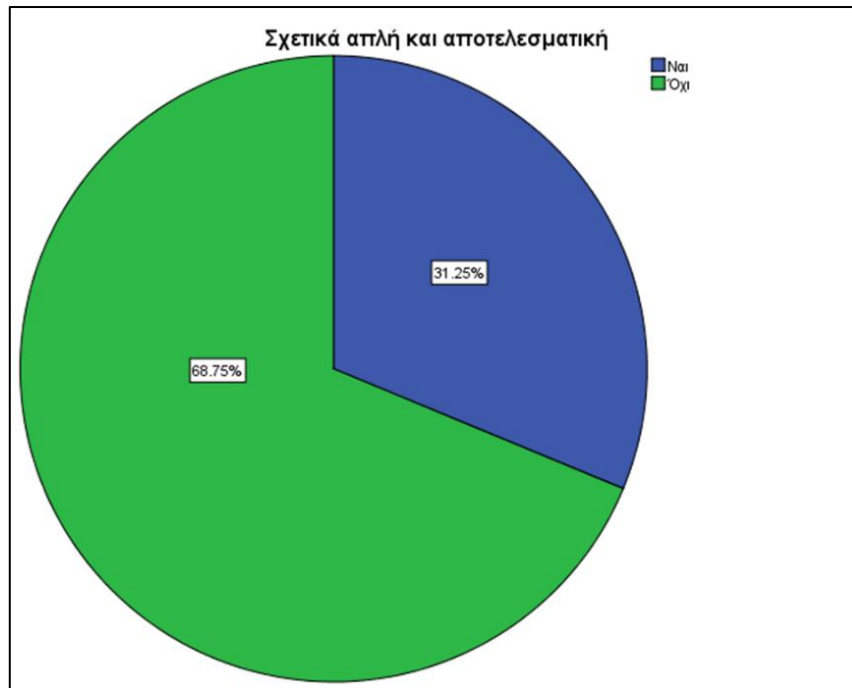
- Ένα σημαντικό ποσοστό 68,75% των ερωτηθέντων χαρακτηρίζει την όλη διαδικασία απλή και αποτελεσματική.

Γράφημα 47 - Ερώτηση 10.1: Πώς θα χαρακτηρίζατε τη διαδικασία αξιολόγησης / έγκρισης των προτάσεων που υποβάλλονται στο πλαίσιο των Σχεδίων Βελτίωσης (Δράσεις 4.1.1, 4.1.3 & 4.1.5 του ΠΑΑ 2014-2020);

Γράφημα 48 - Ερώτηση 10.2: Πώς θα χαρακτηρίζατε τη διαδικασία αξιολόγησης / έγκρισης των προτάσεων που υποβάλλονται στο πλαίσιο των Σχεδίων Βελτίωσης (Δράσεις 4.1.1, 4.1.3 & 4.1.5 του ΠΑΑ 2014-2020);

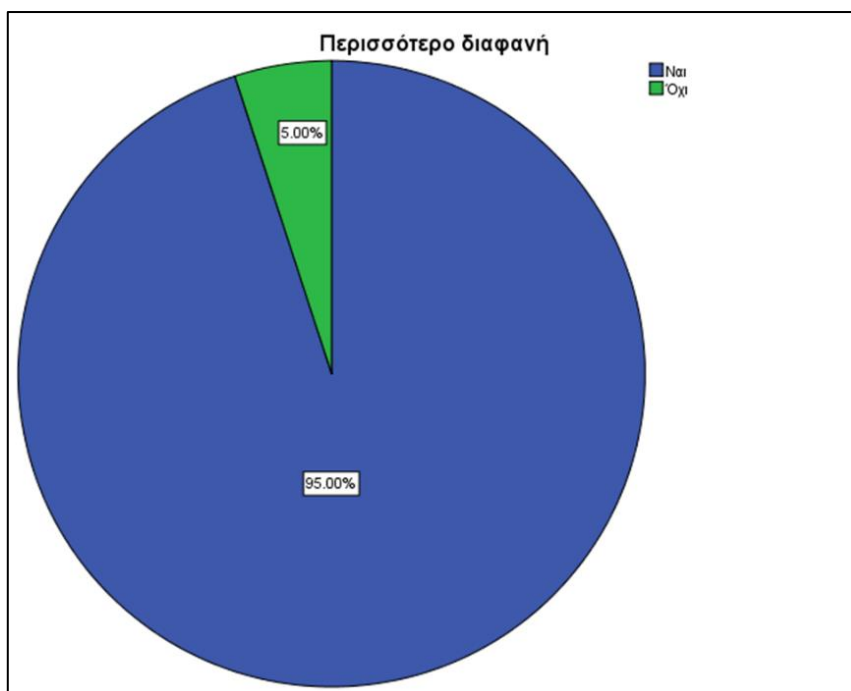
Γράφημα 49 - Ερώτηση 10.3: Πώς θα χαρακτηρίζατε τη διαδικασία αξιολόγησης / έγκρισης των προτάσεων που υποβάλλονται στο πλαίσιο των Σχεδίων Βελτίωσης (Δράσεις 4.1.1, 4.1.3 & 4.1.5 του ΠΑΑ 2014-2020);

Ερώτηση 11: Πως θα χαρακτηρίζατε τη διαδικασία αξιολόγησης / έγκρισης των προτάσεων των Σχεδίων Βελτίωσης στα πλαίσια του ΠΑΑ 2014-2020 σε σύγκριση με το Β΄ & Γ΄ κοινοτικό πλαίσιο στήριξης;

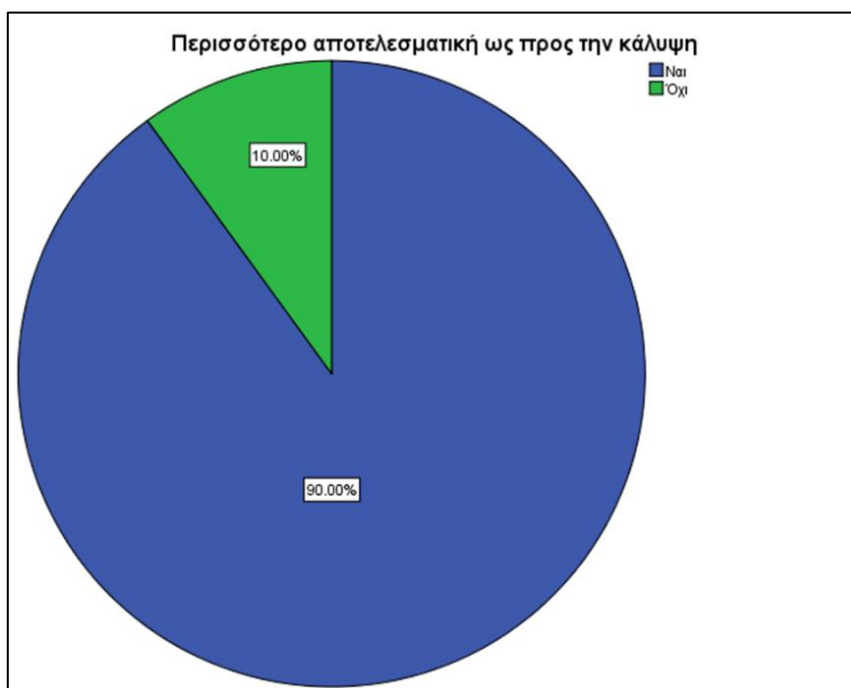
Η πλειοψηφία (90,0% - 100%) όσων συμμετείχαν, θεωρούν τις διαδικασίες της 4^{ης} και 5^{ης} προγραμματικής περιόδου περισσότερο διαφανείς, αντικειμενικότερες και αποτελεσματικότερες όσον αφορά την κάλυψη και απορροφητικότητα κονδυλίων, σε σύγκριση με το Β΄ & Γ΄ κοινοτικό πλαίσιο στήριξης.

Επίσης πιστεύουν ότι τα κριτήρια αξιολόγησης είναι αντικειμενικότερα σε σχέση με τα προηγούμενα κοινοτικά πλαίσια στήριξης.

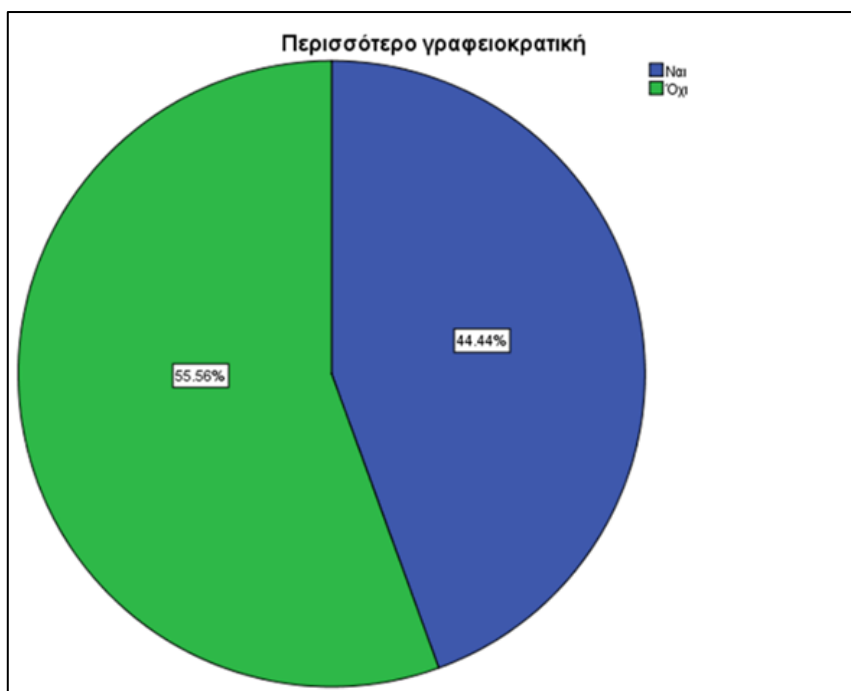
Τέλος ένα σημαντικό ποσοστό της τάξης του 44,44%, θεωρούν τις διαδικασίες περισσότερο γραφειοκρατικές.

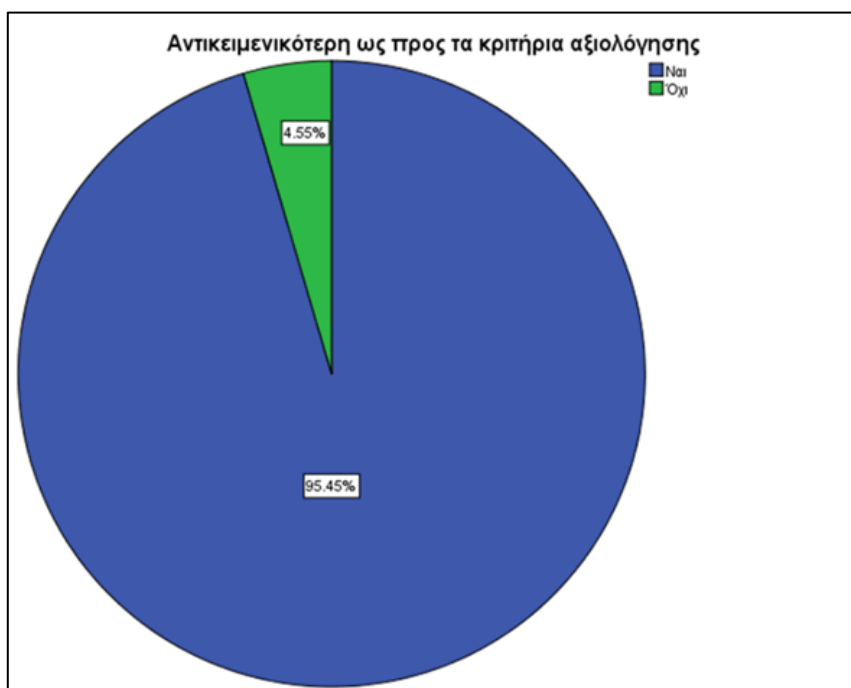
Γράφημα 50 - Ερώτηση 11.1: Πως θα χαρακτηρίζατε τη διαδικασία αξιολόγησης / έγκρισης των προτάσεων των Σχεδίων Βελτίωσης στα πλαίσια του ΠΑΑ 2014-2020 σε σύγκριση με το Β' & Γ' κοινοτικό πλαίσιο στήριξης;

Γράφημα 51 - Ερώτηση 11.2: Πως θα χαρακτηρίζατε τη διαδικασία αξιολόγησης / έγκρισης των προτάσεων των Σχεδίων Βελτίωσης στα πλαίσια του ΠΑΑ 2014-2020 σε σύγκριση με το Β' & Γ' κοινοτικό πλαίσιο στήριξης;

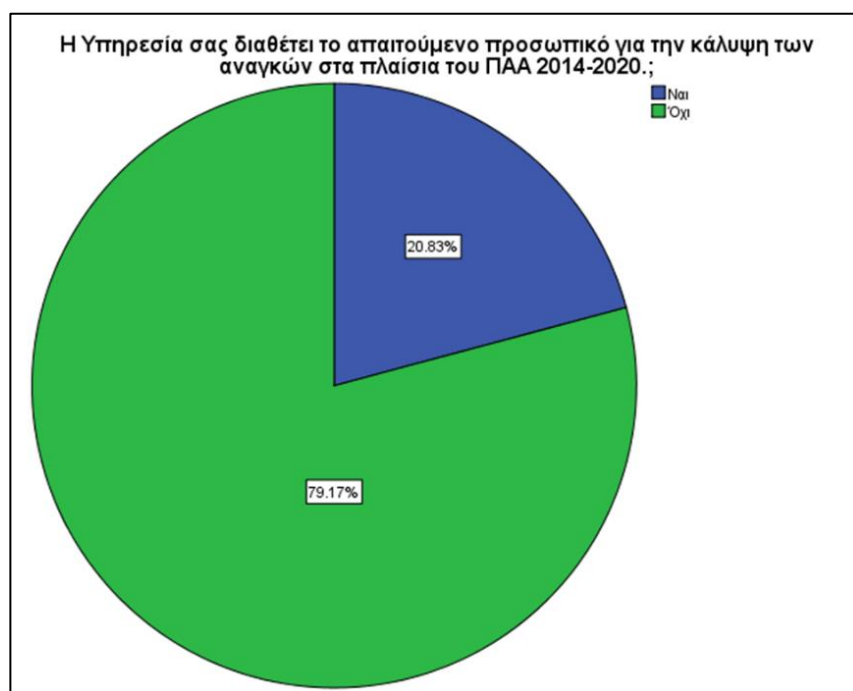
Γράφημα 52 - Ερώτηση 11.3: Πως θα χαρακτηρίζατε τη διαδικασία αξιολόγησης / έγκρισης των προτάσεων των Σχεδίων Βελτίωσης στα πλαίσια του ΠΑΑ 2014-2020 σε σύγκριση με το Β' & Γ' κοινοτικό πλαίσιο στήριξης;

Γράφημα 53 - Ερώτηση 11.4: Πως θα χαρακτηρίζατε τη διαδικασία αξιολόγησης / έγκρισης των προτάσεων των Σχεδίων Βελτίωσης στα πλαίσια του ΠΑΑ 2014-2020 σε σύγκριση με το Β' & Γ' κοινοτικό πλαίσιο στήριξης;

Ερώτηση 12: Η υπηρεσία σας διαθέτει το απαιτούμενο προσωπικό για την κάλυψη των αναγκών που προκύπτουν από την εφαρμογή της πολιτικής αγροτικής ανάπτυξης στα πλαίσια του ΠΑΑ 2014-2020;

Η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων (79,17%), θεωρεί πως οι Υπηρεσίες της Περιφέρειας είναι υποστελεχωμένες και το εξειδικευμένο προσωπικό που ασχολείται με την εφαρμογή της πολιτικής για την αγροτική ανάπτυξη στα πλαίσια του ΠΑΑ 2014-2020 δεν επαρκεί για την κάλυψη των αναγκών που προκύπτουν.

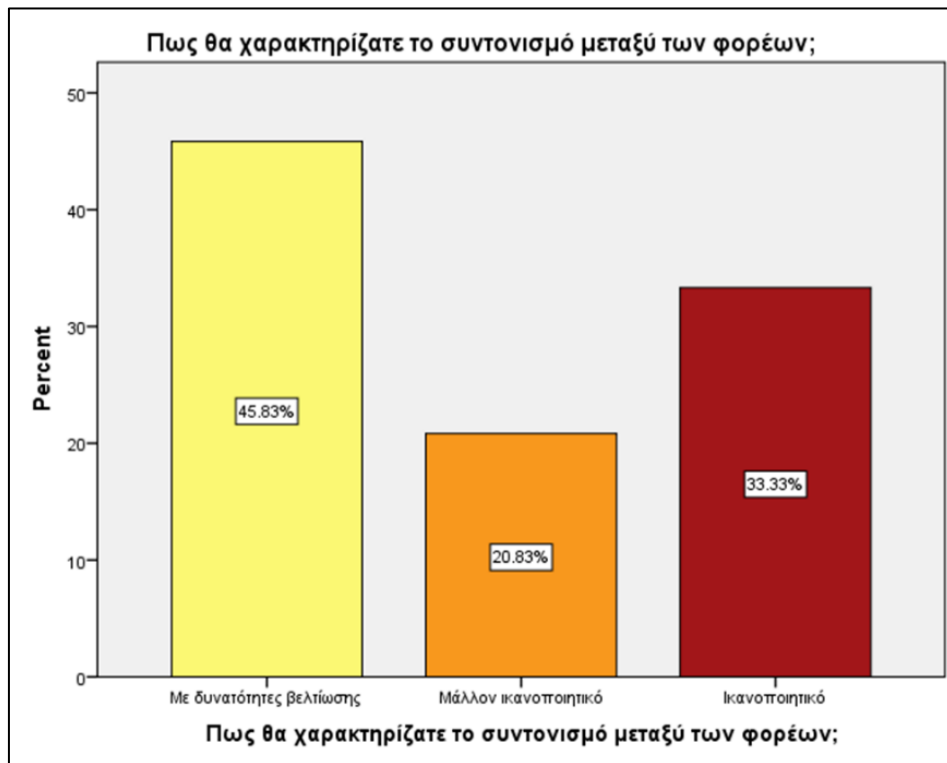

Γράφημα 54 - Ερώτηση 12: Η υπηρεσία σας διαθέτει το απαιτούμενο προσωπικό για την κάλυψη των αναγκών που προκύπτουν από την εφαρμογή της πολιτικής αγροτικής ανάπτυξης στα πλαίσια του ΠΑΑ 2014-2020;

Ερώτηση 13: Πώς θα χαρακτηρίζατε το συντονισμό μεταξύ των φορέων όπως ορίζεται από την ΚΥΑ που εκάστοτε ισχύει και συμμετέχουν στην διαδικασία αξιολόγησης και έγκρισης των προτάσεων που υποβάλλονται στα Σχέδια Βελτίωσης;

Από τις απαντήσεις της συνέντευξης προκύπτει ότι ο συντονισμός μεταξύ των φορέων που εμπλέκονται στις διαδικασίες αξιολόγησης – έγκρισης των προτάσεων που υποβάλλονται στο Μέτρο των Σχεδίων Βελτίωσης δεν είναι ικανοποιητικός και το ήμισυ των ερωτηθέντων πιστεύει ότι υπάρχουν μεγάλες

δυνατότητες βελτίωσης.

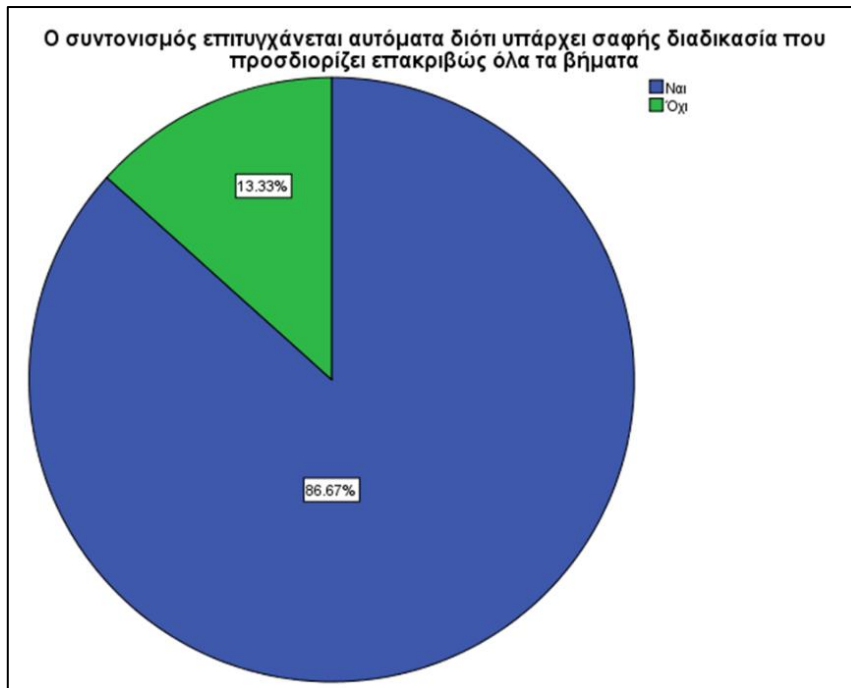

Γράφημα 55 - Ερώτηση 13: Πώς θα χαρακτηρίζατε το συντονισμό μεταξύ των φορέων όπως ορίζεται από την ΚΥΑ που εκάστοτε ισχύει και συμμετέχουν στην διαδικασία αξιολόγησης και έγκρισης των προτάσεων που υποβάλλονται στα Σχέδια Βελτίωσης;

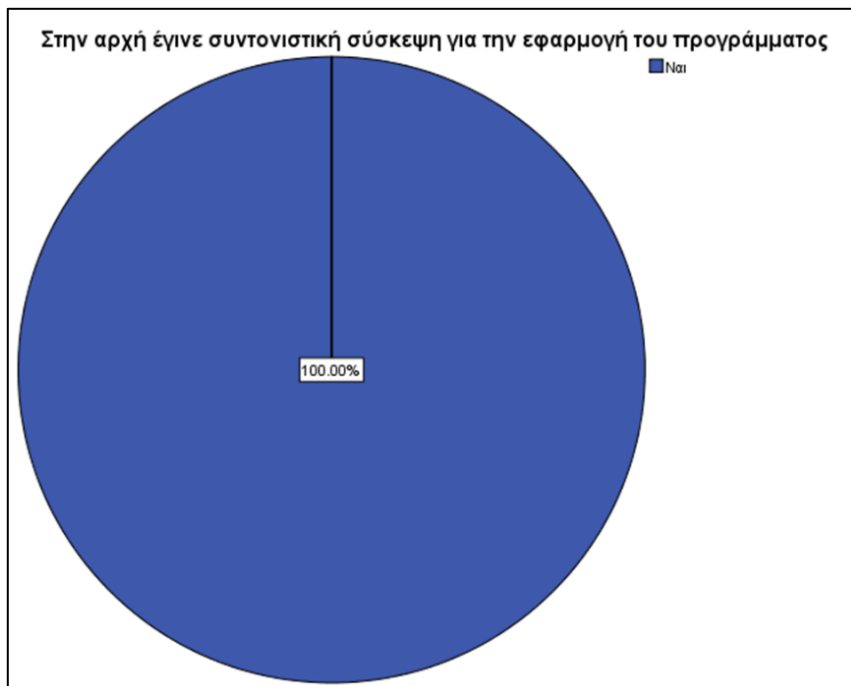
Ερώτηση 14: Αν θεωρείται ότι ο συντονισμός είναι ικανοποιητικός που πιστεύετε ότι οφείλετε αυτό;

Το 50,0% των συμμετεχόντων που θεωρεί ικανοποιητικό το συντονισμό πιστεύει πως αυτός επιτυγχάνεται:

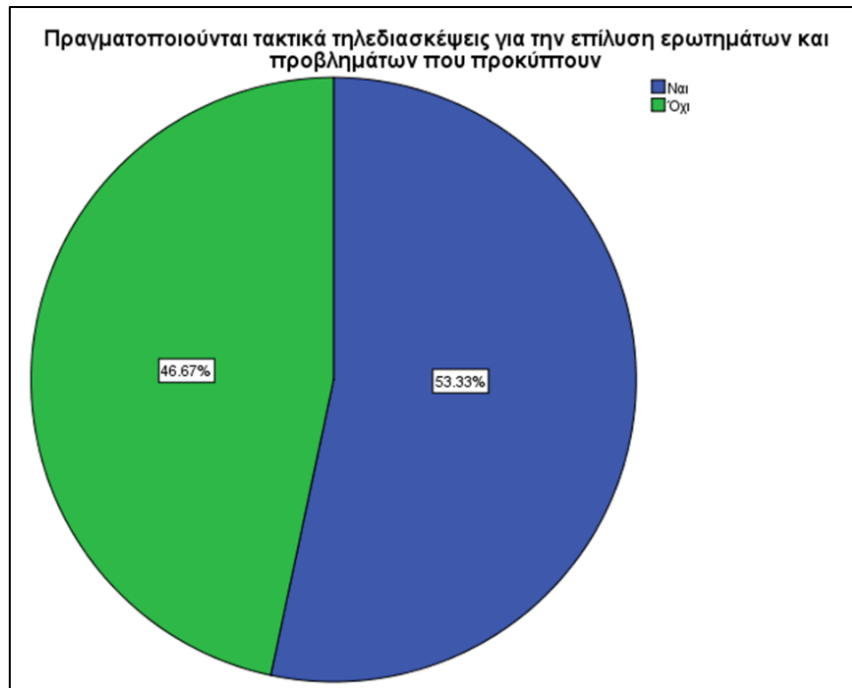
- κυρίως λόγω της σαφούς και ξεκάθαρης διαδικασίας,
- μέσω της διεξαγωγής συντονιστικών συσκέψεων κατά την έναρξη της διαδικασίας,
- και σε μικρότερο βαθμό μέσω τηλεδιασκέψεων που πραγματοποιούνται για την επίλυση προβλημάτων που ανακύπτουν.

Γράφημα 56 - Ερώτηση 14.1: Αν θεωρείται ότι ο συντονισμός είναι ικανοποιητικός που πιστεύετε ότι οφείλετε αυτό;

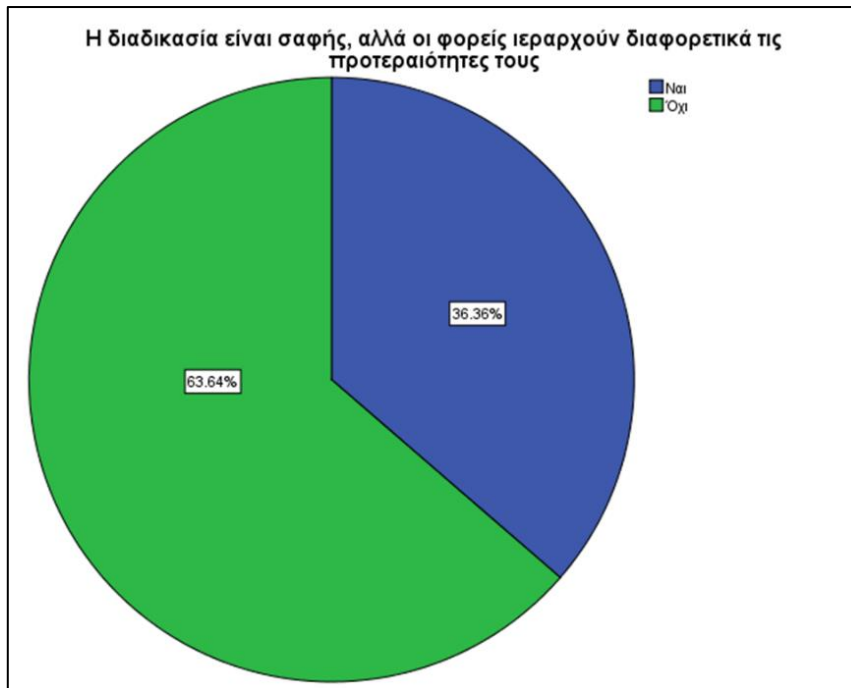
Γράφημα 57 - Ερώτηση 14.2: Αν θεωρείται ότι ο συντονισμός είναι ικανοποιητικός που πιστεύετε ότι οφείλετε αυτό;

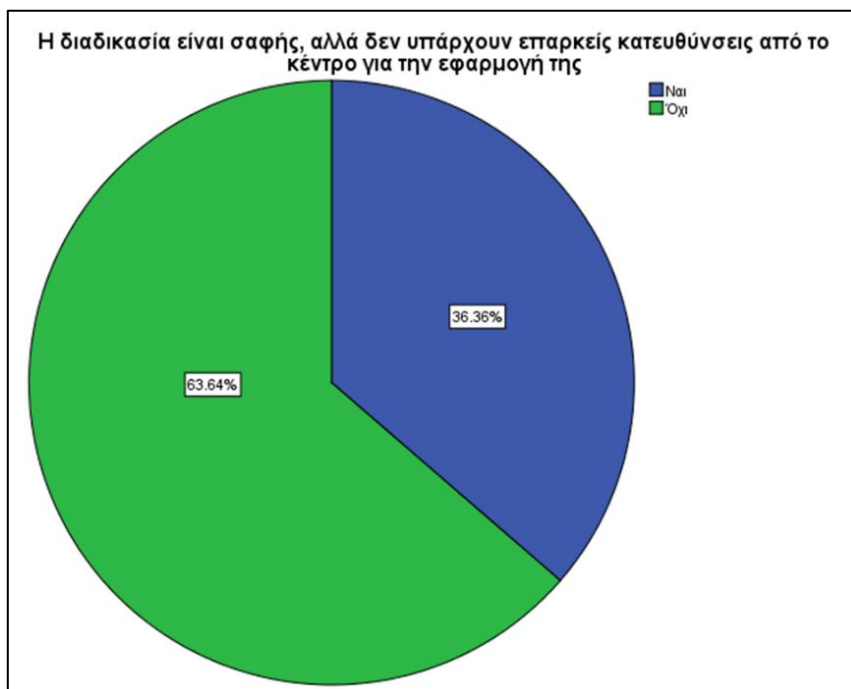
Γράφημα 58 - Ερώτηση 14.3: Αν θεωρείται ότι ο συντονισμός είναι ικανοποιητικός που πιστεύετε ότι οφείλετε αυτό;

Ερώτηση 15: Αν θεωρείτε ότι ο συντονισμός δεν είναι ικανοποιητικός που πιστεύετε ότι οφείλετε αυτό;

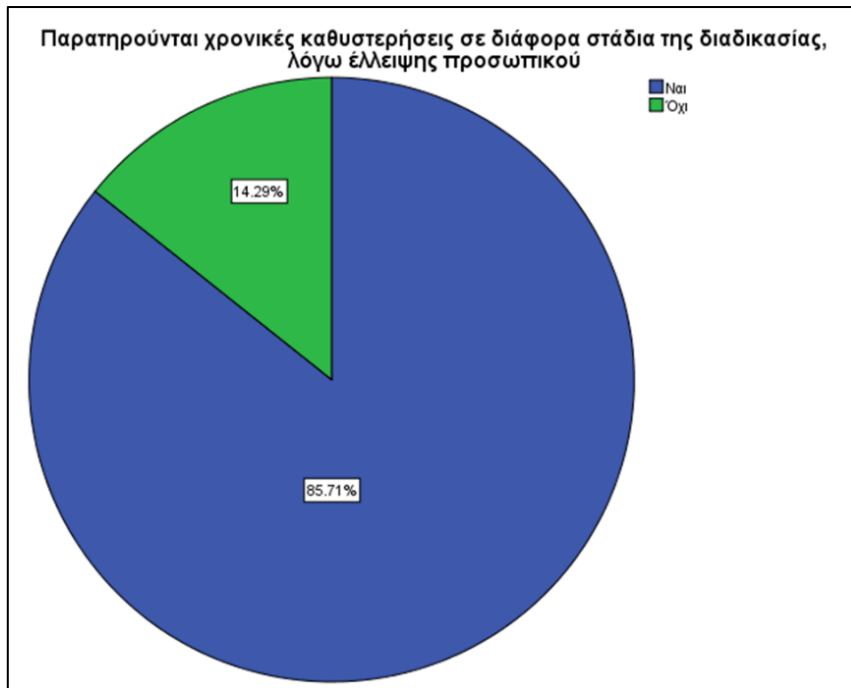
Η συντριπτική πλειοψηφία (85,71%) απάντησε ότι κύρια αιτία του προβλήματος είναι η έλλειψη προσωπικού και οι χρονικές καθυστερήσεις που παρατηρούνται κατά τα διάφορα στάδια της αξιολόγησης. Ένα μικρότερο ποσοστό που κυμαίνεται μεταξύ (30,0% - 40,00%) εντοπίζει ως κύριες αιτίες του προβλήματος, την έλλειψη κοινής αντίληψης, την έλλειψη επαρκών κατευθύνσεων από τις κεντρικές υπηρεσίες του Υπουργείου, τις πολύπλοκες και χρονοβόρες διαδικασίες.

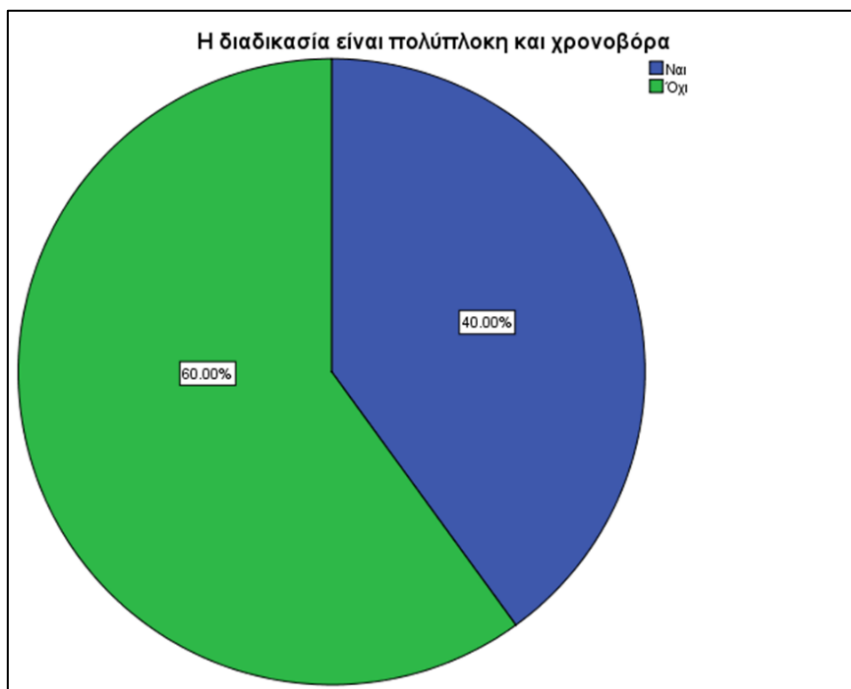
Γράφημα 59 - Ερώτηση 15.1: Αν θεωρείτε ότι ο συντονισμός δεν είναι ικανοποιητικός που πιστεύετε ότι οφείλετε αυτό;

Γράφημα 60 - Ερώτηση 15.2: Αν θεωρείτε ότι ο συντονισμός δεν είναι ικανοποιητικός που πιστεύετε ότι οφείλετε αυτό;

Γράφημα 61 - Ερώτηση 15.3: Αν θεωρείτε ότι ο συντονισμός δεν είναι ικανοποιητικός που πιστεύετε ότι οφείλετε αυτό;

Γράφημα 62 - Ερώτηση 15.4: Αν θεωρείτε ότι ο συντονισμός δεν είναι ικανοποιητικός που πιστεύετε ότι οφείλετε αυτό;

Ερώτηση 16: Πως νομίζετε ότι μπορεί να βελτιωθεί ο συντονισμός στην εφαρμογή του Προγράμματος των Σχεδίων Βελτίωσης;

Οι κυριότερες προτάσεις για τη βελτίωση του συντονισμού των φορέων στην εφαρμογή του προγράμματος των Σχεδίων Βελτίωσης που διατύπωσε σημαντικός αριθμός στελεχών συνίστανται σε:

- Περισσότερες συντονιστικές και ενημερωτικές συσκέψεις τόσο κατά το σχεδιασμό όσο και κατά την εφαρμογή του Μέτρου
- Καλύτερη ενημέρωση των εμπλεκόμενων στην εφαρμογή του Μέτρου
- Σαφή και καθορισμένα χρονοδιαγράμματα
- Ενίσχυση των Επιτροπών με το αντίστοιχο επιστημονικό προσωπικό
- Τακτική ενημέρωση των μελετητών με κατάθεση του συνόλου των απαιτούμενων δικαιολογητικών (πληρότητα φακέλου)
- Μεγαλύτερη σαφήνεια Υπουργικών αποφάσεων - διευκρινιστικών εγκυκλίων και απλοποίηση των διαδικασιών, δίχως επικαλύψεις
- Συνεχείς προκηρύξεις του Μέτρου, καθόλη τη διάρκεια της προγραμματικής περιόδου, με σταθερό πλαίσιο εφαρμογής.

Ερώτηση 17: Πως νομίζετε ότι μπορεί να βελτιωθεί ο συντονισμός στην εφαρμογή της πολιτικής για την αγροτική ανάπτυξη γενικότερα;

Οι περισσότερες από τις απαντήσεις που δόθηκαν είναι κοινές με αυτές της προηγούμενης ερώτησης διότι το Μέτρο των Σχεδίων Βελτίωσης αποτελεί ένα εργαλείο στην εφαρμογή της πολιτικής για την αγροτική ανάπτυξη γενικότερα.

Ο συντονισμός στην εφαρμογή αγροτικής πολιτικής μπορεί να επιτευχθεί με:

- Συντονιστικές συσκέψεις και τηλεδιασκέψεις
- Σωστή οργάνωση, σαφείς αρμοδιότητες, μακροπρόθεσμος προγραμματισμός και ενημέρωση από την κεντρική υπηρεσία του ΥΠΑΑΤ σε όλους τους εμπλεκόμενους φορείς
- Η κεντρική υπηρεσία του ΥΠΠΑΤ να λαμβάνει σοβαρά υπόψη την άποψη των Περιφερειακών Υπηρεσιών για τα προβλήματα των τοπικών κοινωνιών.

Με βάση την ΚΥΑ εφαρμογής του Μέτρου των σχεδίων βελτίωσης

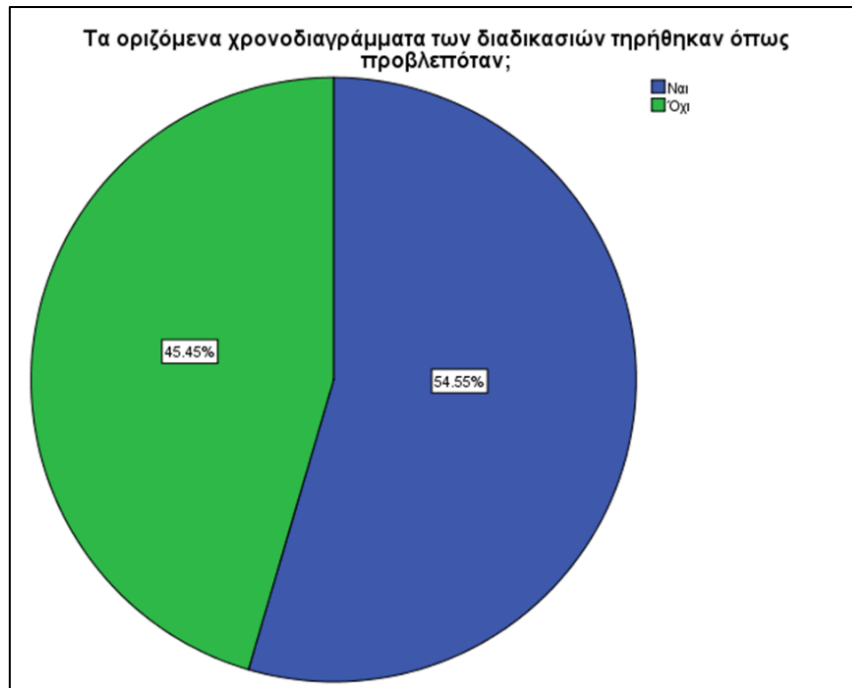
προβλέπονται συγκεκριμένα χρονικά διαστήματα για τη διάρκεια κάθε επιμέρους φάσης της διαδικασίας, από τη δημοσιοποίηση της πρόσκλησης εκδήλωσης ενδιαφέροντος έως την τελική έγκριση. Στη σχετική ερώτηση για την τήρηση των προβλεπόμενων χρονοδιαγραμμάτων η απάντηση ήταν αρνητική σε ποσοστό 100%.

Στους λόγους απόκλισης από τα χρονοδιαγράμματα αναφέρουν την έλλειψη άσκησης πίεσης από τις αρμόδιες υπηρεσίες και η αδιαφορία των δικαιούχων επενδυτών.

Ερώτηση 18: *Τα οριζόμενα χρονοδιαγράμματα των διαδικασιών δημοσιοποίησης, υποβολής αιτήσεων, εγκρίσεων, παρακολούθησης και παραλαβής των σχεδίων βελτίωσης τηρήθηκαν όπως προβλεπόταν;*

Βάσει της Κοινής Υπουργικής Απόφασης για την εφαρμογή του Μέτρου σχεδίων βελτίωσης, καθορίζονται συγκεκριμένα χρονοδιαγράμματα για κάθε στάδιο της διαδικασίας, από τη δημοσιοποίηση της πρόσκλησης εκδήλωσης ενδιαφέροντος έως την ολοκλήρωση της τελικής έγκρισης και την υλοποίηση των προτάσεων.

Στην ερώτηση που αφορά αυτό το θέμα, το 54,55% των συμμετεχόντων έδειξε θετική στάση, ενώ ένα σημαντικό 45,45% εξέφρασε την άποψη ότι τα χρονοδιαγράμματα δεν τηρήθηκαν. Οι λόγοι αυτής της αντίθεσης κυμαίνονται κυρίως από συνεχείς παρατάσεις κατά τη διάρκεια της υποβολής λόγω υψηλού αριθμού ενδιαφερομένων, έως την καθυστέρηση στην παραλαβή των εγκεκριμένων προτάσεων λόγω οικονομικής και υγειονομικής κρίσης, κ.λπ.

Γράφημα 63 - Ερώτηση 18: Τα οριζόμενα χρονοδιαγράμματα των διαδικασιών δημοσιοποίησης, υποβολής αιτήσεων, εγκρίσεων, παρακολούθησης και παραλαβής των σχεδίων βελτίωσης τηρήθηκαν όπως προβλεπόταν;

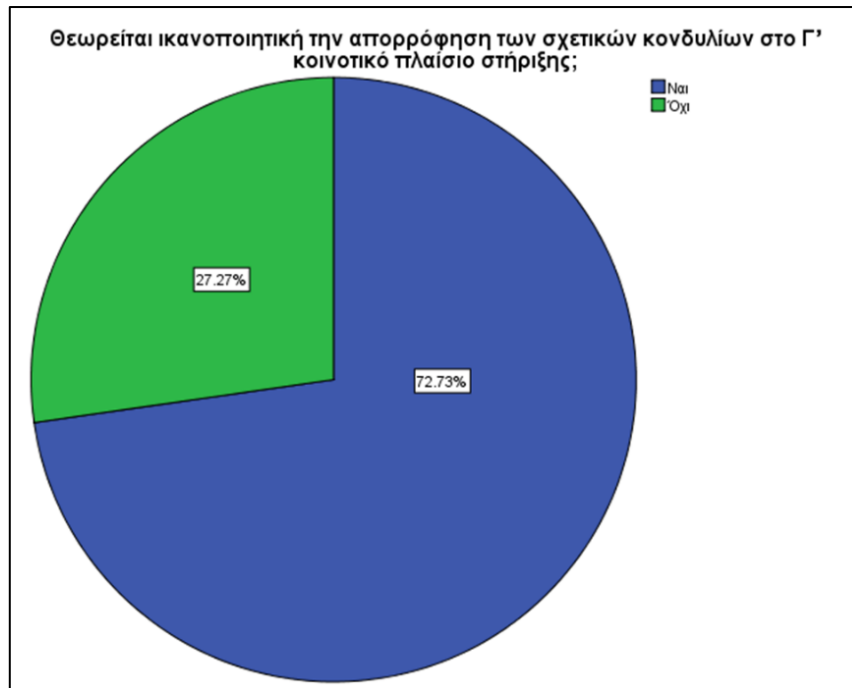
Ερώτηση 19: Με ποιο τρόπο διασφαλίζεται η διαφάνεια του έργου της ομάδας αξιολόγησης και της Γνωμοδοτικής Επιτροπής για τα Σχέδια Βελτίωσης;

Από τις απαντήσεις που δόθηκαν προκύπτει ότι είναι πολλές οι ασφαλιστικές δικλίδες που εξασφαλίζουν την διαφάνεια του Μέτρου.

- Το σαφές θεσμικό πλαίσιο και τα προκαθορισμένα κριτήρια μοριοδότησης είναι οι δύο κυριότεροι παράγοντες

- Η συμμετοχή διαφορετικών προσώπων στα διάφορα στάδια αξιολόγησης – γνωμοδότησης και η υποβολή υπεύθυνης δήλωσης περί μη σύγκρουσης συμφερόντων από μέρους των εμπλεκομένων φορέων είναι άλλος ένας παράγοντας που παίζει ρόλο στη διαφάνεια

- Η μακρόχρονη εμπειρία των στελεχών, οι κανόνες δημοσιοποίησης και η δυνατότητα υποβολής ενδικοφανών προσφυγών κατά την ανάρτηση των προσωρινών πινάκων των δικαιούχων συμβάλουν στην εδραίωση της αξιοπιστίας του Μέτρου.

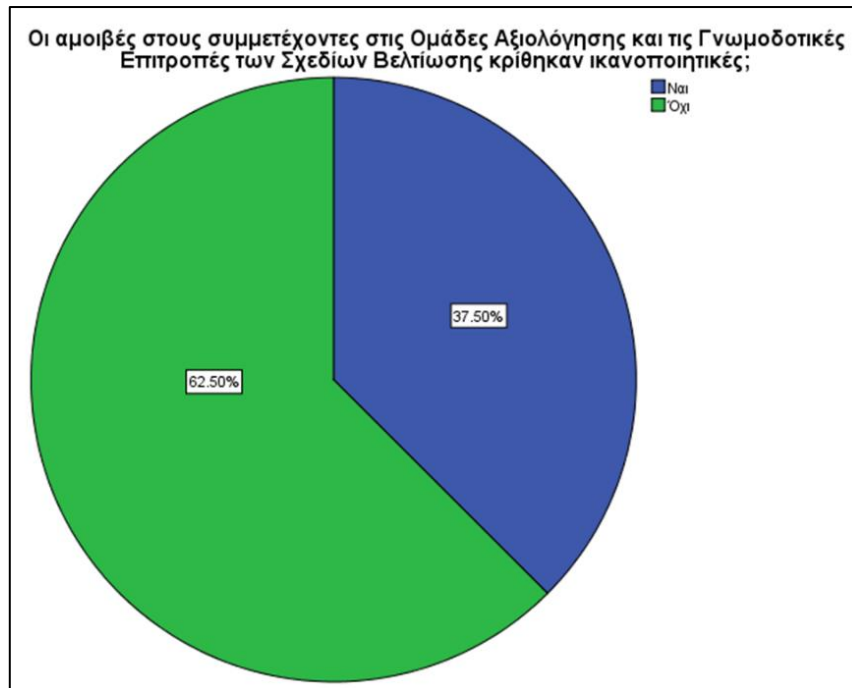

Γράφημα 64 - Ερώτηση 19: Με ποιο τρόπο διασφαλίζεται η διαφάνεια του έργου της ομάδας αξιολόγησης και της Γνωμοδοτικής Επιτροπής για τα Σχέδια Βελτίωσης;

Ερώτηση 20: Οι αμοιβές στους συμμετέχοντες στις Ομάδες Αξιολόγησης και τις Γνωμοδοτικές Επιτροπές των Σχεδίων Βελτίωσης κρίνονται ικανοποιητικές;

Η συμμετοχή των υπαλλήλων που εμπλέκονται στα διάφορα στάδια αξιολόγησης των υποβληθέντων φακέλων, περιγράφεται στην ΚΥΑ που εκδίδεται και ισχύει κάθε φορά που προκηρύσσεται το Μέτρο. Οι λεπτομέρειες εφαρμογής περιγράφονται αναλυτικά σε σχετικό άρθρο, εξασφαλίζοντας με αυτόν τον τρόπο το αδιάβλητο της όλης διαδικασίας. Όλοι οι εμπλεκόμενοι (ομάδες αξιολόγησης, γνωμοδοτικές και επιτροπές παραλαβής), ορίζονται πλέον με απόφαση του οικείου Περιφερειάρχη διότι από την 5η Προγραμματική περίοδο έχει εκχωρηθεί στις Περιφέρειες η υλοποίηση του Μέρου.

Οι αμοιβές των αξιολογητών και των αντίστοιχων επιτροπών ορίζονται σε κεντρικό επίπεδο, από το Υπουργείο και είναι κοινές για όλους τους συμμετέχοντες στη διαδικασία. Η πλειοψηφία (62,50%) των ερωτηθέντων που τυχαίνει να είναι μέλη αυτών των ομάδων θεωρούν ότι οι συγκεκριμένες αποζημιώσεις είναι χαμηλές και δεν ανταποκρίνονται στον όγκο εργασίας που επιτελούν. Ένα μικρότερο ποσοστό της τάξης του 37,50% θεωρεί ότι το ύψος των αμοιβών είναι ικανοποιητικό.

Γράφημα 65 - Ερώτηση 20: Οι αμοιβές στους συμμετέχοντες στις Ομάδες Αξιολόγησης και τις Γνωμοδοτικές Επιτροπές των Σχεδίων Βελτίωσης κρίνονται ικανοποιητικές;

Ερώτηση 21: Θεωρείται ικανοποιητική την απορρόφηση των σχετικών κονδυλίων σε σχέση με τα προηγούμενα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης;

Το 81,0% των συμμετεχόντων θεωρεί ικανοποιητική την απορρόφηση των κονδυλίων διότι στο Γ΄ Κοινοτικό Πλαίσιο στήριξης και στην 4^η Προγραμματική περίοδο του ΠΑΑ 2014-2020, υπήρξε συνολικά μια απορρόφηση που υπερβαίνει το 100,0%, μετά την μεταφορά αδιάθετων κονδυλίων από άλλα Μέτρα του ΠΑΑ.

Ερώτηση 22: Πόσο προσωπικό απασχολεί η υπηρεσία σας για την εφαρμογή του προγράμματος των Σχεδίων Βελτίωσης;(Αξιολόγηση, έγκριση, παραλαβή επενδύσεων)

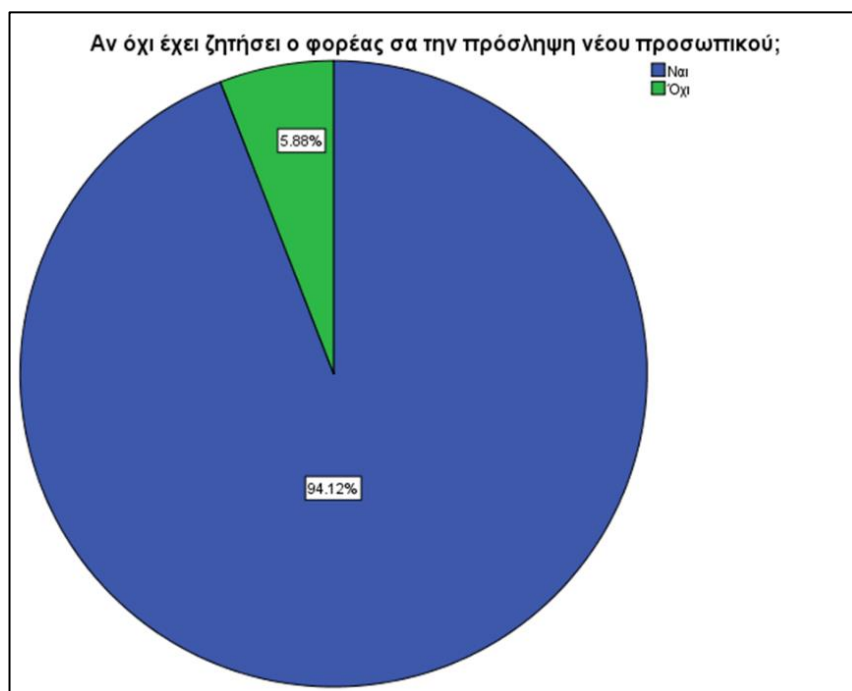
Σε όλες τις Περιφερειακές Ενότητες της Δυτικής Μακεδονίας ασχολείται εξειδικευμένο προσωπικό σε όλα τα στάδια εφαρμογής του Μέτρου (Αξιολόγηση, Γνωμοδότηση, Έγκριση και παραλαβή των επενδύσεων). Ο συνολικός αριθμός των υπαλλήλων σε επίπεδο Περιφέρειας ανέρχεται σε 30 άτομα (7-8 υπάλληλοι ανά Π.Ε).

Ερώτηση 23: Από ποιες ειδικότητες απαρτίζεται αυτό το προσωπικό;

Οι ειδικότητες των υπαλλήλων είναι Πανεπιστημιακής εκπαίδευσης (Γεωπόνοι, Οικονομολόγοι, Πολιτικοί Μηχανικοί). Σε μικρότερο ποσοστό απασχολείται διοικητικό προσωπικό και παρέχει γραμματειακή υποστήριξη.

Ερώτηση 24: Θεωρείται ότι το προσωπικό είναι επαρκές;

Τα 2/3 των ερωτηθέντων που ασχολούνται με την διεκπεραίωση του προγράμματος των Σχεδίων Βελτίωσης θεωρεί ότι το προσωπικό δεν επαρκεί και αυτό οφείλεται κατά κύριο λόγο στην υποστελέχωση των Υπηρεσιών της Περιφέρειας. Οι εμπλεκόμενοι αναγκάζονται να υπερβάλλουν εαυτόν και να εργάζονται πολλές φορές ακόμη και εκτός του κανονικού ωραρίου τους για την επίτευξη των στόχων που τίθενται από πλευράς των κεντρικών Υπηρεσιών του Υπουργείου. Η πρόσληψη επιπλέον προσωπικού κρίνεται αναγκαία.

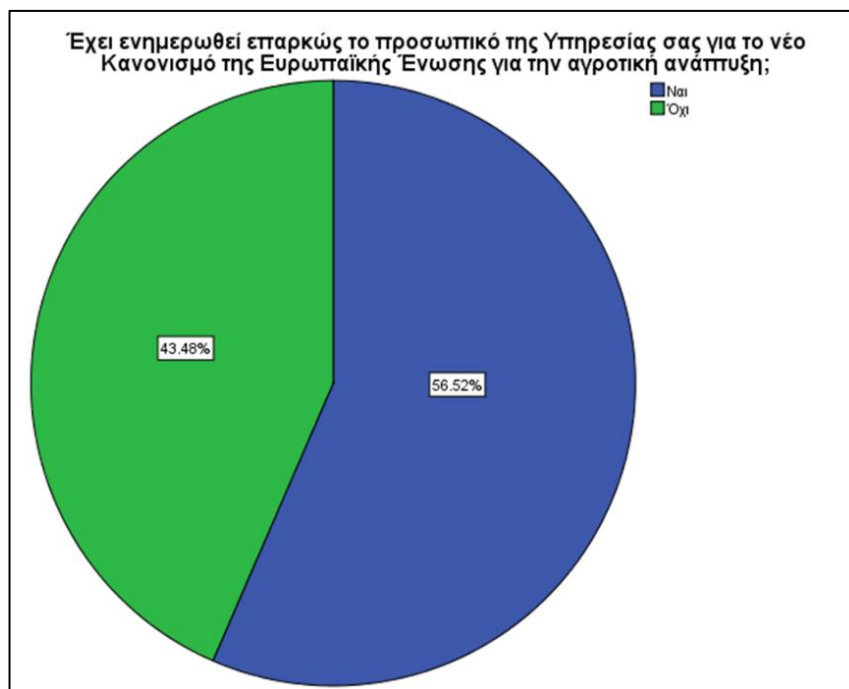

Γράφημα 66 - Ερώτηση 24: Θεωρείται ότι το προσωπικό είναι επαρκές;

Ερώτηση 25: Έχει ενημερωθεί επαρκώς το προσωπικό της Υπηρεσίας σας για το νέο Κανονισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Αγροτική Ανάπτυξη;

Το μεγαλύτερο ποσοστό (56,52%), πιστεύει ότι το προσωπικό που συμμετέχει στις διαδικασίες εφαρμογής του Μέτρου, είναι επαρκώς ενημερωμένο για τον νέο κανονισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Όπως τονίστηκε και σε

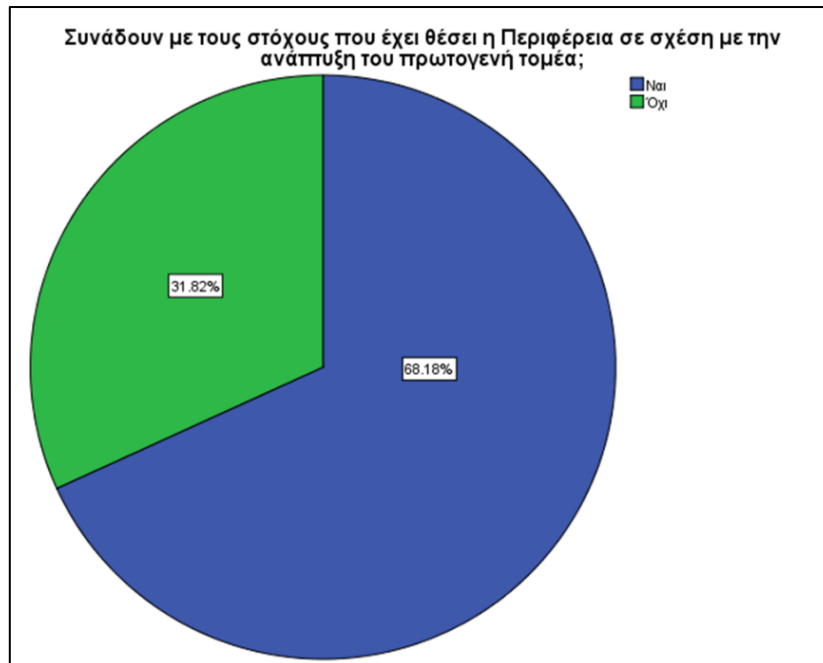
προηγούμενες ερωτήσεις το προσωπικό θα πρέπει να έχει πιο ενεργή συμμετοχή στην πολιτική της Αγροτικής Ανάπτυξης, αρχίζοντας από το στάδιο του σχεδιασμού μέχρι το στάδιο της εφαρμογής.

Γράφημα 67 - Ερώτηση 25: Έχει ενημερωθεί επαρκώς το προσωπικό της Υπηρεσίας σας για το νέο Κανονισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Αγροτική Ανάπτυξη;

Ερώτηση 26: Με βάση το νέο κανονισμό για την αγροτική ανάπτυξη, τα Σχέδια Βελτίωσης όπως εφαρμόζονται σήμερα συνάδουν με τους στόχους που έχει θέσει η Περιφέρεια σε σχέση με την ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα;

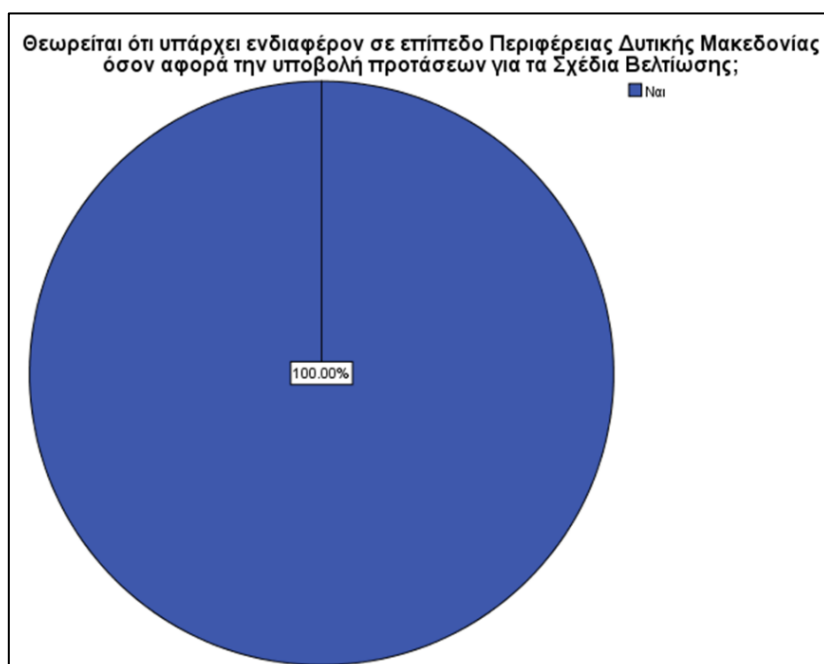
Το 68,18% θεωρεί ότι το Μέτρο των Σχεδίων Βελτίωσης συνάδει με τους στόχους της Περιφέρειας σε σχέση την ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα διότι κατά την έγκριση των επενδυτικών προτάσεων βαθμολογείται η συμμετοχή σε κλάδους που αναδεικνύονται στο πλαίσιο των ιδιαιτεροτήτων και αναγκών της Περιφέρειας.

Γράφημα 68 - Ερώτηση 26: Με βάση το νέο κανονισμό για την αγροτική ανάπτυξη, τα Σχέδια Βελτίωσης όπως εφαρμόζονται σήμερα συνάδουν με τους στόχους που έχει θέσει η Περιφέρεια σε σχέση με την ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα;

Ερώτηση 27: Θεωρείται ότι υπάρχει ενδιαφέρον σε επίπεδο Περιφέρειας Δυτ. Μακεδονίας όσον αφορά την υποβολή προτάσεων για τα Σχέδια Βελτίωσης;

Το σύνολο των ερωτηθέντων απάντησε ότι υπάρχει μεγάλο ενδιαφέρον για την υποβολή επενδυτικών προτάσεων με σκοπό τη βελτίωση των εκσυγχρονισμό και τη βιωσιμότητα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων.

Γράφημα 69 - Ερώτηση 27: Θεωρείται ότι υπάρχει ενδιαφέρον σε επίπεδο Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας όσον αφορά την υποβολή προτάσεων για τα Σχέδια Βελτίωσης;

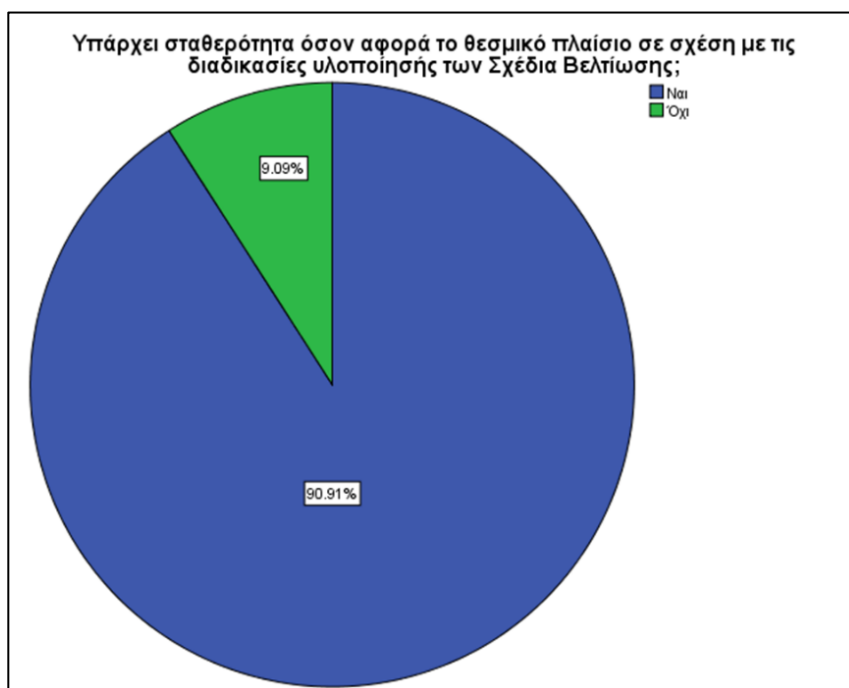
Ερώτηση 28: Ποια τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίσατε κατά την διαδικασία παραλαβής των εγκεκριμένων επενδύσεων των Σχεδίων Βελτίωσης;

Τα κυριότερα προβλήματα που εντοπίζονται κατά τη διαδικασία παραλαβής είναι τα εξής:

- Υπερτιμολογήσεις – συνεχείς ανατιμήσεις
- Ελλιπή δικαιολογητικά φακέλου
- Μεγάλος φόρτος εργασίας & υποστελέχωση των Υπηρεσιών
- Έλλειψη οργάνωσης και αδιαφορία από την πλευρά επενδυτών & μελετητών

Ερώτηση 29: Υπάρχει σταθερότητα όσον αφορά το θεσμικό πλαίσιο σε σχέση με τις διαδικασίες υλοποίησής των Σχέδια Βελτίωσης;

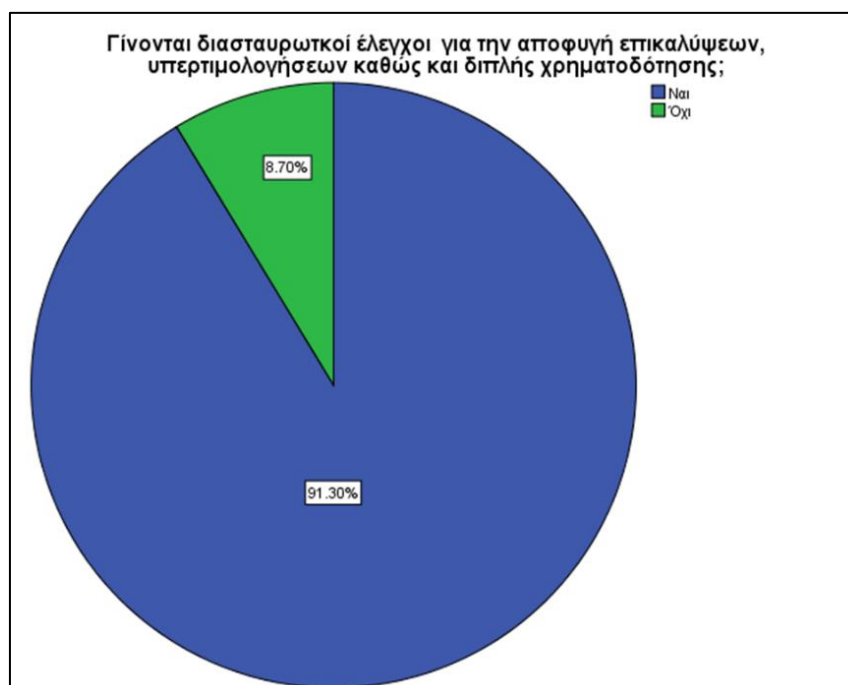
Το 90,91% των ερωτηθέντων απάντησε ότι το Μέτρο χαρακτηρίζεται από σταθερότητα όσον αφορά το θεσμικό πλαίσιο. Κατά τη διάρκεια εφαρμογής της 4ης & 5ης Προγραμματικής περιόδου υπήρξαν πολύ μικρές αλλαγές στο θεσμικό πλαίσιο και τις λεπτομέρειες εφαρμογής οι οποίες αφορούσαν κυρίως την επίλυση προβλημάτων που δεν προβλέφθηκαν και ανέκυψαν κατά την εφαρμογή προηγούμενων προκηρύξεων του Μέτρου.

Γράφημα 70 - Ερώτηση 29: Υπάρχει σταθερότητα όσον αφορά το θεσμικό πλαίσιο σε σχέση με τις διαδικασίες υλοποίησής των Σχέδια Βελτίωσης;

Ερώτηση 30: Γίνονται διασταυρωτικοί έλεγχοι τόσο σε επίπεδο Περιφέρειας όσο και σε Εθνικό επίπεδο για την αποφυγή επικαλύψεων, υπερτιμολογήσεων καθώς και διπλής χρηματοδότησης;

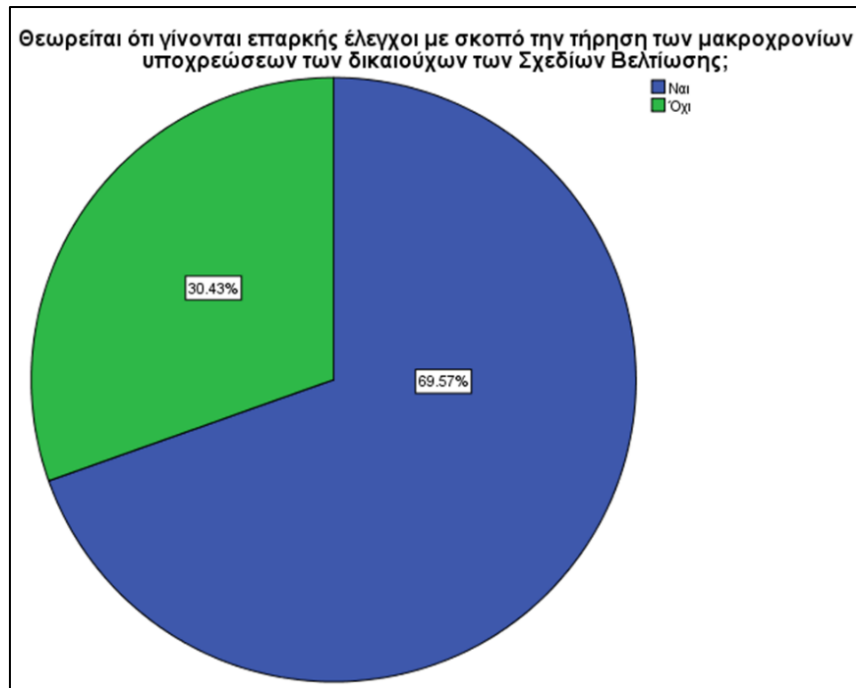
Η πλειοψηφία (91,30%) όσων συμμετείχαν στην έρευνα, διαπιστώνει επάρκεια στη διενέργεια διασταυρωτικών ελέγχων, με σκοπό την αποφυγή προβλημάτων που προκύπτουν από δόλο και υπαιτιότητα των υποψήφιων επενδυτών. Οι έλεγχοι αυτοί είναι στοχευμένοι, γίνονται συνδυαστικά από τις κεντρικές Υπηρεσίες του Υπουργείου και τα αρμόδια όργανα – επιτροπές που εμπλέκονται στην εφαρμογή του Μέτρου.

Γράφημα 71 - Ερώτηση 30: Γίνονται διασταυρωτικοί έλεγχοι τόσο σε επίπεδο Περιφέρειας όσο και σε Εθνικό επίπεδο για την αποφυγή επικαλύψεων, υπερτιμολογήσεων καθώς και διπλής χρηματοδότησης;

Ερώτηση 31: Θεωρείται ότι γίνονται επαρκείς έλεγχοι με σκοπό την τήρηση των μακροχρονίων υποχρεώσεων των δικαιούχων των Σχεδίων Βελτίωσης;

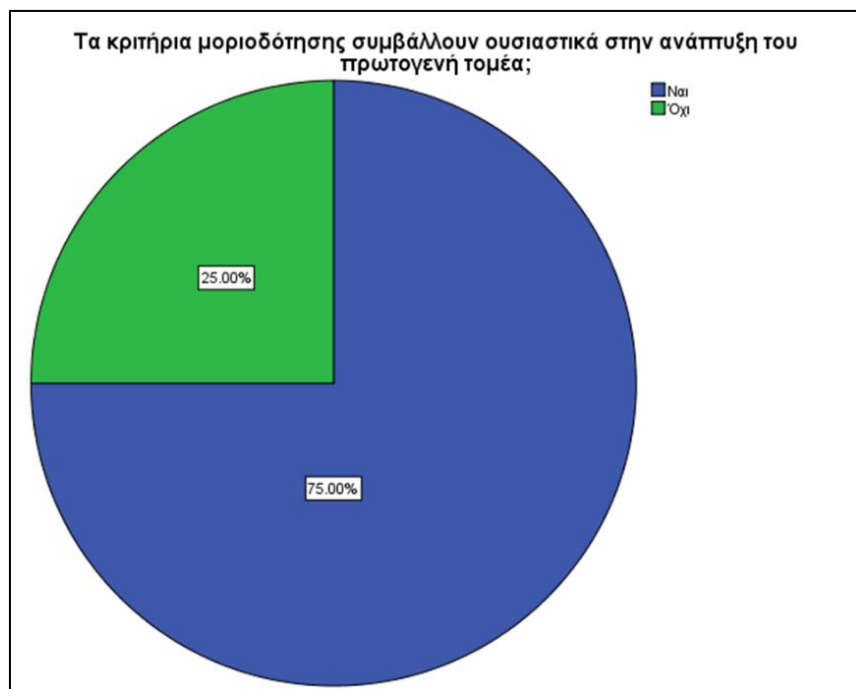
Το μεγαλύτερο ποσοστό (69,57%) αναγνωρίζει επάρκεια στη διενέργεια ελέγχων για την τήρηση των μακροχρονίων υποχρεώσεων. Μακροχρόνιες Υποχρεώσεις είναι οι δεσμεύσεις που αναλαμβάνει ο δικαιούχος από το ημερολογιακό έτος που έπεται της ημερομηνίας ολοκλήρωσης του επενδυτικού του σχεδίου για πέντε έτη .

Γράφημα 72 - Ερώτηση 31: Θεωρείται ότι γίνονται επαρκείς έλεγχοι με σκοπό την τήρηση των μακροχρονίων υποχρεώσεων των δικαιούχων των Σχεδίων Βελτίωσης;

Ερώτηση 32: Πιστεύεται ότι κατά την διαδικασία αξιολόγησης και γνωμοδότησης των φακέλων υποψηφιότητας, τα κριτήρια μοριοδότησης συμβάλλουν ουσιαστικά στην ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα;

Τα 2/3 των συμμετεχόντων στην έρευνα πιστεύει ότι η όλη διαδικασία συμβάλλει ουσιαστικά στην Ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα της Περιφέρειας.

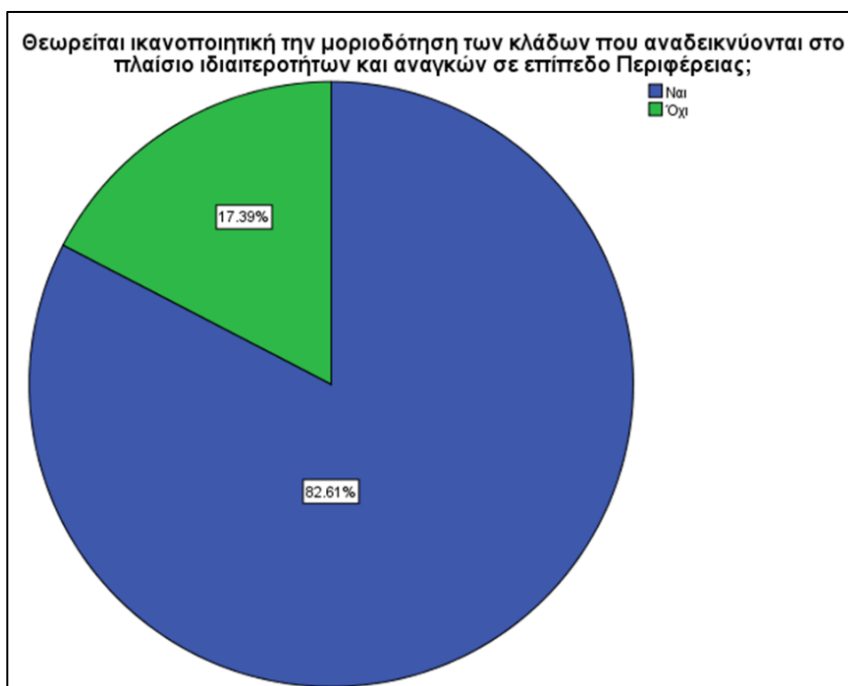

Γράφημα 73 - Ερώτηση 32: Πιστεύεται ότι κατά την διαδικασία αξιολόγησης και γνωμοδότησης των φακέλων

υποψηφιότητας, τα κριτήρια μοριοδότησης συμβάλλουν ουσιαστικά στην ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα;

Ερώτηση 33: Θεωρείται ικανοποιητική τη μοριοδότηση των κλάδων που αναδεικνύονται στο πλαίσιο ιδιαιτεροτήτων και αναγκών σε επίπεδο Περιφέρειας;

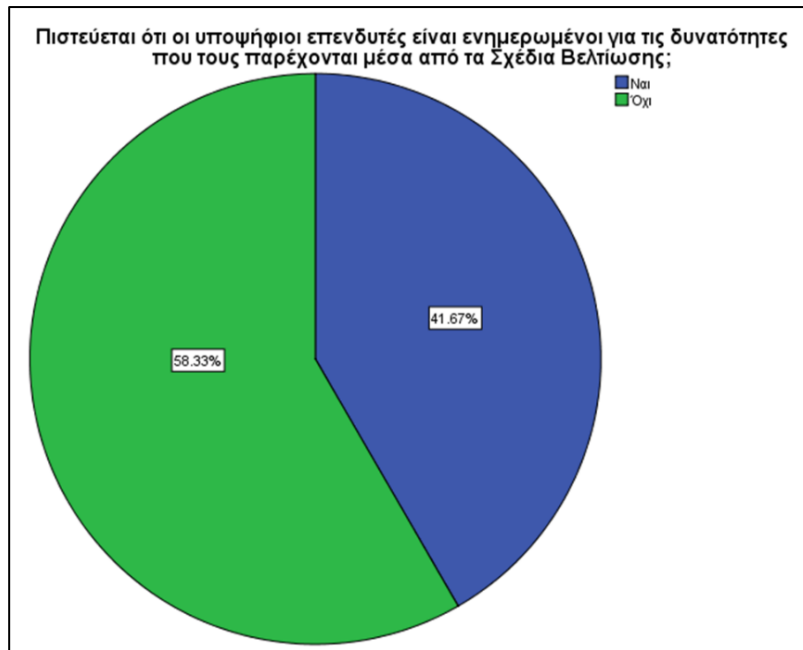
Η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων (82,61%), θεωρεί ικανοποιητική τη βαθμολογία των Σχεδίων Βελτίωσης μέσω των κριτηρίων που ορίζονται από την Περιφέρεια, διότι συνδυαστικά, λαμβάνονται σοβαρά υπόψη προωθούμενα προϊόντα και κλάδοι, καθώς επίσης ενέργειες και επενδύσεις που θα συμβάλλουν στην ανάδειξη αυτών.

Γράφημα 74 - Ερώτηση 33: Θεωρείται ικανοποιητική τη μοριοδότηση των κλάδων που αναδεικνύονται στο πλαίσιο ιδιαιτεροτήτων και αναγκών σε επίπεδο Περιφέρειας;

Ερώτηση 34: Πιστεύεται ότι οι υποψήφιοι επενδυτές είναι πλήρως ενημερωμένοι για τις δυνατότητες επενδύσεων και χρηματοδοτικών εργαλείων που τους παρέχονται μέσα από τα Σχέδια Βελτίωσης;

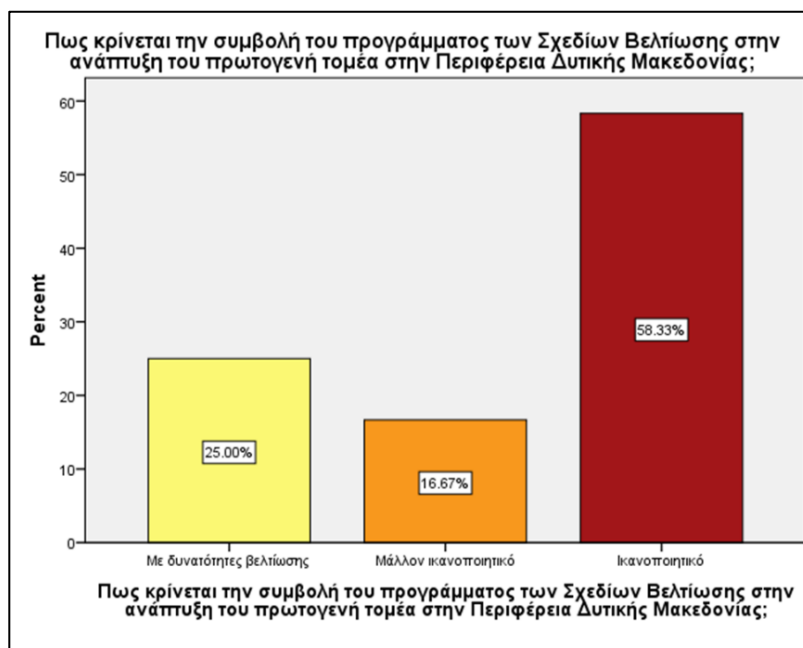
Ένα ποσοστό της τάξης του 58,33% πιστεύει ότι οι επενδυτές δεν είναι πλήρως ενημερωμένοι για τις δυνατότητες και ευκαιρίες που τους δίνονται μέσα από το Μέτρο των Σχεδίων Βελτίωσης για τον εκσυγχρονισμό και τη βιωσιμότητα της γεωργικής τους εκμετάλλευσης και απαιτείται επιπλέον ενημέρωση που μπορεί να γίνει κυρίως από την πλευρά των μελετητών αλλά και μέσω ενημερωτικών συναντήσεων και ευρύτερης δημοσιοποίησης του Μέτρου.

Γράφημα 75 - Ερώτηση 34: Πιστεύεται ότι οι υποψήφιοι επενδυτές είναι πλήρως ενημερωμένοι για τις δυνατότητες επενδύσεων και χρηματοδοτικών εργαλείων που τους παρέχονται μέσα από τα Σχέδια Βελτίωσης;

Ερώτηση 35: Πως κρίνεται γενικότερα την συμβολή του προγράμματος των Σχεδίων Βελτίωσης στην ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα στην Περιφέρεια;

Από το σύνολο των απαντήσεων προκύπτει ότι το πρόγραμμα των Σχεδίων Βελτίωσης συμβάλλει ουσιαστικά στην ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα της Περιφέρειας, μέσω των χρηματοδοτικών εργαλείων που τους παρέχονται για την υλοποίηση των απαραίτητων επενδύσεων.

Γράφημα 76 - Ερώτηση 35: Πως κρίνεται γενικότερα την συμβολή του προγράμματος των Σχεδίων Βελτίωσης στην ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα στην Περιφέρεια;

5. ΕΛΕΓΧΟΙ

1. ΕΡΩΤΗΣΗ 26 ΜΕ 5

Προκειμένου να ελέγξουμε την συσχέτιση των μεταβλητών: Ποιες πιστεύετε ότι θα πρέπει να είναι οι προτεραιότητες της Υπηρεσίας σας στον τομέα της πολιτικής για την αγροτική ανάπτυξη, όσον αφορά την αναδιάρθρωση των καλλιεργειών, την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, την επέκταση των αρδευόμενων εκτάσεων, την ανάπτυξη της κτηνοτροφίας, την υποστήριξη για την παροχή υπηρεσιών με στόχο την προστασία του περιβάλλοντος από τις αγροτικές εκμεταλλεύσεις, την στήριξη της βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας, την ανάπτυξη των ποιοτικών προϊόντων (πχ. ΠΟΠ ΠΓΕ, κ.λ.π.), την ενίσχυση της διαφοροποίησης της αγροτικής παραγωγής προς νέες καλλιέργειες (π.χ. ενεργειακά φυτά, φυτά για φαρμακευτική χρήση), την προώθηση των προϊόντων της Περιφέρειας και την καθετοποίηση των αγροτικών εκμεταλλεύσεων με την ίδρυση μεταποιητικών μονάδων σε σχέση με το αν με βάση το νέο κανονισμό για την αγροτική ανάπτυξη τα Σχέδια Βελτίωσης όπως εφαρμόζονται σήμερα συνάδουν με τους στόχους που έχει θέσει η Περιφέρεια για την ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα, εφαρμόσαμε μη παραμετρικό έλεγχο Mann-Whitney test. Όπως φαίνεται στους δύο παρακάτω πίνακες δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική εξάρτηση μεταξύ των δύο μεταβλητών.

Test Statistics ^a					
	Η αναδιάρθρωση των καλλιεργειών	Η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας των αγροτικών εκμεταλλεύσεων	Η επέκταση των αρδευόμενων εκτάσεων	Η ανάπτυξη της κτηνοτροφίας	Η υποστήριξη για την παροχή υπηρεσιών με στόχο την προστασία του περιβάλλοντος από τις αγροτικές εκμεταλλεύσεις
Mann-Whitney U	51.500	49.500	49.000	38.500	51.500
Wilcoxon W	79.500	169.500	77.000	158.500	79.500
Z	-.074	-.228	-.259	-1.154	-.073
Asymp. Sig. (2-tailed)	.941	.820	.796	.248	.942
Exact Sig. [2*(1-tailed Sig.)]	.945 ^b	.837 ^b	.837 ^b	.332 ^b	.945 ^b

a. Grouping Variable: Συνάδουν με τους στόχους που έχει θέσει η Περιφέρεια σε σχέση με την ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα;
b. Not corrected for ties.

Πίνακας 11 – Αποτελέσματα με μη παραμετρικό έλεγχο Mann-Whitney test (1)

Test Statistics ^a					
	Η στήριξη της βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας	Η ανάπτυξη των ποιοτικών προϊόντων (πχ. ΠΟΠ ΠΓΕ, κ.λ.π.)	Η ενίσχυση της διαφοροποίησης της αγροτικής παραγωγής προς νέες καλλιέργειες (π.χ. ενεργειακά φυτά, φυτά για φαρμακευτική χρήση)	Η προώθηση των προϊόντων της Περιφέρειας	Η καθετοποίηση των αγροτικών εκμεταλλεύσεων με την ίδρυση μεταποιητικών μονάδων
Mann-Whitney U	33.500	41.000	44.000	45.000	45.500
Wilcoxon W	153.500	161.000	72.000	165.000	73.500
Z	-1.381	-.885	-.626	-.722	-.561
Asymp. Sig. (2-tailed)	.167	.376	.531	.470	.575
Exact Sig. [2*(1-tailed Sig.)]	.185 ^b	.447 ^b	.581 ^b	.630 ^b	.630 ^b

a. Grouping Variable: Συνάδουν με τους στόχους που έχει θέσει η Περιφέρεια σε σχέση με την ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα;
b. Not corrected for ties.

Πίνακας 12 - Αποτελέσματα με μη παραμετρικό έλεγχο Mann-Whitney test (2)

2. ΕΡΩΤΗΣΗ 13 ΜΕ 34

Επίσης για να ελέγξουμε την συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών σχετικά με τον χαρακτηρισμό του συντονισμού μεταξύ των φορέων όπως ορίζεται από την ΚΥΑ που εκάστοτε ισχύει και συμμετέχουν στη διαδικασία αξιολόγησης και έγκρισης των προτάσεων που υποβάλλονται στα Σχέδια Βελτίωσης και την άποψη του αν οι υποψήφιοι επενδυτές είναι πλήρως ενημερωμένοι για τις δυνατότητες επενδύσεων και χρηματοδοτικών εργαλείων που τους παρέχονται μέσα από τα Σχέδια Βελτίωσης, εφαρμόσαμε μη παραμετρικό έλεγχο Mann-Whitney test. Όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική εξάρτηση μεταξύ των δύο μεταβλητών ($sig = 0.371 > 0.05$).

Test Statistics ^a	
	Πως θα χαρακτηρίζατε το συντονισμό μεταξύ των φορέων;
Mann-Whitney U	54.500
Wilcoxon W	159.500
Z	-.979
Asymp. Sig. (2-tailed)	.327
Exact Sig. [2*(1-tailed Sig.)]	.371 ^b

a. Grouping Variable: Πιστεύεται ότι οι υποψήφιοι επενδυτές είναι ενημερωμένοι για τις δυνατότητες που τους παρέχονται μέσα από τα Σχέδια Βελτίωσης;
b. Not corrected for ties.

Πίνακας 13 - Αποτελέσματα με μη παραμετρικό έλεγχο Mann-Whitney test (3)

3. ΕΡΩΤΗΣΗ 8 ΜΕ 2.1

Προκειμένου να ελέγξουμε την συσχέτιση των μεταβλητών: Πόσο σαφείς κρίνονται οι αρμοδιότητες και τα καθήκοντα των εμπλεκόμενων φορέων στις διαδικασίες σχεδιασμού, εφαρμογής, αξιολόγησης, ένταξης προτάσεων, παρακολούθησης υλοποίησης και ολοκλήρωσης ενταγμένων έργων σε σχέση με τη συμμετοχή της Υπηρεσίας στον αρχικό σχεδιασμό του ΠΑΑ 2014-2020, εφαρμόσαμε μη παραμετρικό έλεγχο Mann-Whitney test. Όπως φαίνεται από τον παρακάτω πίνακα δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική εξάρτηση μεταξύ των δύο μεταβλητών.

	Test Statistics ^a						Έλεγχος της ολοκλήρωσης του οικονομικού και φυσικού αντικείμενου των ενταγμένων έργων
	Σχεδιασμού του ΠΑΑ 2014-2020	Εφαρμογή του ΠΑΑ 2014-2020	Παρακολούθηση του ΠΑΑ 2014-2020	Αξιολόγηση των προτάσεων ένταξης του ΠΑΑ 2014-2020	Ένταξη των προτάσεων	Παρακολούθηση της υλοποίησης των ενταγμένων προτάσεων	
Mann-Whitney U	3.000	7.500	4.500	5.500	5.000	8.000	7.500
Wilcoxon W	6.000	43.500	40.500	8.500	8.000	44.000	43.500
Z	-1.369	-.144	-.968	-.747	-.968	.000	-.144
Asymp. Sig. (2-tailed)	.171	.885	.333	.455	.333	1.000	.885
Exact Sig. [2*(1-tailed Sig.)]	.267 ^b	.889 ^b	.400 ^b	.533 ^b	.533 ^b	1.000 ^b	.889 ^b

a. Grouping Variable: Συμμετείχε στον αρχικό σχεδιασμό του ΠΑΑ 2014-2020;
b. Not corrected for ties.

Πίνακας 14 - Αποτελέσματα με μη παραμετρικό έλεγχο Mann-Whitney test (4)

4. ΕΡΩΤΗΣΗ 8 ΜΕ 2.2

Προκειμένου να ελέγξουμε την συσχέτιση των μεταβλητών: Πόσο σαφείς κρίνονται οι αρμοδιότητες και τα καθήκοντα των εμπλεκόμενων φορέων στις διαδικασίες σχεδιασμού, εφαρμογής, αξιολόγησης, ένταξης προτάσεων, παρακολούθησης υλοποίησης και ολοκλήρωσης ενταγμένων έργων σε σχέση με τη συμμετοχή της Υπηρεσίας στις τροποποιήσεις του ΠΑΑ 2014-2020, εφαρμόσαμε μη παραμετρικό έλεγχο Mann-Whitney test. Όπως φαίνεται από τον πίνακα που ακολουθεί υπάρχει στατιστικά σημαντική εξάρτηση μεταξύ των μεταβλητών παρακολούθησης του ΠΑΑ 2014-2020 και εισήγησης τροποποιήσεων του ΠΑΑ 2014-2020 (sig = 0.048 < 0.05). Αυτό σημαίνει ότι

θεωρείται σημαντικός ο ρόλος της Υπηρεσίας τόσο στην εισήγηση των απαραίτητων τροποποιήσεων στο πλαίσιο εφαρμογής όσο και στις προβλεπόμενες διαδικασίες εφαρμογής του ΠΑΑ 2014-2020.

	Test Statistics ^a						Έλεγχος της ολοκλήρωσης του οικονομικού και φυσικού αντικείμενου των ενταγμένων έργων
	Σχεδιασμού του ΠΑΑ 2014-2020	Εφαρμογή του ΠΑΑ 2014-2020	Παρακολούθηση του ΠΑΑ 2014-2020	Αξιολόγηση των προτάσεων ένταξης του ΠΑΑ 2014-2020	Ένταξη των προτάσεων	Παρακολούθηση της υλοποίησης των ενταγμένων προτάσεων	
Mann-Whitney U	12.000	9.500	4.500	14.500	13.000	10.000	9.500
Wilcoxon W	48.000	45.500	40.500	24.500	23.000	46.000	45.500
Z	-.715	-1.228	-2.081	-.278	-.573	-1.173	-1.228
Asymp. Sig. (2-tailed)	.474	.219	.037	.781	.567	.241	.219
Exact Sig. [2*(1-tailed Sig.)]	.570 ^b	.283 ^b	.048 ^b	.808 ^b	.683 ^b	.368 ^b	.283 ^b

a. Grouping Variable: Εισηγείται τροποποιήσεις του ΠΑΑ 2014-2020;
b. Not corrected for ties.

Πίνακας 15 - Αποτελέσματα με μη παραμετρικό έλεγχο Mann-Whitney test (5)

5. ΕΡΩΤΗΣΗ 8 ΜΕ 2.5

Προκειμένου να ελέγξουμε την συσχέτιση των μεταβλητών: Πόσο σαφείς κρίνονται οι αρμοδιότητες και τα καθήκοντα των εμπλεκόμενων φορέων στις διαδικασίες σχεδιασμού, εφαρμογής, αξιολόγησης, ένταξης προτάσεων, παρακολούθησης υλοποίησης και ολοκλήρωσης ενταγμένων έργων σε σχέση με τη γνωστοποίηση των αναγκών της περιφέρειας στο Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, εφαρμόσαμε μη παραμετρικό έλεγχο Mann-Whitney test. Όπως προκύπτει από τον πίνακα που ακολουθεί δεν υπάρχει στατιστικά σημαντική εξάρτηση μεταξύ των μεταβλητών.

	Test Statistics ^a						Έλεγχος της ολοκλήρωσης του οικονομικού και φυσικού αντικείμενου των ενταγμένων έργων
	Σχεδιασμού του ΠΑΑ 2014-2020	Εφαρμογή του ΠΑΑ 2014-2020	Παρακολούθηση του ΠΑΑ 2014-2020	Αξιολόγηση των προτάσεων ένταξης του ΠΑΑ 2014-2020	Ένταξη των προτάσεων	Παρακολούθηση της υλοποίησης των ενταγμένων προτάσεων	
Mann-Whitney U	25.500	27.500	17.500	26.500	22.000	26.500	24.500
Wilcoxon W	91.500	42.500	32.500	92.500	88.000	41.500	39.500
Z	-.237	.000	-1.235	-.131	-.761	-.135	-.398
Asymp. Sig. (2-tailed)	.812	1.000	.217	.895	.447	.893	.690
Exact Sig. [2*(1-tailed Sig.)]	.827 ^b	1.000 ^b	.267 ^b	.913 ^b	.583 ^b	.913 ^b	.743 ^b

a. Grouping Variable: Γνωστοποιεί τις ανάγκες τις Περιφέρειας στο Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων;
b. Not corrected for ties.

Πίνακας 16 - Αποτελέσματα με μη παραμετρικό έλεγχο Mann-Whitney test (6)

6. ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ: ΣΥΖΗΤΗΣΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μέσα από την τρέχουσα εργασία γίνεται μια προσπάθεια αξιολόγησης των προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης που εφαρμόστηκαν στη χώρα τις τελευταίες δεκαετίες. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στο σχεδιασμό και την εφαρμογή των προγραμμάτων από τα στελέχη των αρμόδιων υπηρεσιών.

Αξιολογείται ο ρόλος των περιφερειακών οργάνων που εμπλέκονται στις διαδικασίες, καθώς η αποκέντρωση κρίνεται απαραίτητη για τη βελτίωση των αποτελεσμάτων μέσα από τους στόχους που έχουν τεθεί.

Παρόλο που μόνο ένα μικρό ποσοστό από τις αρμοδιότητες της κεντρικής διοίκησης μεταφέρθηκε μέχρι σήμερα στις περιφέρειες, αυτές αποτελούν πλέον ένα ενδιάμεσο και σημαντικό κρίκο της πρωτογενούς παραγωγής, με αρμοδιότητες σε μια σειρά θεμάτων που καθορίζουν σε σημαντικό βαθμό την οικονομική ανάπτυξη των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών της υπαίθρου.

Όσον αφορά τους πόρους που διαχειρίζεται η περιφέρεια είναι περιορισμένοι, διότι ο βαθμός εξάρτησης από τις κεντρικές Υπηρεσίες του Υπουργείου παραμένει ισχυρός.

Μέσω της έρευνας πεδίου που πραγματοποιήθηκε, παρατηρείται ότι ο στόχος της αποκέντρωσης δεν έχει επιτευχθεί πλήρως, και η εφαρμογή των προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης παραμένει σε μεγάλο βαθμό συγκεντρωτική. Η κεντρικές Υπηρεσίες διατηρούν τον σχεδιασμό και τον έλεγχο των πόρων. Η αξιολόγηση και εφαρμογή των υποβαλλόμενων προτάσεων γίνεται μέσω των περιφερειακών υπηρεσιών. Σε περιφερειακό επίπεδο, αξιοποιείται η υλικοτεχνική τεχνογνωσία, το εξειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό, καθώς και τη γνώση και εμπειρία που έχει συσσωρευθεί μέσα από την πολύχρονη ενασχόληση με τον πρωτογενή τομέα.

Οι Διευθύνσεις Αγροτικής Οικονομίας της Περιφέρειας δεν ανήκουν πλέον διοικητικά στις Υπηρεσίες του Υπουργείου, δεν συμμετέχουν στον σχεδιασμό των Μέτρων και ο ρόλος παραμένει καθαρά εκτελεστικός.

Τα κυριότερα προβλήματα που αναδεικνύονται μέσα από την έρευνα είναι η έλλειψη κοινής αντίληψης, η έλλειψη επαρκών κατευθύνσεων από τις κεντρικές υπηρεσίες του Υπουργείου και οι πολύπλοκες και χρονοβόρες διαδικασίες.

Επίσης η μη τήρηση των χρονοδιαγραμμάτων που τίθενται και οι συνεχείς

παρατάσεις που δίνονται δεν βοηθούν στην αποτελεσματική απορρόφηση κονδυλίων μέσω του Μέτρου των Σχεδίων Βελτίωσης.

Η υποστελέχωση των Υπηρεσιών, ο μεγάλος φόρτος εργασίας και η ελλιπής χρηματοδότηση, δυσχεραίνουν επίσης την αποτελεσματική υλοποίηση του Μέτρου.

Παρόλα τα προβλήματα, διαπιστώνεται ότι υπάρχουν μεγάλες δυνατότητες βελτίωσης μέσω του καλύτερου συντονισμού των φορέων, της καλύτερης ενημέρωσης - οργάνωσης και σχεδιασμού σε όλα τα στάδια υλοποίησης του Μέτρου.

Οι διαδικασίες της 5^{ης} Προγραμματικής περιόδου είναι περισσότερο διαφανείς και αποτελεσματικότερες όσον αφορά την κάλυψη και απορροφητικότητα των κονδυλίων σε σχέση με τα προηγούμενα Κοινοτικά πλαίσια στήριξης.

Διαπιστώνεται επάρκεια στη διενέργεια διασταυρωτικών ελέγχων, οι οποίοι είναι στοχευμένοι, γίνονται συνδυαστικά από τις κεντρικές Υπηρεσίες του Υπουργείου και τα αρμόδια όργανα – επιτροπές που εμπλέκονται στην εφαρμογή του Μέτρου, για την αποφυγή επικαλύψεων, υπερτιμολογήσεων και διπλών χρηματοδοτήσεων.

Μέσα από την παρούσα μελέτη αναδεικνύεται ότι ο πρωτογενής τομέας στη Δυτική Μακεδονία βρίσκεται σε μεταβατικό στάδιο. Εδραιωμένες αντιλήψεις, παρωχημένες και ξεπερασμένες συνθήκες παραγωγής, που διατηρούνταν επί πολλά χρόνια, δεν θεωρούνται πλέον αδιαπραγμάτευτες και οι αλλαγές στο παραγωγικό μοντέλο του αγροτικού χώρου θεωρούνται αναπόφευκτες.

Τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει πολλές επενδύσεις για την ανταγωνιστικότητα και βιωσιμότητα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Μόνο κατά την τελευταία Προγραμματική περίοδο (2014-2020) δαπανήθηκαν 78.219.541.51€ για τις Δράσεις 4.1.1 & 4.1.3 και υλοποιήθηκαν 761 Σχέδια Βελτίωσης σε ολόκληρη την Περιφέρεια.

Τα Σχέδια Βελτίωσης, στην Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας, βελτίωσαν τις συνολικές επιδόσεις των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, μέσω:

- της αναδιάρθρωσης των καλλιεργειών και αντικατάστασης υφιστάμενων κλάδων με νέους που δεν αντιμετωπίζουν πρόβλημα διάθεσης στην αγορά,
- της κατασκευής σύγχρονων κτηνοτροφικών εγκαταστάσεων που συμμορφώνονται με τα ισχύοντα κοινοτικά πρότυπα και τις εθνικές

προδιαγραφές,

- της υιοθέτησης νέων καινοτόμων τεχνολογιών φιλικών προς το περιβάλλον,
- της βελτίωσης της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων (κατασκευή θαλάμων συντήρησης, σύγχρονων διαλογητηρίων και συσκευαστηρίων),
- της μείωσης του κόστους παραγωγής, κυρίως μέσω της αγοράς σύγχρονου μηχανολογικού εξοπλισμού,

Καταλήγοντας, παρατηρούμε ότι η υλοποίηση των Προγραμμάτων Αγροτικής Ανάπτυξης γίνεται μέσω των κατά τόπου Περιφερειών.

Συνεπώς, μια εθνική στρατηγική περιφερειακής ανάπτυξης θα πρέπει να λαμβάνει ειδική μέριμνα για την επιστημονική στελέχωση και τη χρηματική ενίσχυση των εμπλεκόμενων Υπηρεσιών.

Το σύνολο των εμπλεκόμενων φορέων πρέπει να είναι πλήρως ενημερωμένο σχετικά με τα αναπτυξιακά μέτρα και τα χρηματοδοτικά εργαλεία, να ενθαρρύνουν με κάθε δυνατό τρόπο τους ενδιαφερόμενους για την ανάληψη πρωτοβουλιών και την υλοποίηση προγραμμάτων στο πλαίσιο των μέτρων.

Επίσης με στόχο το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα πρέπει να παρέχονται στους ενδιαφερόμενους οι ευκαιρίες να συνεργάζονται όλο και περισσότερο και να αναπτύσσουν συμπράξεις (Ομάδες παραγωγών).

Για τις ενέργειες ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης πρέπει να χρησιμοποιούνται όλα τα πρόσφορα μέσα (φυλλάδια, αφίσες, παρουσιάσεις στα τοπικά μέσα ενημέρωσης, διοργάνωση ημερίδων και χρήση του διαδικτύου)

Εν κατακλείδι, σκοπός όλων των ανωτέρω, είναι η ορθολογική διαχείριση των Ευρωπαϊκών και των Εθνικών κονδυλίων που διατίθενται για την ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα, η αποτελεσματική και στοχευμένη αξιοποίησή τους, προτάσσοντας την ποιότητα των έργων έναντι της ποσότητας, στο πλαίσιο ενός αποκεντρωμένου μοντέλου.

7. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ & ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- European Commission, “Greece. Agricultural Policy Perspectives”, Member States Fact Sheets, November 2012.
- European Commission, “How many people work in agriculture in the European Union? An answer based on Eurostat data sources” EU Agricultural Economic Briefs, No 8 July 2013 c.
- European Commission, “The Common Agricultural Policy (CAP) and Agriculture in Europe”, Memo, 26 June 2013 a.
- Karanikolas Pavlos & Hatzipanteli Sophia, The Decentralization Progress of Rural Development Policy in Greece, European Planning Studies Vol.18, No3, March 2010
- L. Labrianides, Οικονομική Γεωγραφία, Patakis Editions, hens 2001
- Hellenic Open University (Σκαμπαρδώνη Ξανθή.doc, 02/12/2013)
- Γιαννάκης, Η. (2013), Πολυαπασχόληση στη γεωργία: κλειδί για τη βιωσιμότητα των αγροτικών περιοχών,
- Ζωγραφάκης, Σ., «Οι επιδόσεις της γεωργίας σήμερα. Μακροοικονομική επισκόπηση», Ημερίδα: «Επιστροφή στη γεωργία; Μύθοι και πραγματικότητα», Τμήμα Αγροτικής Οικονομίας & Ανάπτυξης, Π.Μ.Σ. Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη & Διαχείριση του Αγροτικού Χώρου, Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 6 Ιουνίου 2012.
- Κομνινός Ν. «Ενιαία ευρωπαϊκή αγορά και χωροταξική αναδιάρθρωση της ελληνικής ανάπτυξης», ΤΟΠΟΣ, Επιθεώρηση αστικών και περιφερειακών μελετών, 8/94 ISSN 1105-3267, 1994, σσ. 97-116
- Καρανικόλας, Π., «Οι εισοδηματικές επιδόσεις των αγροτικών εκμεταλλεύσεων και νοικοκυριών», Ημερίδα: «Επιστροφή στη γεωργία; Μύθοι και πραγματικότητα», Τμήμα Αγροτικής Οικονομίας & Ανάπτυξης, Π.Μ.Σ. Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη & Διαχείριση του Αγροτικού Χώρου, Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 6 Ιουνίου 2012.
- Αποτελέσματα Απογραφής Γεωργίας-Κτηνοτροφίας - ΕΛΣΤΑΤ 2021

- Γενική Διεύθυνση για την Ανάπτυξη της γεωργίας και της Υπαίθρου – AGRI, στοιχεία COMEXT, Νοέμβριος 2012, Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Ανάπτυξης και Τροφίμων Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1999a, Κανονισμός (ΕΚ) 1260/99 «περί γενικών διατάξεων των Διαρθρωτικών Ταμείων».
- Επιχειρησιακό Σχέδιο για το καλάθι των προϊόντων Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας, Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας -ANKO Α.Ε 2012.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 1999b, Περιφερειακή Πολιτική της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, «Ανταγωνιστικότητα και Συνοχή: οι τάσεις στις περιφέρειες», Έκτη Περιοδική Έκθεση για την Κοινωνική και Οικονομική Κατάσταση και την Ανάπτυξη των Περιφερειών της Κοινότητας Τζίκα Ι.,2012, Η διαχρονική εξέλιξη της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης της Ελλάδος 2007-2013, Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Οκτώβριος 2008
- Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης της Ελλάδος 2014-2020, Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Οκτώβριος 2019
- Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας -Ετήσια Έκθεση Ανταγωνιστικότητας και Διαθρωπικής Προσαρμογής, έτους 2019, Δεκέμβριος 2020.
- Προγραμματισμός στο πλαίσιο της Αγροτικής Ανάπτυξης: Λιγότερη πολυπλοκότητα και μεγαλύτερη έμφαση στα αποτελέσματα, Ειδική Έκθεση Αριθμ.16 Έτους 2010.
- Προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Κοινή Αγροτική Πολιτική με ορίζοντα το 2014-2020,2011, Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο
- Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων ΠΕΠ Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας 2014-2020.
- <http://www.minagric.gr>
- <http://www.pepdym.gr/>
- <http://www.agrocert.gr>
- <http://ec.europa.eu>
- <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/eurostat/hom>
- <http://www.opekepe.gr>

- <http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE>
- <http://www.farmanews.gr/Article.php?ID=1853>
- <http://www.e-geoponoi.gr/>
- http://Ethnikh_epilogh_KAP_2014-2020_v2.pdf
- http://paa_2014_2020_15_12_2015_reduced.pdf
- <http://www.ellinikigeorgia.gr>
- http://www.agro24.gr/sites/default/files/.../tsiforos_agrotiki_oikonomia_maios_2015.doc
- <https://ead.gr/>
- <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el>
- <https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments>
- <https://pta.pdm.gr/studies/>